

Hva kjennetegner bedrifter som leverer årsregnskapet for sent?

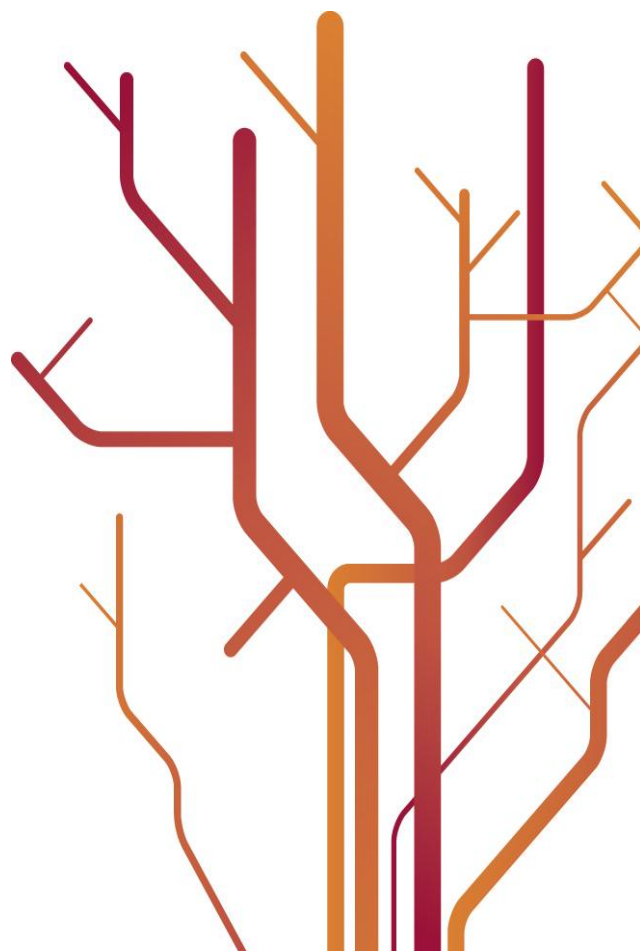
En studie av bedrifter fra restaurantbransjen

Kurt Asbjørn Enoksen

Masteroppgave i økonomi og administrasjon
- Studieretning regnskap (30 studiepoeng)

Mai 2013

FORORD

Denne undersøkelsen er mitt avsluttende arbeid på siviløkonomstudiet ved Handelshøgskolen i Tromsø.

Med tanke på at min hoved fordypning på mastergradsstudiet har vært regnskap, falt det meg naturlig å foreta en undersøkelse som var rettet mot bruk av regnskap. I denne anledningen ønsket jeg å utvide min kunnskap og forståelse på temaet *nøkkeltallanalyse*, på bakgrunn av kjennskap til bedrifter som leverer årsregnskapet for sent ønsker jeg å analysere dette fenomenet.

Arbeidet som har medgått til denne undersøkelsen har vært utfordrende og krevende, hvor det har flere mange timer med både frustrasjon og glede. Arbeidet med undersøkelsen har vært særdeles spennende, lærerikt og givende. Gjennom arbeidet med undersøkelsen har jeg tilegnet meg ny og verdifull kunnskap, noe som jeg kommer til å få stor bruk for i fremtiden. Jeg har forhåpninger om at resultatene fra undersøkelsen vil gi leseren økt kunnskap om temaet, og inspirasjon til videre forskning på dette forskningsområdet.

Til denne anledningen ønsker å gi en spesiell takk til mine veiledere, universitetslektor Finn Steinar Heimly og professor Terje Vassdal ved Handelshøgskolen i Tromsø. Underveis i arbeidet, har de «brutt» meg ned og deretter «bygget» meg enda sterkere opp. Jeg er svært takknemlig for deres hjelp.

Jeg ønsker å rette en stor takk til min fantastiske kjæreste som gjennom hele studietiden har vist meg stor forståelse og tålmodighet. Og til slutt ønsker jeg å takke venner og familie for all støtte og hjelp jeg har mottatt under hele studiet.

Kurt Asbjørn Enoksen
Handelshøgskolen i Tromsø
Mai 2013

SAMMENDRAG

Formålet med dette studiet er å undersøke om tidspunkt for innlevering av årsregnskap er relevant og betydningsfull informasjon til en bedrifts interessenter når de skal vurdere bedriftens økonomiske stilling. Hensikten med en slik undersøkelse er at en tidlig identifikasjon av bedrifter med økonomiske problemer, kan redusere økonomiske tap hos interessenter. Et annet formål var å avdekke om det foreligger ikke-økonomisk informasjon som kan beskrive en bedrifts økonomiske stilling. Med tanke på dette er undersøkelsens problemstilling: *Kan for sen innlevering av årsregnskapet gi en indikasjon om dårlig økonomi? Eksisterer det andre sammenhenger som påvirker innlevering av årsregnskapet?*

For å besvare studiets problemstilling ble det foretatt et tilfeldig utvalg av 50 bedrifter fra restaurantbransjen som har levert årsregnskapet for sent, og et utvalg av 50 bedrifter som har levert årsregnskapet tidsnok i perioden 2009-2011. Deretter ble det utført en analyse av nøkkeltall for å beskrive den økonomiske situasjonen til utvalgene. Tilslutt ble gjennomsnittene av nøkkeltallene statistisk testet. De ikke-økonomiske forhold som ble analysert var analysegrunnlaget av hele populasjonen. Forhold som valg av revisor, bruk av regnskapsfører og stiftelsestidspunkt ble undersøkt korrelasjon med tidspunkt for innlevering av årsregnskapet. Videre ble størrelse av bedriftene analysert, målt i antall ansatte og omsetning.

Funnene fra undersøkelsen viser at bedrifter som leverer årsregnskapet for sent har dårligere økonomi sammenlignet med bedrifter som leverer årsregnskapet tidsnok. Bedriftene som leverte årsregnskapet for sent har dårligere lønnsomhet, likviditet og soliditet. Funnene viser at for sen innlevering av årsregnskapet gir indikasjoner om dårlig økonomi. Bedrifter som leverer årsregnskapet for sent har mindre omsetning og antall ansatte. Undersøkelsen viser at det eksisterer korrelasjon mellom tidspunkt for innlevering av årsregnskapet og valg av revisor og bruk av regnskapsfører. Hvor bedrifter som leverer for sent har uforholdsmessige mange som har ingen revisor og bruker intern regnskapsfører sammenlignet mot forventet verdi. Det avdekkes at det ikke foreligger noen korrelasjon mellom tidspunkt for innlevering og stiftelsestidspunkt.

Nøkkelbegreper: Årsregnskap, nøkkeltallanalyse, for sen innlevering, restaurantbransjen, økonomi.

FIGURLISTE

FIGUR 1: FOR SEN INNLEVERTE ÅRSREGNSKAP (2009,2010,2011). KILDEN TIL DENNE FIGUREN OG TABELLEN OVENFOR ER TILSENDT FRA BRØNNØYSUNDREGISTRET.	1
FIGUR 2: INTERESSENT - MODELLEN (KRISTOFFERSEN, 2005. s 23)	11
FIGUR 3: SAMMENSETNING AV ÅRSRAPPORTEN.	13
FIGUR 4: SAMLET OMSETNING FOR RESTAURANTBRANSJEN (2002-2008). VISER I MILLIARDER	27
FIGUR 5: DRIFTSMARGINEN I RESTAURANTBRANSJEN (2000-2008). VISES I PROSENT	27
FIGUR 6: TOTALKAPITALRENTABILITET I RESTAURANTBRANSJEN (2000-2008). VISES I PROSENT	28
FIGUR 7: EGENKAPITALANDELEN I RESTAURANTBRANSJEN (2000-2008). VISES I PROSENT	28
FIGUR 8: LIKVIDITETSGRAD 1 I RESTAURANTBRANSJEN (2000-2008).....	29
FIGUR 9: OVERSIKT AV FORSKJELLER I NØKKELTALL MELLOM ALFS OG BLFS UTVALGENE.	40
FIGUR 10: OVERSIKT AV REGNSKAPSTALL. VISER I 1 000 KRONER.	44
FIGUR 11: OBSERVASJONER AV TOTALKAPITALRENTABILITETEN FOR ALFS-UTVALGET	44
FIGUR 12: OBSERVASJONER AV TOTALKAPITALRENTABILITETEN FOR BLFS UTVALGET	45
FIGUR 13: OBSERVASJONER AV RESULTATGRAD FOR ALFS UTVALGET	47
FIGUR 14: OBSERVASJONER AV RESULTATGRAD FOR BLFS- UTVALGET	48
FIGUR 15: OBSERVASJONER AV LIKVIDITETSGRAD 1 FOR ALFS-UTVALGET.....	49
FIGUR 16: OBSERVASJONER AV LIKVIDITETSGRAD 1 FOR BLFS-UTVALGET	50
FIGUR 17: OBSERVASJONER AV EGENKAPITALANDEL FOR ALFS-UTVALGET	52
FIGUR 18: OBSERVASJONER AV EGENKAPITALANDELEN FOR BLFS-UTVALGET	52
FIGUR 19: PROSENTVIS FORDELING AV VALG AV REVISOR.....	55
FIGUR 20: PROSENTVIS FORDELING AV BRUK AV REGNSKAPSFØRER	57
FIGUR 21: FORDELING AV BEDRIFTENE BASERT PÅ STIFTELSESTIDSPUNKT FOR ALFS-BEDRIFTENE.....	59
FIGUR 22: FORDELING AV BEDRIFTENE BASERT PÅ STIFTELSESTIDSPUNKT I BLFS-BEDRIFTENE.....	60
FIGUR 23: FORDELING AV ANTALL ANSATTE I ALFS-BEDRIFTENE	62
FIGUR 24: FORDELING AV ANTALL ANSATTE I BLFS-BEDRIFTENE	63
FIGUR 25: OMSETNING (2009,2010,2011) I ALFS-BEDRIFTENE	65
FIGUR 26: OMSETNING (2009,2010,2011) I BLFS-BEDRIFTENE.....	66

TABELL LISTE

TABELL 1: HOVEDSPØRSMÅL VED FORSKNINGSDESIGN	31
TABELL 2: GJENNOMSNITTLIG REGNSKAPSTALL FOR ALFS UTVALGET. VISER I 1000 KRONER.....	42
TABELL 3: GJENNOMSNITTLIG REGNSKAPSTALL FOR BLFS UTVALGET.....	43
TABELL 4: T-TEST AV TOTALKAPITALRENTABILITETEN	46
TABELL 5: T-TEST AV RESULTATGRAD	48
TABELL 6: T-TEST AV LIKVIDITETSGRAD 1	51
TABELL 7: T-TEST AV EGENKAPITALANDELEN.....	53
TABELL 8: KJIKVADRATTEST AV VALG AV REVISOR	56
TABELL 9: KJIKVADRATTEST AV BRUK AV REGNSKAPSFØRER	58
TABELL 10: KJIKVADRATTEST AV STIFTELSESTIDSPUNKT	61
TABELL 11: T-TEST AV ANTALL ANSATTE.....	64
TABELL 12: T-TEST AV OMSETNING	67
TABELL 13: OPPSUMMERTE RESULTATER FOR NØKKELTALLANALYSEN	68

Innholdsfortegnelse

FORORD.....	ii
SAMMENDRAG.....	iii
FIGURLISTE.....	iv
TABELL LISTE.....	iv
BEGREPSAVKLARING.....	vii
1. INNLEDNING.....	1
1.1 Bakgrunn.....	1
1.2 Studiets formål og avgrensning.....	3
1.3 Problemstilling.....	4
1.4 Strukturen på fremstillingen.....	7
2.1 Årsregnskap.....	8
2.2 Formålet med årsregnskapet.....	10
2.3 Beskrivelse av årsrapporten.....	13
2.1.3 Bestemmelser for innlevering av årsregnskapet.....	16
2.2 Nøkkeltallsanalyse.....	17
2.2.1 Lønnsomhetsanalyse.....	17
2.2.2 Likviditetsanalyse.....	18
2.2.3 Soliditetsanalyse.....	19
2.3 Tidligere forskning.....	20
2.4 Restaurantbransjen i Norge.....	25
2.4.1 Generell informasjon om bransjen.....	25
2.4.2 Kjennetegn med restaurantbransjen.....	25
2.4.3 Bransjetall.....	26
3 FORSKNINGSDESIGN OG METODE.....	30
3.1 Forskningsdesign.....	30
3.1.1 Definisjon av forskningsdesign.....	30
3.1.2 Valg av forskningsdesign.....	31
3.2 Metode.....	31
3.2.1 Kvantitativ metode.....	32
3.2.2 Kvalitativ metode.....	32
3.2.3 Dokumentanalyse.....	32
3.3 Datainnsamling.....	33
3.3.1 Teori.....	33

3.3.2 Empiri.....	34
3.5 Populasjon og Utvalg.....	34
3.5.1 Populasjonen	34
3.4.2 Utvalget	35
3.6 Statistisk analyse.....	35
3.6.1 Målenivå.....	36
3.6.2 Uavhengige og avhengige variabler	36
3.6.3 Univariat analyse – Middelerdi og spredning.....	37
3.6.4 Hypotesetesting – Kjikvadrat	38
3.6.5 Hypotesetesting – t-test	38
4 RESULTATER OG ANALYSE	40
Hypotese 1 – Nøkkeltall	40
Totalkapitalrentabilitet	44
Resultatgrad.....	47
Likviditetsgrad 1.....	49
Egenkapitalandelen	52
Hypotese 2 – Valg av revisor	54
Hypotese 3 – Bruk av regnskapsfører.....	57
Hypotese 4 – Alder	59
Hypotese 5 – Ansatte	62
Hypotese 6 – Omsetning.....	64
5. DRØFTELSE OG KONKLUSJON	68
5.1 Oppsummering av resultater.....	68
5.1.1 Nøkkeltall	68
5.1.2 Andre sammenhenger som kan påvirke tidspunkt for innlevering av årsregnskapet	68
5.2 Drøftelse	69
5.3 Konklusjon.....	70
5.3.1 Styrker og svakheter med undersøkelsen	72
5.3.2 Forslag til videre forskning	72
6 REFERANSELISTE	73
Internettkilder	74

BEGREPSAVKLARING

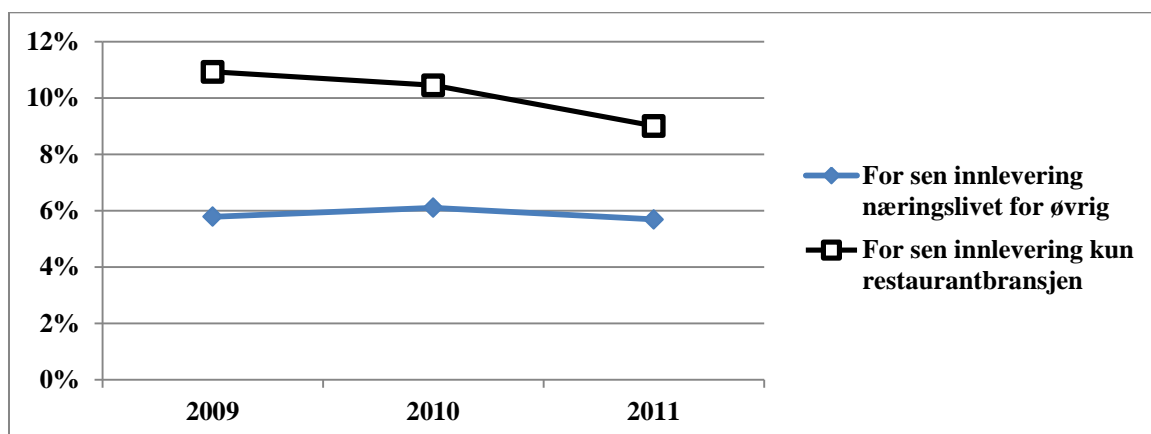
ALFS	«Aldri levert for sent».
BLFS	«Bestendig levert for sent».
For sen innlevering	Innlevering av årsregnskapet etter fastsatt frist fra Regnskapsregistret ved Brønnøysundregistret som er 01.09.
Tidsnok innlevering	Innlevering av årsregnskapet før fastsatt frist fra Regnskapsregistret ved Brønnøysundregistret som er 01.09.
Økonomi	I denne studien defineres begrepet økonomi som nøkkeltallene: lønnsomhet, likviditet og soliditet.

1. INNLEDNING

1.1 Bakgrunn

Bedrifter som er regnskapspliktige etter lov, er pliktige til å sende inn årsregnskapet til Regnskapsregistret ved Brønnøysundregistret. Formålet med innsending av årsregnskapet kommer frem av regnskapsloven § 8-1 som sier at: «Årsregnskapet, årsberetningen og revisjonsberetningen er offentlige. Enhver har rett til å gjøre seg kjent med innholdet av dokumentene hos den regnskapspliktige eller hos Regnskapsregisteret».

Regnskapsloven regulerer bestemmelsene om innsending av årsregnskapet. Regnskapsloven § 8-3.1 ledd sier at frist for innlevering av årsregnskapet er 1. august når innsending gjøres i papirformat. Forskrift til utfylling og gjennomføring av regnskapsloven § 8-3-4 sier: «Fristen etter regnskapsloven § 8-3 første ledd første punktum utsettes med én måned dersom innsending foretas elektronisk via Altinn (<http://www.altinn.no>) og dokumentene ikke har mangler som gjør at de ikke kan godkjennes som årsregnskap mv».

Figur 1: For sen innleverte årsregnskap (2009,2010,2011). Kilden til denne figuren ovenfor er tilsendt fra Brønnøysundregistret.

Figur 1 viser utviklingen for forsinket innsendte årsregnskap for årene 2009, 2010 og 2011. Denne informasjonen er tilsendt fra Brønnøysundregistret. Figuren illustrerer både for alle regnskapspliktige bedrifter i Norge og for bedrifter i restaurantbransjen. Figur 1 viser at andelen for sene innleveringer er høyere i restaurantbransjen enn i næringslivet for øvrig, men at restaurantbransjen har en prosentvis reduksjon på antall for sene innleveringer de siste årene, samtidig som det er vekst i antall regnskapspliktige bedrifter. Den prosentviseandelen er beregnet ved antall for sene innleveringer i forhold til regnskapspliktige innen hver gruppe.

Når en bedrift sender inn årsregnskapet etter frist medfører det konsekvenser for denne bedriften. En forsinket innsending av årsregnskapet til Regnskapsregistret kan koste bedriften opp til 45.000 kroner i forsinkelsesgebyrer. «*Forsinkelsesgebyret kan løpe maksimalt i 26 uker. Satsene for forsinkelsesgebyret er 860 kroner per uke for de første åtte ukene, 1.720 kroner per uke for de neste ti ukene og 2.580 kroner per uke for de siste åtte ukene*»[1]. I ytterste konsekvens risikerer bedriften tvangsoppløsning, dersom årsregnskapet ikke leveres innen 6 måneder etter frist.

Årsregnskapet har som formål å formidle bedriftens økonomiske stilling til brukere av regnskapet. Brukerne av årsregnskapet er ofte omtalt som bedriftens interessenter. Disse kan være bedriftens: eiere, daglig ledelse, styret, konkurrenter, potensielle investorer, kreditorer, leverandører, ansatte, lokalsamfunnet og myndighetene. I tilfeller hvor årsregnskapet er for sent innlevert, vil informasjonen om bedriftens økonomiske situasjon bli tilbakeholdt for interessentene. De ulike interessentene har forskjellige motiv for å vurdere bedriftens økonomiske stilling. Når den økonomiske informasjonen blir tilbakeholdt, vil det bli vanskelig for en potensiell investor å vurdere bedriftens lønnsomhet. En kreditor vil ha vanskeligheter med å vurdere bedriftens likviditet, og konkurrenter vil få problemer med å sammenligne seg selv med bedriften. Disse er noen av utfordringene interessentene møter når bedriftens årsregnskap blir offentliggjort for sent. Det er styret i selskapet som er ansvarlig for at årsregnskapet er innlevert før frist. Dersom selskapet ikke har et styre, er det deltakere eller medlemmer sammen med dagligleder som vil være ansvarlig.

For sen innlevering av årsregnskapet kan i noen tilfeller skyldes forhold som bedriften ikke selv har kontroll over. Eksempler på slike forhold kan være: syk regnskapsfører, brann i produksjonslokalet eller fraværende revisor. I tilfeller hvor bedriften innleverer årsregnskapet konsekvent for sent til Brønnøysundregistret kan det være underliggende årsaker til dette. For eksempel kan det dette skyldes svikt i bedriftens interne prosesser eller et ønske om å holde tilbake informasjon om bedriften. I verdisetting av en bedrift, må en skille mellom kvaliteten i all informasjon som finnes. Noe informasjon utenfor regnskapet kan være «noise» (støy), annet kan være verdifull, relevant opplysning. Informasjon om bedrifter kan gjenspeiles i bedriftens atferd, som kan blant annet være brudd på plikter. Det kan tenkes at brudd på plikter er signaler om manglende seriøsitet. En kan derfor stille spørsmålene om for sen innlevering er relevant informasjon om bedriftens økonomiske situasjon.

1.2 Studiets formål og avgrensning

Studiet skal undersøke om det foreligger økonomiske forskjeller mellom bedrifter som leverer årsregnskapet tidsnok og for sent, og samtidig undersøke om det foreligger enkle karakteristika for bedrifter som leverer årsregnskapet for sent. Formålet med undersøkelsen er å vurdere om bedrifter som leverer årsregnskapet tidsnok og for sent kan være betydningsfull informasjon for bedriftenes interessenter i vurderingen av selskapet. I tillegg om bedrifter som leverer for sent skiller fra bedrifter som leverer før frist med hensyn på bruk av revisor, intern eller ekstern regnskapsføring, størrelse og bedriftens alder. Når en på forhånd kan identifisere bedrifter med økonomiske problemer vil man i mange tilfeller kunne redusere interessentenes økonomiske tap.

Undersøkelsen er avgrenset mot restaurantbransjen, næringskoden 56.1. Årsaken til at undersøkelsen avgrenses mot restaurantbransjen skyldes flere grunner: Når man utfører en regnskapsanalyse med nøkkeltall mot én bransje vil sammenligningsgrunnlaget bli bedre, siden enkelte nøkkeltall er bransjeavhengige. Antall forsinkede i prosent av antall pliktige er større i restaurantbransjen enn næringslivet for øvrig, og er blant «verstingene» i Norge når det gjelder for sen innlevering av årsregnskapet. Restaurantbransjen er interessant å undersøke med tanke på at bransjen er preget av små etableringsbarrierer. Media omtaler bransjen ofte med svak økonomi og hyppige konkurser. En kan kanskje anta at bransjen har dårlige styringssystemer, eller at ledere ikke er opptatt av regler og frister. Det kan derfor sies at det eksisterer flere grunner til at restaurantbransjen er ønsket å undersøke.

Analysen er avgrenset til en treårsperiode, og gjelder for 2009, 2010 og 2011. Disse årene er valgt på bakgrunn av at analysegrunnlaget for undersøkelsen er relativt fersk. En undersøkelse på tre år anses å være tilstrekkelig for å danne et bilde av den økonomiske situasjonen til bedriftene som leverer årsregnskapet for sent.

Det analyseres fire nøkkeltall for å beskrive gruppenes økonomiske situasjon. Nøkkeltallene beskriver gruppenes lønnsomhet, likviditet og soliditet. For vurdering av lønnsomhet benyttes totalkapitalrentabilitet og resultatgrad. Disse er valgt på bakgrunn av at nøkkeltallene beskriver ledelsens evne til å skape avkastning på totalkapitalen, og evne til å skape resultater gjennom driften av virksomheten. Likviditetsgrad 1 benyttes for å beskrive gruppenes likviditet. Årsaken til dette valget er at datamaterialet ikke er egnet til vurdering av likviditetsgrad 2. Til slutt er egenkapitalandel valgt for å beskrive gruppenes soliditet og finansieringsstruktur.

Populasjonen og utvalget avgrenses gjennom ett fastsatt kriterium: at bedriftene må ha levert årsregnskap for årene 2009, 2010 og 2011. Med dette kriteriet tar undersøkelsen hensyn til tilfeldige forsinkelser av innlevering i større grad. Bedriftene som har levert årsregnskapene i denne perioden kan deles inn i tre grupper, aldri levert for sent, levert for sent ett til to år og levert for sent alle årene 2009, 2010 og 2011.

Analysegrunnlaget avgrenses til den tilsendte informasjonen fra Brønnøysundregistret og regnskapsinformasjonen hentet fra proff.no.

1.3 Problemstilling

Dette studiet skal undersøke bedrifter som leverer årsregnskapet for sent, og sammenligne disse med bedrifter i samme bransje som leverer i tide.

Først undersøkes det om for sen innlevering av årsregnskapet er en indikasjon på dårlig økonomi, og deretter undersøkes det om det eksisterer andre sammenhenger som kan føre til forsinket innlevering av årsregnskapet.

Undersøkelsens problemstillinger blir derfor:

- 1. Kan for sen innlevering av årsregnskapet gi en indikasjon om dårlig økonomi for bedrifter i restaurantbransjen?*
- 2. Eksisterer det andre sammenhenger som påvirker innlevering av årsregnskapet?*

Hypotese 1

For å undersøke om det foreligger signifikante økonomiske forskjeller mellom gruppene, benyttes det nøkkeltall som beskriver både lønnsomhet, likviditet og soliditet. Nøkkeltallene som brukes er (a) totalkapitalrentabilitet, (b) resultatgrad, (c) likviditetsgrad og (d) egenkapitalandel.

H1(a)

$H1(a)_0$: Gjennomsnittlig totalkapitalrentabilitet er like mellom de to gruppene.

$H1(a)_A$: Gjennomsnittlig totalkapitalrentabilitet er ikke like mellom de to gruppene.

H1(b)

$H1(b)_0$: Gjennomsnittlig resultatgrad er like mellom de to gruppene.

$H1(b)_A$: Gjennomsnittlig resultatgrad er ikke like mellom de to gruppene.

H1(c)

$H1(c)_0$: Gjennomsnittlig likviditetsgrad 1 er like mellom de to gruppene.

$H1(c)_A$: Gjennomsnittlig likviditetsgrad 1 er ikke like mellom de to gruppene.

H1(d)

$H1(d)_0$: Gjennomsnittlig egenkapitalandel er like mellom de to gruppene.

$H1(d)_A$: Gjennomsnittlig egenkapitalandel er ikke like mellom de to gruppene.

Hypotese 2

Revisor har som oppgave å granske årsregnskapet for feil, deretter skal revisor avgi en beretning om bedriftens årsregnskap. Dette skal gjøres i forkant av innsending av årsregnskapet. Revisors beretning sammen med årsregnskapet inngår i årsrapporten som skal sendes til Brønnøysundregistret. Det undersøkes om valg av revisor kan ha sammenheng med for sen innlevering av årsregnskapet. Valg av revisor er gruppert inn i tre grupper bruker av «de fire store»¹, små revisjonsselskaper eller ingen revisor.

Hypotesen blir:

$H2_0$: Fordelingen av valg av revisor er like mellom de to gruppene

$H2_A$: Fordelingen av valg av revisor er ikke like mellom de to gruppene

¹ «De fire store» er kjent som de største revisjonsselskapene som dominerer revisjonsmarkedet i verden. Disse selskapene er Deloitte, KPMG, PWC og Ernst & Young. Disse blir betegnet som «kompetanse hus», på grunn av deres personalsatsing. [<http://www.ukeavisenledelse.no/nyheter/ledelse/-de-fire-store-i-ledelse-/>]

Hypotese 3

Regnskapsføreren er produsenten av regnskapet, det kan av den grunn være hensiktsmessig å undersøke om det foreligger sammenheng mellom bruk av intern og ekstern regnskapsfører og tidspunkt for innlevering av årsregnskapet.

H_{3_0} : Fordelingen av bruk av intern og ekstern regnskapsfører er like mellom de to gruppene

H_{3_A} : Fordelingen av bruk av intern og ekstern regnskapsfører er ikke like mellom de to gruppene

Hypotese 4

Bedrifter som er nyetablerte har muligens ikke innarbeidet rutiner for regnskapsarbeidet, og har kanskje en større tendens til å levere årsregnskapet for sent. Det skal derfor undersøkes om det eksisterer sammenheng mellom stiftelsestidspunkt og tidspunkt for innlevering av årsregnskapet.

H_{4_0} : Fordelingen av stiftelsestidspunkt er like mellom de to gruppene

H_{4_A} : Fordelingen av stiftelsestidspunkt er ikke like mellom de to gruppene

Hypotese 5

Størrelsen på virksomhetene, målt i antall ansatte kan være et kjennetegn for bedrifter som leverer årsregnskapet for sent. Det testes om det eksisterer forskjeller i antall ansatte i utvalgene som leverer tidnok og for sent.

H_{5_0} : Gjennomsnittlig antall ansatte for de to gruppene er like.

H_{5_A} : Gjennomsnittlig antall ansatte for de to gruppene er ikke like.

Hypotese 6

Det undersøkes om det er forskjeller i omsetning mellom utvalgene som leverer tidsnok og for sent. Dette kan kanskje betraktes som et kjennetegn på bedrifter som leverer årsregnskapet for sent.

H_{6_0} : Gjennomsnittlig omsetning for de to gruppene er like.

H_{6_A} : Gjennomsnittlig omsetning for de to gruppene er ikke like.

Hypotese 5 og 6 måler til en viss grad det samme, nemlig «størrelse». Kan derfor være «sterk» samvariasjon mellom antall ansatte og omsetning.

1.4 Strukturen på fremstillingen

Denne undersøkelsen består av fem kapitler.

Etter innledningen vil kapittel 2 ta for seg teorigrunnlaget for undersøkelsen, som innebærer betydningen av årsregnskapet, bestemmelser for innlevering av årsregnskapet, nøkkeltallanalyse, tidligere forskning og informasjon om restaurantbransjen.

Kapittel 3 presenterer valg av forskningsdesign og metode, hvordan datainnsamlingen er utført, populasjon og utvalg og de ulike statistiske testene som er utført i studiet.

Kapittel 4 presenterer analysene og drøftelse av funnene.

Kapittel 5 gir en oppsummert drøftelse av funnene i undersøkelsen, forslag til videre forskning, samt en konkluderende avslutning.

2. TEORI

Kapittel 2 tar for seg teorigrunnlaget i denne undersøkelsen. Det presenteres teori som er relevant og nødvendig i forhold til undersøkelsen problemstilling.

Kapittelet består av fire deler. Første del tar for seg formål og hensikt med årsregnskap, redegjørelse av årsregnskapets innhold og struktur, samt rettslige bestemmelser for innlevering av årsregnskap. I tillegg synliggjøres betydningen ved offentliggjøring av en bedrifts årsregnskap.

Del to inneholder teori om nøkkeltallanalyse.

Del tre presenterer hvordan andre studier er gjennomført og hvilke funn de har.

Den fjerde og siste delen av teorikapitlet bygger på informasjon om restaurantbransjen. Her presenteres generell informasjon om bransjen, bransjens særpreg, og bransjetall.

2.1 Årsregnskap

Regnskap kan defineres som: *et system for innsamling, måling og rapportering av økonomisk informasjon fra en økonomisk enhet til brukerne* (Kristoffersen, T 2005 s. 21)

Et regnskap er en informasjonskilde, og har som til hensikt å gi tilstrekkelig informasjon i forhold til en økonomisk beslutning. Regnskapet som kunngjøres i offentligheten kalles årsregnskap/ finansregnskap. De fleste selskapene i Norge er regnskapspliktige.

Regnskapsloven § 1-2 definerer hvilke organisasjonsformer som er regnskapspliktige etter denne loven:

1. *aksjeselskaper,*
2. *allmennaksjeselskaper,*
3. *statsforetak,*
4. *selskap som definert i selskapsloven § 1-2 første ledd bokstav a, med unntak av*
 - *interkommunale selskaper*
 - *selskap som ikke er partrederi og som i året har hatt mindre enn fem millioner kroner i salgsinntekt og et gjennomsnittlig antall ansatte færre enn fem årsverk dersom*

antallet deltakere ikke overstiger fem og ingen av deltakerne er juridisk person med begrenset ansvar,

5. *finansinstitusjoner og andre foretak som det føres tilsyn med etter lov 7. desember 1956 nr. 1 om tilsynet med finansinstitusjoner mv. (finanstilsynsloven) § 1,*
6. *verdipapirfond,*
7. *samvirkeforetak og økonomiske foreninger som i året har hatt salgsinntekter over to millioner kroner,*
8. *boligbyggelag, borettslag og eierseksjonssameier som nevnt i eierseksjonsloven § 44 annet ledd,*
9. *andre foreninger som i året har hatt eiendeler med verdi over 20 millioner kroner eller et gjennomsnittlig antall ansatte høyere enn 20 årsverk,*
10. *stiftelser,*
11. *enhver som driver enkeltpersonforetak og som i året samlet har hatt eiendeler med verdi over 20 millioner kroner eller et gjennomsnittlig antall ansatte høyere enn 20 årsverk,*
12. *andre som etter særskilt bestemmelse i eller i medhold av lov har regnskapsplikt etter regnskapsloven.*
13. *utenlandsk foretak som utøver eller deltar i virksomhet her i riket eller på norsk kontinentalsokkel, og som er skattepliktig til Norge etter norsk intern lovgivning.*

Med regnskapspliktige menes de som er pliktige til å føre årsregnskap og annen regnskapsrapportering til myndighetene. De som er pliktige til å avlegge årsregnskap skal følge regnskapslovens bestemmelser i utarbeidelsen av årsregnskapet.

Det skilles mellom store og små foretak. Regnskapsloven definerer skillet mellom små og store foretak gjennom §§ 1-5 og 1-6. I § 1-5 defineres store foretak som allmennaksjeselskap, børsnoterte selskap og foretak som har en særlig samfunnsmessig eller markedsmessig betydning etter nærmere regler fra forskrifter.

I § 1-6 defineres små foretak som selskap som må overholde to av disse tre betingelsene: salgsinntekt under 70 millioner kroner, balansesum under 35 millioner, og færre enn 50 årsverk i regnskapsåret.

Det er viktig å skille mellom små og store foretak. Små foretak kan velge mellom regnskapslovens hovedbestemmelser eller forenklete regnskapsregler Huneide et al. (2013). I

denne forenklingsformen (forenklede regnskapsregler) inngår bruk av grunnleggende regnskapsprinsipp, vurderingsregler, notekrav og årsberetning. Små foretak plikter heller ikke å utarbeide kontantstrømoppstilling. Det er utgitt en egen NRS² for små foretak som heter NRS 8 Små foretak. Denne gir en presentasjon av regnskapsreglene og god regnskapsskikk for små foretak. Årsaken til at små foretak kan velge mellom forenklede regnskapsregler og vanlige regnskapsregler skyldes liten oppslutning fra interessenters side. Det er ofte få interessenter til regnskapene utenom eiere og långivere (Huneide et al. 2013).

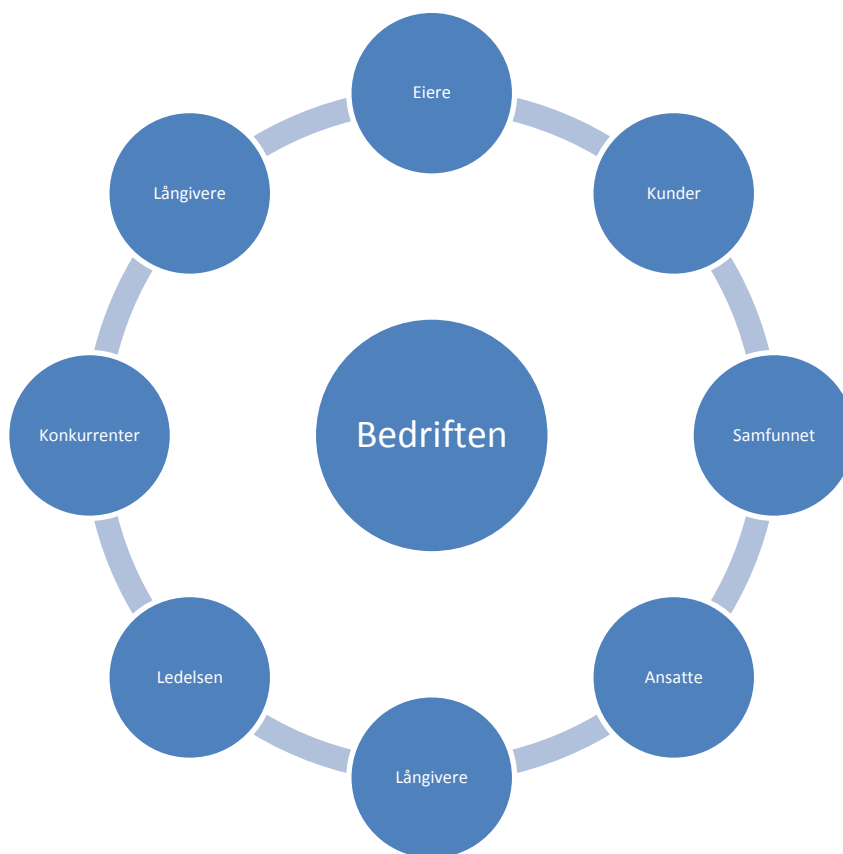
2.2 Formålet med årsregnskapet

Utgangspunktet for årsregnskapet er bedriftens underliggende økonomi. Med dette menes den økonomiske situasjonen bedriften står ovenfor. De økonomiske transaksjonene til en bedrift blir registrert i et regnskapssystem, og er fundamentet for bedriftens underliggende økonomi. Regnskapssystemet bearbeider transaksjonene til meningsfull informasjon. Denne informasjonen genereres i flere rapporter fra regnskapssystemet, og til beslutningstakerne som et viktig redskap i beslutningsgrunnlaget både eksternt og internt. Eksterne beslutningstakere får tilgang til årsregnskaper, mens interne beslutningstakere mottar både årsregnskapet og andre økonomistyringsrapporter (Langli, 2010).

Som det nevnes ovenfor betegnes årsregnskapet som et eksterntregnskap. Det har som mål å gi alle interessenter lik informasjon, slik at interessentene er i stand til å vurdere selskapets økonomiske stilling og få god innsikt i bedriftens virksomhet. Ut i fra Baksaaas og Hansen (2010) består en bedrifts interessenter av utenforliggende aktører som har en interesse i virksomheten. De ulike interessentgruppene har ulike behov for informasjon. Dette skyldes at de ulike aktørene vurderer den økonomiske tilstanden ut i fra forskjellige hensikter.

² Norsk regnskapsstandarder

³ International accounting standards board

Figur 2: Interessent - modellen (Kristoffersen, 2005. s 23)

Langli (2010) viser til årsakene til at det foreligger forskjellige informasjonsbehov blant interessentene basert på de ulike vurderinger av bedriften, og hensikten med vurderingen av bedriften.

En eksisterende og/eller potensiell eier har alltid interesse i et selskap med et underliggende formål om å få avkastning på den investerte kapitalen sin, dermed at selskapet driftes med lønnsomhet.

Det er styrets ansvar å vurdere bedriftens alternativer som muligheter for fortsatt drift, salg eller avvikling, å øke investeringene eller om det skal ansettes ny ledelse. Ut i fra aksjelovens § 6-32: *Daglig leder representerer selskapet utad i saker som inngår i den daglige ledelse.*

Dette innebærer at daglig leder har ansvaret for daglig ledelse, hvor økonomisk styring også er innebefattet

Eksisterende og/eller potensielle kreditorer/långivere benytter regnskapsinformasjon for å vurdere om bedriften er kredittverdig. Altså, om det er forsvarlig å innvilge lån. Ansatte kan ha interesse av bedriftens økonomiske situasjon, og sikkerhet i forhold til egen arbeidsplass.

Kundene kan ønske å ha innsikt i bedriften for vurdering av bedriftens pålitelighet og profesjonalitet.

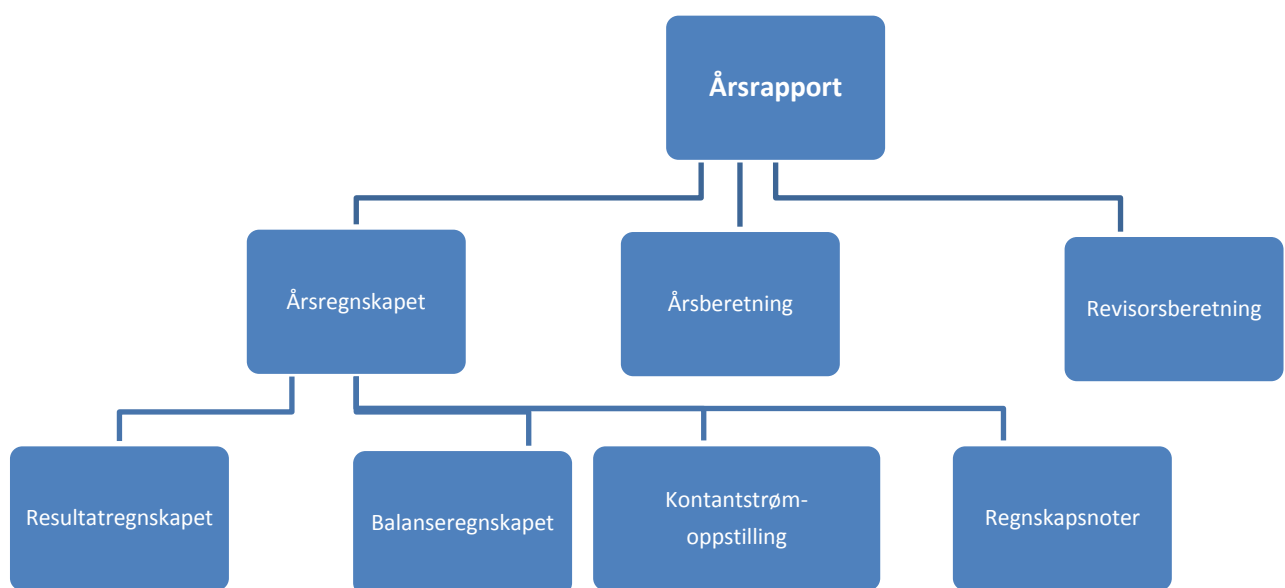
Eksisterende konkurrenter benytter regnskapsinformasjonen til å vurdere sin egen situasjon i forhold til andre konkurrenter. For potensielle konkurrenter benyttes regnskapsinformasjonen til å vurdere bransjens attraktivitet, som er et grunnlag for beslutning om nyetablering. I tillegg brukes regnskapsinformasjonen til strategiarbeid.

Samfunnet kan ha behov for informasjon om bedriften både for å vurdere jobbmuligheter, og om myndighetene bør iverksette tiltak for å stimulere til vekst i næringen som selskapet befinner seg i. Leverandører foretar vurderinger av selskapet basert blant annet på regnskapsinformasjonen. Dette for å innhente kunnskap om bedriftens likviditet.

Leverandøren har interesse av at bedriften er betalings sikker og har muligheter for vekst. Disse eksemplene belyser at behovet for regnskapsinformasjonen er ulikt iblant de forskjellige interessentene.

2.3 Beskrivelse av årsrapporten

Regnskapslovens § 8-1 sier: «Årsregnskapet, årsberetningen og revisjonsberetningen er offentlige. Enhver har rett til å gjøre seg kjent med innholdet av dokumentene hos den regnskapspliktige eller hos Regnskapsregisteret». Disse tre rapportene utgjør det som kalles årsrapporten. Beskrivelse av rapportene gjennomgås nedenfor.

Figur 3: Sammensetning av årsrapporten.

Årsregnskapet

Årsregnskapet består av flere komponenter som utgjør det helhetlige årsregnskapet. Disse komponentene er resultatregnskap, balanseregnskap, kontantstrømoppstilling og noteopplysninger. Årsregnskapets innhold er regulert i regnskapsloven § 3-2.

Et resultatregnskap viser driften av selskapet i en bestemt regnskapsperiode. Altså viser resultatregnskapet de kostnadene som er forbrukt på å skape de gjeldende inntektene for regnskapsåret. I følge Kristoffersen (2005) defineres en inntekt som en økning av

virksomhetens egenkapital gjennom drift. En kostnad blir derimot betraktet som en reduksjon av selskapets egenkapital. Oppstillingen og resultatregnskapets innhold er regulert i regnskapsloven § 6-1.

Balanseregnskapet viser hvordan selskapet har anvendt og anskaffet kapital. Eiendelssiden i balanseregnskapet viser hvordan kapitalen er anvendt, fordelt på anleggsmidler og omløpsmidler. Egenkapital og gjeldssiden i balanseregnskapet viser hvordan kapitalen er anskaffet. Anskaffelse av kapital kan være: gjeld (både kortsiktig og langsiktig gjeld), opptjent kapital og innskutt kapital (Banken & Bush, 1999).

Oppstilling av balanseregnskapet er regulert i regnskapsloven § 6-2. Huneide et al. (2013) s. 82: definerer eiendeler, gjeld og egenkapital på samme måte som IASB³. Her legges følgende definisjoner til grunn:

«En eiendel er en ressurs som er kontrollert av en virksomhet, og som er et resultat av en tidligere hendelse, og som forventes å gi virksomheten framtidige økonomiske fordeler».

I denne sammenhengen er en forpliktelse det samme som gjeld. *«En forpliktelse er en aktuell forpliktelse for virksomheten til å gi fra seg fordeler knyttet til selskapets ressurser. Forpliktelsen er et resultat av en tidligere hendelse».*

«Egenkapital er differansen mellom eiendeler og forpliktelser».

En kontantstrømoppstilling er en oversikt som viser innbetalings- og utbetalingsstruktur i en bestemt periode. I tillegg viser kontantstrømoppstilling likviditetsendringen i perioden jf. Regnskapsloven § 6-4. Små selskaper er fritatt utarbeidelsen av kontantstrømoppstilling, jf. regnskapsloven § 3-2. Regnskapsloven § 6-4 «kontantstrømoppstilling» sier:

«Kontantstrømoppstillingen skal gi en oversikt over innbetalinger og utbetalinger og forklare likviditetsendringer». Dette er operasjonelle aktiviteter som er knyttet til driften av selskapet. Investeringsaktiviteter er knyttet til anvendelse og anskaffelse av eiendeler.

Finansieringsaktiviteter knyttes opp mot opptak og nedbetaling av lån, anskaffelse av egenkapital og utbetaling av utbytte (Kristoffersen, 2005).

Noter til regnskapet er ifølge Regnskapsloven kapittel 7 et krav til årsregnskapet. Notene er tilleggsopplysninger til vesentlige poster i resultat og balanseregnskapet samt kontantstrømoppstillingen. Formålet med notene er å belyse og forklare forhold som ikke

³ International accounting standards board

fremkommer direkte av årsregnskapet, men som har stor betydning for å vurdere bedriftens økonomiske situasjon. Dette bidrar til at årsregnskapet øker i informasjonsverdi for eksterne brukere. Bestemmelsene om noter til årsregnskapet er ulikt for store og små selskaper. Store selskaper må følge bestemmelser i regnskapsloven §§ 7-2 til 7-34, mens små foretak kan følge bestemmelsene i §§ 7-35 til 7-45. Reglene for små foretak om noter er forenklete regler.

Årsberetningen

Regnskapsloven § 3-1 «Plikt til å utarbeide årsregnskap og årsberetning» sier at:

«Regnskapspliktige skal for hvert regnskapsår utarbeide årsregnskap og årsberetning i samsvar med bestemmelsene i denne lov. Årsregnskapet og årsberetningen skal fastsettes senest seks måneder etter regnskapsårets slutt». Styret og daglig leder i det respektive selskapet skal utarbeide årsberetningen. Aksjeloven § 6-19 bestemmer at i aksjeselskaper skal både årsregnskapet og årsberetningen behandles i møte. Årsberetningen har som formål å gi en utfyllende informasjon om årsregnskapet ut over det som kommer frem i årsregnskapet med noter (Huneide et al. 2013). Årsberetningen skal også redegjøre for forhold som ikke er en del av årsregnskapet. Redegjørelsene som presenteres i årsberetningen er ment å gi brukeren mulighet til å forstå de forholdene som har påvirket årsregnskapet, og til slutt vurdere selskapets økonomiske verdi. Regnskapsloven § 3-3a fastsetter kravene til innhold i årsberetningen for ikke-små foretak. Regnskapsloven § 3-3 fastsetter kravene til innhold i årsberetningen for små foretak.

Revisors beretning

Lovendringen i 2011 vedtok at små foretak er foretak med driftsinntektene under 5 millioner kroner, balansesummen under 20 millioner kroner og et gjennomsnittlig antall ansatte som ikke utfører mer enn 10 årsverk. Disse foretakene er ikke lenger revisjonspliktig. Merk at denne definisjonen av små foretak er forskjellig fra regnskapsloven § 1-6. Før revisjonsplikten forsvant var alle regnskapspliktige revisjonspliktig. Dette vil si at bedriftene var pliktige til å ha en uavhengig revisor til å kontrollere og granske bedriftens årsregnskap og årsberetning. I tillegg skulle revisoren avgi rapport om årsoppgjøret til selskapets eiere (Hoff, 2012). Bedriftene som analyseres i denne undersøkelsen omfattes ikke av denne lovendringen.

2.1.3 Bestemmelser for innlevering av årsregnskapet

Bestemmelsene for innsendelse av årsregnskap til Regnskapsregistret er regulert i regnskapsloven kapittel 8, med forskrift. Som tidligere nevnt er årsregnskapet et eksternt regnskap. Årsregnskapet er derfor et offentlig dokument som eksterne brukere benytter for å få innsikt i bedriftens økonomiske stilling. Regnskapsloven § 8-1 fastsetter at årsregnskapet er offentlig og at alle kan gjøre seg kjent med innholdet i årsregnskapet til en regnskapspliktig bedrift.

Ut i fra regnskapsloven § 8-2 plikter alle regnskapspliktige foretak å sende inn årsregnskapet, årsberetningen og revisjonsberetningen til Regnskapsregistret, samt å gi opplysninger om tidspunktet årsregnskapet er fastsatt av selskapets styre. Dette skal gjøres senest en måned etter at årsregnskapet er fastsatt. Loven har fastsatt frist for innlevering av årsregnskapet i papirformat til 1. august, året etter regnskapsåret. Dersom denne fristen overskrides vil selskapet motta forsinkelsesgebyrer, dette er bestemt i regnskapsloven § 8-2.

Forsinkelsesgebyret vil påløpe helt til innsendingsplikten er oppfylt eller når feil har blitt rettet, men ikke for mer enn 26 uker.

Dersom regnskapsåret avsluttes mellom 1. januar og 30. juni er fristen for innsending av årsregnskapet 1. februar i følge regnskapsloven § 8-3. Finansdepartementet kan i Forskrift til utfylling og gjennomføring av regnskapsloven gi utsettelse av frist for innlevering av årsregnskapet til Regnskapsregistret. De utfyllende bestemmelsene til regnskapsloven «Forskrift til utfylling og gjennomføring mv. av regnskapsloven» § 8-3-4 sier: « *Fristen etter regnskapsloven § 8-3 første ledd første punktum utsettes med én måned dersom **innsending** foretas elektronisk via Altinn (<http://www.altinn.no>) og dokumentene ikke har mangler som gjør at de ikke kan godkjennes som årsregnskap* ». Altså er fristen for elektronisk innlevering 1. september, og 1. mars for bedrifter hvor regnskapsåret avsluttes mellom 1. januar og 30. juni. I tilfeller hvor bedrifter ikke leverer årsregnskapet før langt etter frist kan selskapet risikere å bli oppløst. Formålet ved å bruke tidsfrister med forsinkelsesgebyrer er å sikre økonomisk trygghet og effektivitet mellom samtlige interessenter. I utgangspunktet eksisterer det tre ulike tidsfrister, men dette studiet vil ta utgangspunkt i fristen 1. september. Årsaken til at undersøkelsen vil benytte denne tidsfristen er på grunn av at det er den siste fristen. Det vises at de fleste restaurantbedriftene benyttes elektronisk innlevering, av den grunn vil det være hensiktsmessig å bruke denne fristen.

Aksjelovens kapittel 6 sier at ansvaret for at årsregnskapet er utarbeidet korrekt og har vært gjenstand for betryggende kontroll faller på bedriftens styre. Det er styret og daglig leder som er ansvarlige for at innsending og godkjenning av årsregnskapet er innenfor tidsfristen.

2.2 Nøkkeltallsanalyse

Denne delen av teorikapitlet presenterer de ulike metodene og forutsetningene for nøkkeltallsanalysen. Regnskapsanalyse utføres ved å foreta en detaljert og systematisk vurdering av den eksisterende regnskapsinformasjonen, med formål om å avdekke og belyse den økonomiske situasjonen og utviklingen til bedriften (Hoff et. alt, 2007).

Nøkkeltallsanalyse er en tradisjonell regnskapsanalyse. Nøkkeltallene viser forhold mellom ulike regnskapsposter.

Den tradisjonelle regnskapsanalysen deles inn i tre kategorier, lønnsomhetsanalyse, likviditetsanalyse og soliditetsanalyse. Nøkkeltallene fra de ulike kategoriene analyseres og tolkes i sammenheng med et tidsperspektiv og bransjeperspektiv. Når en vurderer nøkkeltallene over tid, vises bedriftens utvikling over tidsperioden. Dette gjøres for å se om bedriften er i en positiv eller negativ utvikling.

Det vil bli foretatt en nøkkeltallsanalyse hvor man sammenligner flere bedrifter i samme bransje. Det man ofte vil oppleve er at det kan eksistere sammenhenger mellom de ulike hovedkategoriene av nøkkeltall. Lønnsomhet er den mest sentrale av de nevnte kategoriene. Dette skyldes at lønnsomhet i stor grad vil kunne forklare og påvirke soliditet og likviditeten over tid. Det skal sies at et element kan påvirke sammenhengen mellom både likviditeten og soliditeten til tross for lønnsom drift. Utbytte til aksjonærene kan svekke både likviditet og soliditet (Baksaas & Hansen, 2010).

2.2.1 Lønnsomhetsanalyse

Hovedformålet med økonomisk virksomhet er at bedriften skal drive lønnsomt. Lønnsomhet kan defineres som en bedrifts evne til å generere avkastning. Det finnes flere forskjellige nøkkeltall for lønnsomhet.

Totalkapitalrentabiliteten viser hvor stor avkastning bedriften har oppnådd på gjennomsnittlig kapital. I denne sammenhengen omtales kapital som sum av anleggs- og omløpsmidler. Dette nøkkeltallet viser bedriftens evne til å forvalte ressursene som er bundet opp av bedriften for å skape resultat. Formelen for totalkapitalrentabiliteten er:

$$R_{TK} = \frac{(\text{Driftresultat} + \text{finansinntekter}) * 100 \%}{\text{Totalkapital pr 31.12}^4}$$

$$R_{TK} = \text{Totalkapitalrentabilitet}$$

Avkastningskravet for rentabiliteten vil variere fra bransje til bransje. Det generelle kravet for totalkapitalrentabiliteten bør være tilsvarende stor som alternativ avkastning innen samme risikoklasse. Det vil si like som alternativ plassering av kapitalen. En mulighet for å beregne størrelsen på kravet til avkastningen er å ta utgangspunkt i en risikofri rente, for eksempel statsobligasjon. I tillegg bør man ta hensyn til en risikokompensasjon. Altså: *Risikofri rente + risikokompensasjon* (Baksaas & Hansen, 2010).

I denne sammenhengen er vi ute etter å kunne analysere virksomhetens prestasjon, altså om lønnsomheten har noen sammenheng med tidspunktet for innlevering av årsregnskaper.

Resultatgraden viser forholdet mellom resultatet og driftsinntektene i perioden. En annen viktig sak er at resultatgraden kan påvirke totalkapitalrentabiliteten.

Resultatgraden forteller hvor flink medarbeiderne er til å skape resultat av salget, 9,2 % betyr et resultat på kr 9,20 pr 100 kr i salg (Heimly, 2011).

$$\text{Resultatgrad} = \frac{(\text{Driftsresultat} + \text{Finansinntekter}) * 100 \%}{\text{Driftsinntekter}}$$

2.2.2 Likviditetsanalyse

En analyse av likviditet undersøker en bedrifts betalingsevne. Det innebærer at man undersøker i hvor stor grad en bedrift er i stand til å dekke sine løpende betalingsforpliktelser (Eklund & Knutsen, 2011). Ved gjennomføring av en likviditetsanalyse legges naturlig nok balanseregnskapet til grunn. Her ser man på forholdet mellom omløpsmidler og kortsiktig gjeld i balanseregnskapet, dette kalles for likviditetsgrad 1.

Formelen for likviditetsgrad 1 er:

$$\text{Likviditetsgrad 1} = \frac{\text{Omløpsmidler}}{\text{Kortsiktig gjeld}}$$

⁴ Ved beregning av totalkapitalrentabiliteten brukes egentlig gjennomsnittlig totalkapital i nevneren (Kristoffersen, 2005), men datamaterialet inneholder ikke tilstrekkelig informasjon til å beregne gjennomsnittlig totalkapital.

Normen for likviditetsgrad 1 er 2 (2:1). Det vil si at omløpsmidlene skal være dobbelt så stor som den kortsiktige gjelden (Banken & Busch, 1999). .

I tilfeller hvor bedriften både vurderes som illikviditet og insuffisient er bedriften insolvent. Illikviditet innebærer at bedriften ikke er i stand til å gjøre opp for sine økonomiske forpliktelser. Insuffisiens betyr at gjelden til bedriften overstiger verdien av eiendelene. Når bedriften er insolvent er det rom for konkursbehandling. Når et selskap blir erklært konkurs av enten kreditor eller styret i selskapet, beslaglegges selskapets verdier, og omgjøres til penger. Pengene fordeles blant kreditorene (Kristoffersen, 2005).

2.2.3 Soliditetsanalyse

En soliditetsanalyse undersøker en bedrifts evne til å tåle tap. Bedriftens soliditet er størrelsen på egenkapitalen i forhold til samlet kapital i bedriften. En soliditetsanalyse tar utgangspunkt i balanseregnskapet. Det eksisterer en rekke av nøkkeltall som benyttes til analyse av en bedrifts soliditet. I mange tilfeller er egenkapitalen, også kalt egenkapitalprosenten betraktet som det viktigste soliditetsmålet. Nøkkeltallet viser bedriftens finansieringsstruktur.

Egenkapitalandelen viser oss hvor stor del av eiendelene som kan gå tapt før långivere og de øvrige kreditorene berøres (Hoff et al. 2007. s. 266)

$$\text{Egenkapitalandel} = \frac{\text{Egenkapital pr 31.12}}{\text{Totalkapital pr 31.12}} * 100 \%$$

Dersom en bedrift har stor egenkapitalandel, vil bedriften være i stand til å overleve perioder med dårlige økonomiske resultater. Det er sammenheng mellom egenkapitalandelen og lønnsomhet, i de tilfellene hvor eierne ikke tar utbytte. Forutsett at eierne ikke tar utbytte er sammenhengen: høy lønnsomhet fører til økt egenkapitalandel.

Det er i mange tilfeller vanskelig å fastsette krav til egenkapitalandelen, og dette vil variere mellom bransjer, og med hvilken risiko som er knyttet til virksomheten. Altså høy grad av risiko, høy krav til egenkapitalandel. For etablerte bedrifter kan man generelt si at en egenkapitalandel på 30 – 35 % er tilfredsstillende norm (Kristoffersen, 2005).

Aksjeloven fastsetter at egenkapitalen til enhver tid skal være basert på virksomhetens omfang og risiko. Samtidig sier aksjeloven § 8-1 annet ledd at det ikke tillates utdeling av utbytte dersom egenkapitalprosenten er lavere enn ti prosent. Basert på dette hevdes det at en egenkapitalandel som er lavere enn ti prosent må betraktes som altfor lav.

2.3 Tidligere forskning

Dette delkapitlet gir innsyn og forståelse i tidligere forskning som er av betydning for besvarelsen av problemstillingen i denne undersøkelsen. Her presenteres fem artikler om tidligere forskning. Disse artiklene berører temaer som: rapporteringsforsinkelser, konkursprediksjon ved bruk av sen innlevering av årsregnskap, sammenhenger mellom tidlig offentliggjøring av årsrapporter og bedrifters økonomiske resultater. Artiklene er kort oppsummert. Oppsummeringene belyser studiens formål, utvalgsmetodikk, statistiske tester som er benyttet, erfaringer ved undersøkelsen og resultater.

The timeliness of accounting disclosure in international Security Markets

Conover, M, C et al. (2008) ser i sin studie nærmere på økonomisk rapporteringsforsinkelser og forekomsten av for sen innlevering av årsregnskapet til offentligheten. I tillegg undersøkes forholdet mellom rapporteringsforsinkelser og bedriftens prestasjoner, og graden av kapitalmarkedets tilsyn av bedriftene.

Forfatterne har studert et stort utvalg bedrifter fra 22 forskjellige land over tidsperioden 1986-1996. I denne undersøkelsen tar forfatterne utgangspunkt i de ulike lands rettssystemer. Forfatterne skiller mellom «code law» land og «common law» land. Ensbetydende med «common law» land er et system, der rettsordningen skapes gjennom domstolsavgjørelser[2]. Spesielt tidligere kolonistater har dette rettssystemet.

«Code law», også kjent som «civil law», er det mest alminnelige utgangspunktet for lovsystemer i verden. Denne rettsordningen baserer seg på formelle regler som dommere må tilpasse til de forskjellige sakene[3]. Den primære datakilden som ble benyttet i studiet er hentet fra forskjellige databaser, herunder regnskapsinformasjon, månedlige aksjekurser, inntjening, utgivelsesdato for årsregnskapet og data om utbytte. De to databasene er Compustat Global Vantage database og (IBES) historisk database – The International Edition. Kravene til regnskap og innlevering av regnskapet som de ulike nasjonene må følge har forfatterne samlet inn fra utenlandske børser eller regulerende myndigheter. Utvalget besto av 25 463 observasjoner basert på 5371 bedrifter i 22 land over 11 år. Undersøkelsen besto av fire hypoteser som ble testet. Siden de ulike nasjonene har forskjellige rettssystemer, oppstår det naturlig nok forskjellige bestemmelser for frist ved innlevering av årsregnskapet mellom

nasjonene. For at dataene fra de ulike landene hvor undersøkelsen er foretatt skal bli sammenlignbare, har forfatterne i sin definisjon av for sen innlevering av årsregnskapet vært tydelig på hver enkelt nasjons fastsatte tidsfrister for innlevering av årsregnskap. Studiets hovedmål er å undersøke tidsbruken i forhold til offentliggjøring av regnskaper, og om bedrifter som leverer regnskapet etter fastsatt frist har dårlige økonomiske resultater og dårligere aksjeavkastning. Forfatterne ønsket å utvide analysen til (Alford et al.1994)⁵ for betydningen av offentliggjøring av regnskapene i USA til andre land.

Et viktig funn av denne studien viser at «code law» land forekommer for sen innlevering oftere enn «common law» land.

Forfatterne undersøker forholdet mellom tidspunkt for innlevering og bedriftsspesifikke variabler. Det eksisterer en sterk negativ sammenheng mellom egenkapitalrentabiliteten og for sen innlevering av årsregnskapet i «common law» land. Det foreligger ingen bevis for at det eksisterer en negativ sammenheng mellom egenkapitalrentabiliteten og for sen innlevering i «code law» land. Forfatterne forutsetter at egenkapitalrentabiliteten er et godt mål for en bedrifts prestasjoner. Undersøkelsen viser også en negativ sammenheng mellom for sen innlevering og aksjekursen til en bedrift. Bedrifter som har stor verdi på aksjene leverer tidsnok i «common law» nasjoner. Det vektlegges at bruk av variabler som: en bedrifts lønnsomhet, aksjeavkastning, størrelse og en bedrifts likviditet kan gi ytterligere innsikt i de relative forskjellene mellom «common law» og «code law» bedrifter.

Short-term prediction of bankruptcy based on non-financial indicators

Gjesdal (1995) har gjennomført en studie om prediksjon av konkurs hos norske bedrifter. Hensikten var å undersøke om det foreligger enkle og klare indikatorer på konkurs hos bedrifter. De indikatorene som ble studert var: regnskap som ikke er innlevert til Brønnøysundregistret innen frist, om det er registrert noen tvangspant mot selskapet og om revisor har trukket seg fra revisjon av selskapet. I tillegg var revisors beretning et analysegrunnlag om hvorvidt den signaliserte økonomiske problemer. I mange tilfeller opplever en at en bedrift kan ha aversjon mot å publisere årsregnskapet, dersom den har økonomiske problemer.

Tidligere erfaringer viser at konkursbedrifter ofte har en tendens til å levere årsregnskapet etter frist eller ikke i det hele tatt. Gjesdal tar utgangspunkt i at en for sen innlevering av

⁵A.W. Alford, J.J. Jones, M.E. Zmijewski, (1994). Extensions and violations of the Statutory SEC Form 10-K filing requirements. *Journal of Accounting and Economics* (1994), pp. 229–254

årsregnskapet finner sted når det leveres etter fristen 1.september. Det påpekes at det kan være flere grunner til at en bedrift leverer årsregnskapet for sent. Hypotesen til dette studiet ble utledet på bakgrunn av antakelser og kunnskap om for sen innlevering av årsregnskapet, negative signaler fra revisors beretning, revisors oppsigelse fra oppdraget og andre faktorer. Derfor ble hypotesen: at eventuelle avvik fra å innsende et utilfredsstillende årsregnskap til Brønnøysundregistret øker sannsynlighet for konkurs.

Utvalget besto av 254 bedrifter som gikk konkurs i 1994. I tillegg ble det benyttet et kontrollutvalg på 168 bedrifter.

Studiet viser at de negative signalene fra revisor opptrådte betraktelig hyppigere hos konkursbedriftene enn hos kontrollutvalget. Resultatene fra undersøkelsen som er knyttet til innsending av årsregnskapet til Brønnøysundregistret ser ut til å prognostisere økonomiske vanskeligheter ganske godt.

Konklusjonen på undersøkelsen er at de indikatorene som ble analysert er overraskende entydige med tanke på predikere en bedrifts økonomiske problemer, 8 måneder før konkursen inntreffer. Norske revisorer er i stand til å identifisere en stor andel av bedrifter som går konkurs, derfor er revisjonsberetning et godt virkemiddel til å formidle økonomiske problemer til brukeren av årsregnskapet /rapporten. Det understrekes at resultatene i denne undersøkelsen må anses som foreløpige, grunnet at norsk økonomi var i en vanskelig periode. I tillegg viser undersøkelsen at mange bedrifter som ikke går konkurs i undersøkelsesperioden, får negative merknader fra revisor. Man kan derfor ikke direkte konkludere med at negative signaler fører konkurs.

Timeliness of financial reporting and financial distress

Whittred & Zimmer (1984) gjennomførte en undersøkelse basert på bedrifters forsinkelse ved å sende inn årsregnskapet, og i tillegg om dette kan brukes til å predikere økonomiske problemer. Formålet med studien var å drøfte om det oppstår endringer i en bedrifts regnskapsføringsatferd når det eksisterer økonomiske problemer. Altså om bedrifter med økonomiske problemer bruker lengere tid på å offentliggjøre sine regnskaper/finansielle stilling. Denne analysen ble gjort i flere trinn. Først ved å undersøke om det eksisterer forskjeller på forsinkelser ved regnskapsrapportering mellom bedrifter som påbegynner økonomiske problemer og bedrifter uten problemer. Deretter undersøkes om en regnskapsføringsforsinkelse kan fortelle noe om bedriftens økonomiske situasjon.

I dette studiet ble det benyttet to utvalg. Det ene utvalget besto av 53 australske konkursbedrifter, som var hentet fra børsen i Sydney. Det andre utvalget besto av 37 australske bedrifter, som ikke hadde økonomiske problemer. Nevnte utvalg av bedrifter er ikke tilfeldig. Disse bedriftene ble analysert over en femårsperiode. For at datamaterialet skulle være sammenlignbart ble det satt et kriterium om at alle bedriftene skulle tilhøre lik bransje. Dette er også en årsak til at bedriftene skulle analyseres over en femårsperiode.

De variablene som ble målt og analysert var forsinkelse ved godkjenning av årsregnskapet fra revisor, forsinkelse ved offentliggjøring av årsregnskapet og nøkkeltall for de respektive selskapene. Det ble benyttet 12 ulike nøkkeltall i denne undersøkelsen. Noen av disse var egenkapitalrentabiliteten, totalkapitalrentabiliteten, likviditetsgrad 1 og 2 og rentedekningsgraden.

Resultatene i undersøkelsen viser at bedrifter som får økonomiske problemer har betydelig lengere forsinkelser i å offentliggjøre sine årsregnskaper, sammenlignet med kontrollutvalget som ikke har økonomiske problemer. Det er vanskelig å identifisere årsaker til de ulike forskjellene mellom utvalgene. Forfatteren oppgir imidlertid en rekke mulige årsaker.

Dette funnet kan ikke brukes til å predikere økonomiske problemer, hverken med eller uten konkursprediksjonsmodeller. Selskaper som får økonomiske problemer bruker lengere tid på å få godkjent årsregnskapet hos revisor, herunder minimum 3 år før problemene inntreffer. Denne forsinkelsen hos revisor gir videre følger for innlevering av årsregnskapet, og vil da oppstå to år før konkurs.

Det kan konkluderes at alle de tre avhengige variablene er signifikante umiddelbart før konkursen inntreffer. Desto lengre tid det er før konkursen inntreffer vil signifikansen følgelig reduseres. Nøkkeltallene var best egnet til å predikere økonomiske problemer.

Is timing financial reporting related to firm performance? An examination on ISE (Istanbul stock exchange) listed companies

Dogan et al. (2011) undersøker forholdet mellom en rekke forklarende variabler og tidspunktet for offentliggjøring av årsrapporten for børsnoterte selskaper i Tyrkia. Forfatterne viser til at tidligere studier konkluderer med at gode/dårlige nyheter (målt ved lønnsomhet), bedriftens størrelse (målt i eiendeler), økonomisk risiko og andre bedriftsspesifikke karakteristikk påvirker tidspunktet for offentliggjøring av årsrapporten. I denne sammenhengen påpekes her at det kan foreligge flere motiver for enten å offentliggjøre

bedriftens økonomiske stilling tidlig eller sent. Eksempler på slike motiver kan være aksjens verdi, investeringsattraktivitet og innsyn fra konkurrenter, bare for å nevne noe.

Undersøkelsen tar sikte på å påvise teorien om at bedrifter med «gode nyheter» gjør sine årsrapporter tilgjengelig for offentligheten tidligere enn bedrifter med «dårlige nyheter» er gyldig for børsnoterte selskaper i Tyrkia.

Datamaterialet i undersøkelsen består av 1249 observasjoner på tidspunktet for offentliggjøring av regnskapene. Disse observasjonene er fordelt på 249 børsnoterte selskaper fra ISE⁶. Det ble også benyttet annet datamateriale.

Forfatterne beregnet tidlig offentliggjøring av regnskapene ved å beregne differansen mellom frist for offentliggjøring og faktisk offentliggjøring. Det nevnes at tidligere undersøkelser har brukt totalkapitalrentabilitet, egenkapitalrentabilitet, avkastning på sysselsatt kapital, finansiell risiko m.m. for å måle en bedrifts økonomiske prestasjoner i en kontekst som denne. For å teste sammenhengen mellom tidlig offentliggjøring av regnskaper og økonomiske resultater ble det benyttet en multippel regresjonsanalyse.

Resultatene fra undersøkelsen viser at det eksisterer en positiv korrelasjon mellom tidlig innlevering/offentliggjøring av regnskapet og økonomiske prestasjoner/resultater (målt i egenkapitalrentabilitet og endring i netto avkastning). I tillegg nevnes at størrelsen på bedriften (målt i eiendeler) har stor korrelasjon på utgivelse av regnskapet. Dette begrunnes ut fra at store selskaper allokere mer ressurser til økonomisk rapportering, og vil ha en innflytelse på organisasjonen samlet, og dermed tidlig offentliggjøring. Bransjespesifikke forhold ble ikke observert som noen betydelig variabel som påvirker tidspunktet for offentliggjøring av regnskapet.

Reporting delays for failed firms

Lawrence (1983) sin studie undersøkte forsinkelse av regnskapsrapportering, forsinkelser ved offentliggjøring av årsrapporter for konkursbedrifter i tilfeller hvor årsrapporten ikke ble offentliggjort/ innlevert før måneder etter at bedriften er begjært konkurs. Et foreløpig utvalg på 110 konkursbedrifter var utgangspunktet for undersøkelsen. Det forelå kun økonomisk informasjon fra 58 bedrifter, så de resterende 52 bedriftene ble ekskludert fra undersøkelsen. Selve utvalget av bedriftene ble gjort fra Wall Street journal index og New York times index. For å kunne beregne tidsforsinkelsene for innlevering av årsrapporten for hvert selskap ble det

⁶ Istanbul Stock Exchange

innsamlet tre datoer. Disse tre datoene var (1) regnskapsårets slutt, (2) tidspunkt for konkurs, (3) tidspunktet for innlevert/offentliggjort av regnskapet. Beregningen av forsinket offentliggjøring ble gjort ved å finne antall måneder fra regnskapsårets slutt og tidspunktet for offentliggjøring/innlevert av årsrapporten. Det oppgis ikke hvilke statistiske metoder som er benyttet i undersøkelsen.

Funnene fra undersøkelsen viste at 53 % av konkursbedriftene offentliggjorde sine årsrapporter innen tre måneder etter regnskapsårets slutt. 16 % av bedriftene hadde en betraktelig lengre forsinkelse, der disse hadde en forsinkelse på seks eller mer. Gjennomsnittlig forsinkelse for hele utvalget utgjorde 3,9 måneder, med et standardavvik på 2 måneder. Omtrent 22 % av bedriftene fra utvalget ble begjært konkurs på tidspunktet mellom regnskapsårets slutt og innlevering/offentliggjøring av årsrapporten finner sted. Dermed gir denne undersøkelsen bevis for at bedrifter med økonomiske problemer bruker lengere tid på å offentliggjøre/ innlevere sine regnskaper.

2.4 Restaurantbransjen i Norge

Delkapitlet gir oversikt over restaurantbransjen i Norge. Temaer som berøres her er generell informasjon om restaurantbransjen, bransjens kjennetegn og normerte bransjetall. Dette forteller om bransjens oppbygning, struktur og omfang, og om historiske bransjetall.

2.4.1 Generell informasjon om bransjen

Denne undersøkelsen tar for seg bedrifter ved næringskode 56.1 som er Restaurantvirksomhet. Restaurantvirksomhet innebærer drift av restauranter, kafeer, kro, konditori, hurtigmatrestauranter og gatekjøkken. Restaurantbransjen omfatter derfor alle steder der det serveres mat og/eller drikke.

2.4.2 Kjennetegn med restaurantbransjen

Restaurantbransjen er en svært arbeidsintensiv bransje, hvor produktet som regel både blir tilberedt og servert i restauranten. Dette innebærer naturlig nok at den største kostnaden for bedriften er lønnskostnader.

Som et resultat av stor internasjonalisering og innvandring har restaurantbransjen i Norge blitt en bransje som er svært konkurranseutsatt[4]. Andre faktorer som øker konkurransen i bransjen er at det ikke er strenge restriksjoner for etableringer. Det vil si at de fleste kan etablere og starte sin egen restaurantvirksomhet. Markedet omfatter en rekke aktører som kjemper om kundene. I flere år har mange bedrifter søkt om å etablere en nisjebedrift innen

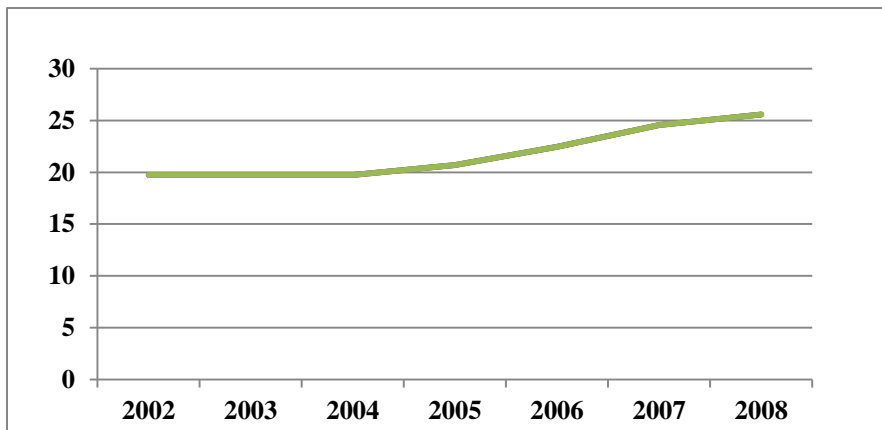
denne bransjen. Utviklingen i bransjen har gitt oss flere gourmetrestauranter, pizzarestauranter, sushirestauranter og en rekke indiske, kinesiske og thailandske restauranter.

Et annet kjennetegn med restaurantbransjen er at bransjen i media ofte omtales i forbindelse med økonomisk kriminalitet. Finansdepartementets webside definerer økonomisk kriminalitet slik: *”profittmotiverte, lovstridige handlinger som ofte begås innenfor eller med utspring i en økonomisk virksomhet som i seg selv er – eller gir seg ut for å være – lovlig.” Hvitvasking, skatteavgifts- og tollunndragelser, regnskapskriminalitet og verdipapirkriminalitet faller inn under denne definisjonen* [5]. Økonomisk kriminalitet kan bestå av flere ulike lovbrudd. Ut i fra artikkelen til Ellingsen & Sky (2005) var hotell- og restaurantbransjen mest utsatt for økonomisk kriminalitet. Undersøkelsen viste at underslag og andre former for økonomisk kriminalitet forekommer hyppigst i handels-, hotell- og restaurant næringene.

2.4.3 Bransjetall

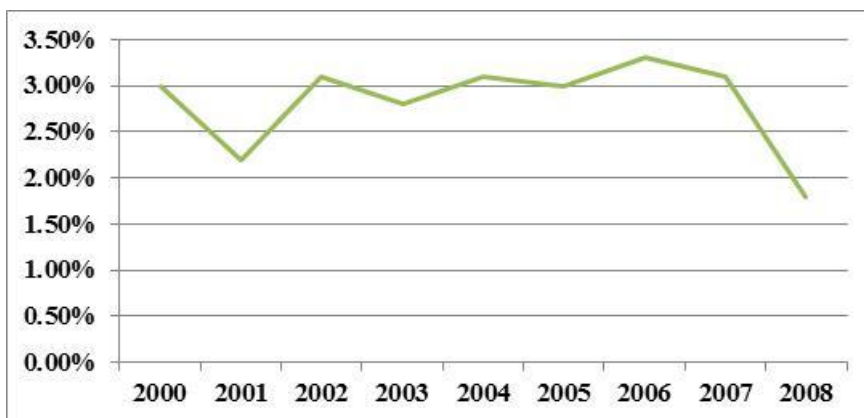
Delkapitlet gir en innsikt i økonomiske bransjetall fra restaurantbransjen, i et tidsperspektiv fra år 2000 til år 2008. En artikkel av Granseth & Ohm (2012) presenterer økonomisk statistikk som er basert på Statistisk sentralbyrås årlige regnskapsstatistikk og statistikk fra skattemyndighetenes merverdiavgiftsmanntall.

Artikkelen tar for seg norsk reiseliv i perioden 2000 til 2008, der det samtidig fremstilles om restaurantbransjen. Den økonomiske statistikken som presenteres fra restaurantbransjen omhandler omsetning, driftsmarginen, totalkapitalrentabiliteten, egenkapitalandel og likviditetsgrad 1. Grafene nedenfor viser utviklingen for salg, driftsmarginen, totalkapitalrentabiliteten, egenkapitalrentabiliteten og likviditetsgrad 1.

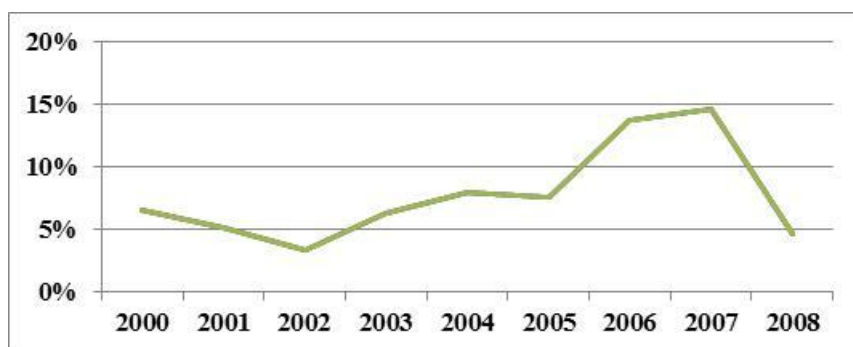
Figur 4: Samlet omsetning for restaurantbransjen (2002-2008). Viser i milliarder kroner.

Denne grafen viser utviklingen av omsetningen for restaurantbransjen samlet i Norge for perioden 2002 til 2008. Figuren viser at fra 2002 til og med 2004 var det ingen endring i omsetning i restaurantbransjen. Men fra og med 2005 til 2008 har restaurantbransjen hatt en relativt stor økning i omsetning. Den totale omsetningsøkningen fra 2002 til 2008 var på 35,4 %. Bransjen opplevde en svakere vekst i perioden 2002 – 2008 enn næringslivet for øvrig. Samlet hadde serveringsnæringen, som inkluderer alle plasser hvor det serveres mat en vekst på 43 prosent i perioden 2002 – 2008, mens veksten for hele næringslivet i samme periode var på hele 63 prosent. Et interessant tilfelle var at næringslivet generelt opplevde negativ utvikling forårsaket av finanskrisen i 2009, mens serveringsnæringen var mer motstandsdyktige og hadde en liten grad av vekst.

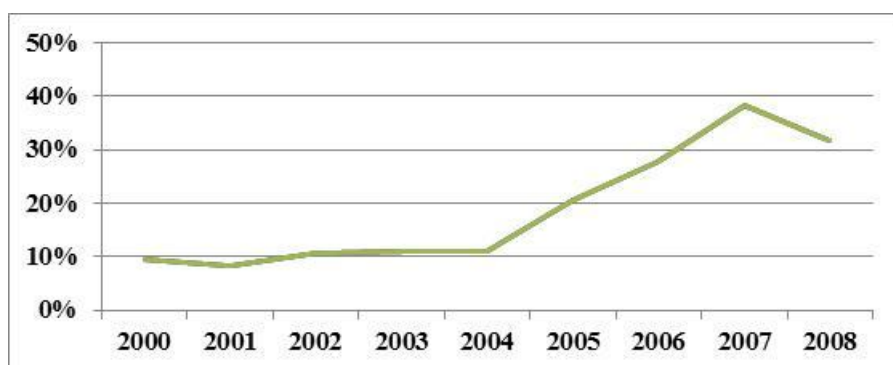
Figur 5: Driftsmarginen i restaurantbransjen (2000-2008). Vises i prosent

Driftsmarginen for restaurantbransjen var ganske stabil i hele perioden 2002-2008. For hver omsatte hundrede krone tilfalt omtrent 3 kroner til dekning av skatter, utbytte, renter og til styring av bedriften. Grafen ovenfor viser utviklingen nøyere.

Figur 6: Totalkapitalrentabilitet i restaurantbransjen (2000-2008). Viser i prosent

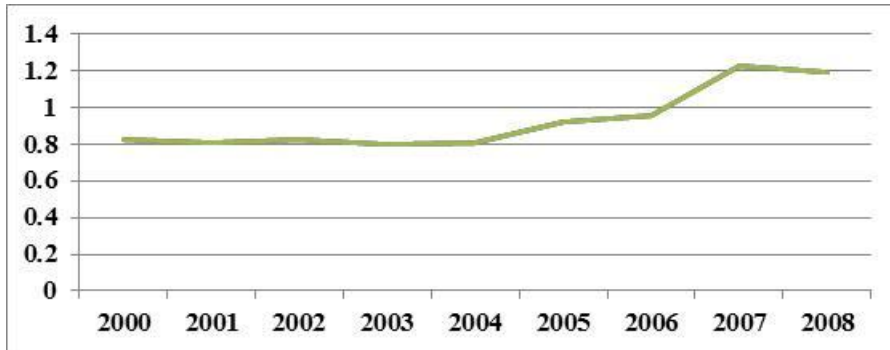
Restaurantbransjens lønnsomhet var stabil fra 2000 til og med 2003 med en total kapitalrentabilitet på cirka 6,5 prosent. I 2004 og 2005 hadde bransjen en marginal vekst, total kapitalrentabiliteten var henholdsvis 7,9 og 7,5 prosent. I 2006 hadde restaurantene en vekst på hele 5,2 prosentpoeng, og total kapitalrentabiliteten var på 13,7 prosent. I 2007 hadde restaurantbransjen sitt toppår med en total kapitalrentabilitet på 14,6 prosent. I 2008 hadde bransjen en stor nedgang, nøkkeltallet stupte fra 14,6 til 4,6 prosent. Den dårlige lønnsomheten rammet ikke bare restaurantbransjen, men hele næringslivet i Norge. Granseth & Ohm (2012) i sin undersøkelse viste en positiv driftsmargin i 2008, og samtidig en negativ total kapitalrentabilitet. Det forutsettes her at dette er en trykkfeil, da det ikke er mulig å ha en negativ total kapitalrentabilitet, dersom driftsmargin er positiv. Det er derfor gjort endringer i dataen, hvor negativt fortegn er fjernet for total kapitalrentabiliteten i 2008 i figur 7.

Figur 7: Egenkapitalandelen i restaurantbransjen (2000-2008). Viser i prosent

Fra år 2000 til 2004 hadde bedriftene i restaurantbransjen en egenkapitalandel på omtrent 10 prosent. I 2001 nådde egenkapitalandelen i bransjen sitt bunnpunkt. På dette tidspunktet var egenkapitalandelen på 8,4 prosent. I løpet av perioden 2004 til 2007 økte egenkapitalandelen til 38,3 prosent. Denne økningen tilsvarer nesten samme nivået som for hele næringslivet i

Norge (Granseth & Ohm, 2012). Denne veksten er en følge av bedret lønnsomhet som ble benyttet til å styrke egenkapitalen og nedbetaling av gjeld.

Figur 8: Likviditetsgrad 1 i restaurantbransjen (2000-2008).

Likviditetsutviklingen for restaurantbransjen i perioden 2000 til 2008 har vært positiv. I årene fra 2000 til og med 2004 har likviditeten til restaurantene vært stabil på omlag 0,8. Dette innebærer at 80 prosent av omløpsmidlene kan omgjøres til likvider og til å betale den kortsiktige gjelden. Fra og med 2005 til 2008 vokste likviditeten. Bransjens toppunkt var i 2007 med hele 1,22. Basert på bransjemessige forhold er en sunn likviditetsgrad 1 på over 2, derfor betraktes en likviditetsgrad 1 på 0,8 som ikke tilfredsstillende. I perioden 2000 til 2003 økte antall konkurser. I år 2000 var antall konkurser kommet opp i 177 og i år 2003 var antallet 258. I perioden 2005 til 2007 forbedret imidlertid likviditetsgrad 1 seg med tilnærmet 50 prosent. Samtidig med forbedringen i likviditeten gikk antall konkurser ned.

3 FORSKNINGSDESIGN OG METODE

I denne delen av studiet vil det redegjøres for den metodiske tilnærmingen og studiets forløp. Temaer i dette kapitlet av undersøkelsen er studiets forskningsdesign, innsamling av teori og empiri, populasjonen, utvalget og statistisk analyse.

3.1 Forskningsdesign

3.1.1 Definisjon av forskningsdesign

I følge Blumberg et al. (2011) kan forskningsdesign defineres slik:

”Research design is the plan and structure of investigation so conceived as to obtain answers to research questions. The plan is the overall scheme or program of the research. It includes an outline of what the investigator will do from writing hypotheses and their operational implications to the final analysis of data. A structure is the framework, organization, or configuration of... the relations among variables of a study. A research design expresses both the structure of the research problem and the plan of investigation used to obtain empirical evidence on relations of the problem” (Blumberg et al. 2011, s.147).

I begynnelsen av et forskningsprosjekt gjør man noen viktige valg for hvordan undersøkelsen skal forberedes og gjennomføres, for å oppnå best mulig resultat. I det begynnende stadiet av et forskningsprosjekt gjør man valg om blant annet metode, datainnsamlingsmetodikker, utvalg og hvilke verktøy som skal benyttes til analyse. Forskningsdesign er et rammeverk for innsamling og analyse av datamateriale til en studie. Valg av design gjenspeiles av studiets problemstilling.

Det er i hovedsak tre ulike forskningsdesign. Ghauri & Grønhaug (2010) redegjør for disse forskningsdesignene på følgende måte.

Det ene forskningsdesignet som kalles for eksplorativt forskningsdesign, har som formål å gi en dypere forståelse for et fenomen. Et eksplorativt forskningsdesign er ofte induktivt, det innebærer at forskeren tar utgangspunkt i empiri og prøver å utvikle en teori. Dette gjøres ved å danne tentative hypoteser, etter en observasjon. Man kan si at eksplorerende forskningsdesign er hypotese genererende.

Det andre designet som kalles for et forklarende og/eller kausalt forskningsdesign, har som hensikt å se på årsak – virkning sammenheng. Dette designet er et deduktivt design, som vil si

at forskeren tar utgangspunkt i teori, og utvikler hypoteser. Deretter testes hypotesene, teorien blir testet mot observert empiri.

Til slutt har man det tredje designet som er beskrivende forskningsdesign, som innebærer at undersøkeren prøver å beskrive et fenomen. Dette designet er en blanding av eksplorerende og forklarende forskningsdesign.

Oppsummert kan man si at de tre forskningsdesignene ønsker å besvare noen hovedspørsmål, basert på undersøkelsens formål.

Tabell 1: Hovedspørsmål ved forskningsdesign

Forskningsdesign	Hovedspørsmål
Eksplorativt	Hva?
Forklarende	Hvorfor?
Beskrivende	Hvordan?

3.1.2 Valg av forskningsdesign

Når en skal velge hvilket forskningsdesign man skal benytte i en studie skal man ta hensyn til formålet med undersøkelsen. Hensikten med denne undersøkelsen er å se om bedrifter som leverer årsregnskapet etter frist har dårligere økonomi enn bedriftene som leverer innen fristen, og hvorvidt for sen innlevering av årsregnskapet kan indikere dårlig økonomi, som er en årsak- virkningsmodell. I tillegg vil det testes om ulike dummyvariabler har sammenheng med tidspunkt for innlevering. Eksempel på disse kan være er bruk av intern og ekstern regnskapsfører og valg av revisor. Med tanke på dette vil forskningsdesignene i dette studiet både være kausalt og deskriptivt. Det vil bli benyttet både kvalitative og kvantitative analyseteknikker for å besvare problemstillingen.

3.2 Metode

En forskningsmetode er bestemte retningslinjer og prosedyrer for hvordan man skal løse forskningsspørsmål og problemstillinger. I denne oppfatningen er det viktig å påpeke at metode viser hvordan verktøy som skal benyttes i denne sammenhengen (Ghuri & Grønhaug, 2010). Med andre ord uttrykker forskningsdesign hvordan man skal samle inn data og hvordan dataen skal analyseres. Man skiller ofte metode i to ulike tilnærminger, det ene er kvantitativ metode og det andre er en kvalitativ metode. I denne undersøkelsen vil det bli benyttet en metodetriangulering. En metodetriangulering vil si at undersøkeren benytter kombinasjoner av metoder, data, og teoretiske perspektiver i undersøkelsen (Blumberg et al.

2011). I denne undersøkelsen vil det benyttes dokumentundersøkelse i forberedelsene til den kvantitative analysen. Og den kvalitative dataen vil bli omarbeidet til kvantifiserbare mål.

3.2.1 Kvantitativ metode

En kvantitativ tilnærming innebærer at datamaterialet består av tall eller mengdeenheter, som ofte er relatert til tverrsnitt, tidsserie eller survey-undersøkelser mot store populasjoner (Bryman & Bell, 2007). Verktøyene som brukes under analysen er statistiske. Blumberg et al. (2011) redegjør for en rekke viktige karakteristikk for kvantitativ metode. En kvantitativ metode er ofte preget av forskerens perspektiv på undersøkelsen, dette begrunnes med at forskeren allerede på forhånd har bestemt hvilke utvalgte egenskaper ved dataen som skal undersøkes. Ved en kvantitativ undersøkelse vil undersøkeren ha et distansert og nøytralt forhold til datakilden. Med dette forstås det at forskeren vil ha en objektiv tolkning av fenomenet. Den som benytter denne metoden søker ofte etter en bred kunnskap og har ønske om å generalisere. I mange tilfeller er kvantitativ metode forbundet med et kausalt forskningsdesign, altså er kvantitative teknikker hypotesetestende.

3.2.2 Kvalitativ metode

I motsetning til kvantitativ metode, er datamaterialet uttrykt i verbal form og er i liten grad relatert til tallmessige størrelser (Erisson & Kovalainen, 2008). Blumberg et al. (2011) presenterer flere karakteristikk for kvalitativ metode. Metoden benyttes når en ønsker å tilegne seg dyp kunnskap og forståelse om et fenomen, denne metoden er derfor mye brukt ved eksplorerende forskningsdesign hvor det ikke foreligger mye kunnskap på dette området. Kvalitativ metode bærer preg av deltagerens perspektiv på forskningstemaet, som vil at deltageren i undersøkelsen avgjør hvilke egenskaper ved dataen som skal analyseres og vektlegges. I en kvalitativ undersøkelse vil forskeren ha et nært forhold til datakilden. Med tanke på at kvalitativ metode brukes mye i eksplorative undersøkelser, kan metoden betraktes som teorigenererende. Blumberg et al. (2011) påpeker at det foreligger kritikk mot kvalitative metoder. Det sies at kvalitative studier kan bli for subjektive og vanskelige å replisere og generalisere.

3.2.3 Dokumentanalyse

Dette studiet vil anvende en kvalitativ metode, det vil bli utført nøkkeltallanalyse av årsregnskap til flere bedrifter. Dette er en type dokumentanalyse (Bryman, 2004).

Dokumentanalysen som blir foretatt er å analysere den økonomiske situasjonen til de utvalgte

bedriftene. Det eksisterer fire ulike krav til vurdering av et dokument. Disse er autentisitet, troverdighet, representativitet og formell tolkning (Bryman, 2004).

Kravet om autentisitet forteller om påstandene er ekte og udiskutable i sin opprinnelse (Bryman, 2004). Regnskapene som analyseres vil bli betraktet som autentiske, basert på at regnskapsprodusentene følger regnskapsregler for utarbeidelse av regnskapet. Dette skal tilsi at påstandene i regnskapene er ekte og udiskutable.

Troverdighet av dokumentet innebærer at de er pålitelige i den forstand at de tjener sitt formål (Bryman, 2004). I dette tilfellet vil regnskapene være pålitelige. Dette begrunnes ut i fra at regnskapene er utarbeidet med objektivitet, ved bakgrunn av regnskapslovgivning, regnskapsstandarder og grunnleggende regnskapskikk.

Det er gjort et tilfeldig utvalg. Dette fører til at utvalget av dokumentene er representative. Tolkningen av resultatene fra dokumentanalysen er svært formell. Det vil si at det følges klare retningslinjer ved analysen av nøkkeltallene. Dette vil gi et klart og forståelig perspektiv av den økonomiske situasjonen som bedriftene står ovenfor.

Ut i fra denne vurderingen kan de fire kravene til vurdering av et dokument anses som tilfredsstillt.

3.3 Datainnsamling

Denne undersøkelsen har som utgangspunkt å bekrefte eller å avkrefte en antakelse om at for sent innleverte regnskaper indikere dårlig økonomi, og samtidig avdekke flere variabler som kan ha påvirkning på innlevering av årsregnskaper.. Litteratursøket etter teori og empiri var omfattende i forbindelse med denne undersøkelsen.

3.3.1 Teori

Den teoretiske forankringen som skal benyttes i denne undersøkelsen er teori om årsregnskap, nøkkeltallanalyse, tidligere forskning, rettskilder om frist for innlevering av årsregnskap og bransjeinformasjon.

Litteraturen om årsregnskap og nøkkeltallsanalyse er funnet på UiTs biblioteket. Det brukes både fagbøker, aksjeloven, artikler og regnskapsloven for dette området.

I undersøkelser er det hensiktsmessig å se hvordan andre forskere har tilnærmet seg forskningsområdet. Med tanke på dette ble det gjennomført et litteratursøk etter relevante

artikler til denne undersøkelsen. Tidligere forskning som berører temaer som innlevering av årsrapporter/regnskap, nøkkeltallanalyser og lignende. Basert på litteratursøket er det blitt gjennomført en rekke studier på dette forskningsområdet. Det er kun funnet én norsk undersøkelse om for sen innlevering av årsregnskapet i Norge, som ble utført i 1995. De fleste undersøkelsene på forskningsområdet for sen innlevering av årsregnskapet er blitt utført i Amerika. Dette studiet tar utgangspunkt i amerikanske, tyrkiske, norske og australske undersøkelser.

En av de sentrale delene ved denne undersøkelsen er informasjon om restaurantbransjen. For å kunne orientere om bransjespesifikke forhold, er det gjort søk etter litteratur fra Statistisk sentralbyrå og næringsorganisasjonen for reiseliv (NHO). Der fantes det relevant informasjon som kartlegger følgende: Bransjetall, generell informasjon om bransje og kjennetegn ved bransjen.

3.3.2 Empiri

Til analysen i dette studiet er årsregnskapene til de utvalgte bedriftene grunnlaget for analysen. Regnskapsavdelingen ved Brønnøysundregistret bisto med sortering og selektering av populasjonen til denne undersøkelsen, der de selekterte bedrifter i restaurantbransjen etter bestemte kriterier. Etter å ha fått opplyst om selskapenes informasjon, ble årsregnskapene hentet fra Proff.no. Dette er offentlig tilgjengelig regnskapsinformasjon som av samtlige brukere vurderes som pålitelig og utfyllende.

3.5 Populasjon og Utvalg

3.5.1 Populasjonen

Brønnøysundregistret bisto med innsamling av populasjonen. Innsamlingen ble gjort ved å sortere og selektere bedriftene etter to kriterier. Det ene kriteriet var at bedriftene skulle ha næringskode 56.1 som er for restaurantbransjen. Det andre kriteriet var at bedriftene skulle ha levert årsregnskapene for årene 2009, 2010 og 2011. Bedriftene i populasjonen er geografisk spredt over hele landet. Etter selektering av bedrifter besto populasjonen av 2684 bedrifter. Informasjonen som Brønnøysundregistret tilsendte var en utfyllende opplysning om bedriftene, utenom regnskapsinformasjonen. De fleste bedriftene er aksjeselskap, allmennaksjeselskap eller samvirkeselskap.

Videre ble populasjonen delt i tre grupper. Dette ble gjort med hensyn på hvilke egenskaper som skulle måles. Den ene gruppen besto av bedrifter som aldri har levert årsregnskapet for

sent for årene 2009-2011. Denne gruppen inneholdt 2031 bedrifter men flere av disse ble senere eliminert. Disse elimineringene ble gjort med tanke på at bedriftene egentlig burde ha tilhørt en annen bransje. Kjennetegnene til disse bedriftene er at de omsatte for flere milliarder kroner og hadde hundrevis av ansatte, men der hovedvirksomheten ikke var restaurantdrift. Eksempler på slike virksomheter er IKEA, Coop Nord, fornøyelsesparker og alpisentre. I tillegg ble bedrifter som hadde en omsetning under 100 000 kroner i alle tre årene eliminert. Grunnen til dette skyldes en antakelse om at bedriften var ny oppstartet, nedlagt eller var et holdingselskap. Etter elimineringene besto denne gruppen av 1848 bedrifter.

Den andre gruppen besto av bedrifter som hadde levert årsregnskapet for sent ett eller to år. Denne gruppen, som best av 646 bedrifter, ble ikke analysert i dette studiet.

Den tredje gruppen besto av bedrifter som har levert årsregnskapet for sent alle tre årene (2009-2011). Denne gruppen besto av 69 bedrifter. Det ble ikke foretatt noen elimineringer i denne gruppen.

3.4.2 Utvalget

Populasjonen som skal tas utvalg av er delt inn i to grupper, også kalt strata. Årsaken til at populasjonen er delt inn i grupper er fordi vi ønsker å sikre en bestemt representasjon i utvalget som skal inneha spesielle egenskaper som skal undersøkes, denne metoden heter stratifisert utvelgelse (Newbold et al. 2010). I dette tilfellet er det ønskelig å analysere økonomien til gruppen som alltid leverer årsregnskapet tidsnok og gruppen som alltid leverer årsregnskapet for sent. I utvelgelsen av de bedriftene som skal analyseres i denne undersøkelsen benyttes det en utvalgsmetode som kalles for tilfeldig sannsynlighetsutvalg. Dette innebærer at alle bedrifter har like stor sannsynlighet for å bli utvalgt. Fordelen med denne varianten for utvelgelse er at utvalget er i størst mulig grad er representativt mot populasjonen (Newbold et al. 2010). Utvalget vil bli tilfeldig trukket ved hjelp av Excel-funksjoner, hvor hver bedrift blir tillagt en tilfeldig verdi mellom 0 og 1, videre bestemmes det at alle bedriftene som har tillagt en verdi som er større enn 0,1 vil bli trukket ut til utvalget. Utvalget vil bestå av 50 bedrifter. På samme måte vil kontrollutvalget bli trukket ut med totalt 50 bedrifter.

3.6 Statistisk analyse

I dette kapitlet redegjøres det for de ulike hypotesetestingsverktøyene som benyttes i denne undersøkelsen. Verktøyene som benyttes har ulike formål, men til slutt bidrar de alle til å

bekreftede eller avkreftede de aktuelle hypotesene. De verktøyene som benyttes er: univariat analyse, Kjikvadrats analysetabell og t-test.

3.6.1 Målenivå

Variabler i en forskningsstudie befinner seg på ulike nivåer av måleegenskaper. I vitenskapsverden eksisterer det fire ulike målenivåer på variabler. Måle nivåene angir hvilke statistiske tester som kan utføres. De fire målenivåene er som følgende: nominalnivå, ordinalnivå, intervallnivå og rasionivå (Zikmund, 2003).

Nominalnivå er det laveste nivået. På dette nivået er variablene gjensidig ekskluderende, det vil si at de ikke kan krysse hverandre (Johannessen et al. 2011). Et eksempel kan være: gutt – jente. Et annet kjennetegn er at variablene på nominalnivå ikke kan tilordnes noe rangering, eller tallfeste noen verdier (Zikmund, 2003).

Variabler på ordinalnivå har samme egenskapene som på nominalnivå. Men har mulighet til å rangere variablene på en logisk måte. For eksempel: høy – normal – lav (Johannessen et al. 2011). På dette målenivået kan det beregnes median, men det eksisterer ingen naturlig nullpunkt (Zikmund, 2003).

Det nest høyeste målenivået er intervallnivået. Dette nivået har alle egenskapene som både nominal- og ordinalnivået har. I tillegg til disse egenskapene kan variabler på intervallnivå måle gjennomsnitt, standardavvik og varians, men det eksisterer fortsatt ingen naturlig nullpunkt (Zikmund, 2003).

Det høyeste målenivået er ratio, også kalt forholdstallsnivå. Her kan alle matematiske og statistiske målinger anvendes. I tillegg eksisterer det et naturlig nullpunkt, for start og slutt. Dette nivået inneholder alle egenskapene som de andre nivåene har (Zikmund, 2003).

3.6.2 Uavhengige og avhengige variabler

I dette studiet ønskes det å undersøke variabler i forhold til et gitt fenomen. En variabel beskriver egenskaper ved en populasjon eller et utvalg som kan ta for seg to eller flere verdier (Remenyi et. al, 2003). En skiller i hovedsak mellom to typer variabler, avhengige og uavhengige variabler.

En uavhengig variabel er variabelen som forklarer utfallet av den avhengige variabelen (Ghauri & Grønhaug, 2010). I de aller fleste tilfellene kommer den uavhengige variabelen før den avhengige i tid. Altså forteller den uavhengige variabelen om årsaken til utfallet. I

denne undersøkelsen betraktes valg av revisor, bruk av ekstern og intern regnskapsfører, forskjeller i nøkkeltall og bedriftens omsetningsstørrelse som uavhengige variabler.

Den avhengige variabelen blir forklart gjennom de uavhengige variablene, dermed er den avhengige variabelen en effekt av de uavhengige variablene (Ghauri & Grønhaug, 2010). I denne undersøkelsen ansees for sen innlevering av årsregnskapet og innlevering før frist som den avhengige variabelen.

3.6.3 Univariat analyse – Middelverdi og spredning

I dette studiet analyseres enkeltvariabler, disse enkeltvariablene er gjennomsnitt og standardavvik av nøkkeltall. En univariat analyse er en analyse hvor man teller opp antall enheter som forklarer de ulike egenskapene (Johannessen et al. 2011). En variabel kan defineres som særpreget ved en enhet som kan presiseres i ulike verdier og nivåer (Johannessen et al. 2011).

Det som skal gjøres i denne undersøkelsen er å sammenligne gjennomsnittet av nøkkeltallene i de to ulike utvalgene. Det vil si gjennomsnittet for de som har levert inn i tide og de som har levert etter frist.

Formelen for beregning av gjennomsnitt:

$$\bar{X} = \frac{1}{N} \sum_{i=1}^N X_i$$

En vil ofte se at det eksisterer variasjon i utvalget, altså spredning (Zikmund, 2003). Man vil kunne observere at enkelte selskaper har for eksempel en lønnsomhetsverdi som er lik gjennomsnittet (Johannessen et al. 2011). De andre bedriftene vil ha lønnsomhetsverdien enten i nærheten av gjennomsnittet eller langt unna, altså vil det oppstå avvik mellom den aktuelle verdien og den beregnede gjennomsnittsverdien. I slike tilfeller er det høyst nødvendig å beregne standardavviket. Standardavviket viser variasjonen rundt gjennomsnittet (Johannessen et al. 2011), altså viser standardavviket det gjennomsnittlige avviket.

Formel for standardavvik er:

$$Sd(X) = \sqrt{\frac{1}{N-1} \sum_{i=1}^N (X_i - \bar{X})^2}$$

3.6.4 Hypotesetesting – Kjikvadrat

Studiet skal blant annet teste om valg av revisor, bruk av intern/ekstern regnskapsfører og stiftelsestidspunktet kan ha sammenheng med for sen innlevering av årsregnskapet. En Kjikvadratstest brukes for å teste hypoteser hvor variablene er ved nominalnivå eller ordinalnivå (Johannessen et al. 2011). For å bruke Kjikvadrattesten må en sette opp en krysstabell. En krysstabell viser frekvensene til gitte variabler (Johannessen et al. 2011). Ved utførelse av testen beregner man ulikheten mellom forventet og faktisk fordeling. Om nullhypotesen ikke skal forkastes eksisterer det kun små forskjeller mellom forventet og faktisk observasjoner. Dersom det eksisterer store forskjeller mellom forventet og faktisk observasjoner må nullhypotesen forkastes.

Beregningen for Kjikvadratet gjøres slik:

$$\chi^2 = \sum_{i=1}^{K1} \sum_{j=1}^{K2} \left(\frac{O_{ij} - E_{ij}}{O_{ij}} \right)^2$$

O = Observasjoner

E = Forventet verdi

3.6.5 Hypotesetesting – t-test

Denne undersøkelsen skal teste om gjennomsnittene til de to ulike utvalgene er statistisk forskjellige og for å teste dette benyttes t-testing (Remenyi et. al, 2003). Disse gjennomsnittsverdiene er omsetning for populasjonen, antall gjennomsnittlig ansatte lønnsomhet, soliditet og likviditet. Vi kaller gjennomsnitt i de to gruppene for henholdsvis \bar{X}_1 og \bar{X}_2 .

Man utarbeider en H_0 og H_A :

H_0 : Det eksisterer ingen forskjeller mellom gjennomsnittene, dvs $\bar{X}_1 = \bar{X}_2$

H_A : Det eksisterer forskjeller mellom gjennomsnittene, dvs $\bar{X}_1 \neq \bar{X}_2$

I tilfellet hvor man ikke forkaster nullhypotesen, vil utvalget befinne seg i midten av normalfordelingen. Altså vil fordelingskurven være like stor på begge sidene (Johannessen et al. 2011). Deretter finner man nullhypotesens gyldighetsområde. Gyldighetsområdet defineres som: «andelen av avvik fra null som kan aksepteres før vi må avvise nullhypotesen» (Johannessen et al. 2011). I undersøkelsen benyttes det et konfidensintervall på 95 %.

Konfidensintervall defineres slik: « det området (sikkerhetsmarginen) som en fordeling, for eksempel et gjennomsnitt, i populasjonen under en gitt sannsynlighet befinner seg innenfor, basert på fordelingen (gjennomsnittet) i utvalget» (Johannessen et al. 2011, side 453). Etter dette beregnes standardfeilen for differansen mellom gjennomsnittene.

Beregning av standardfeil:

$$SE(\bar{X}_1 - \bar{X}_2) = \sqrt{\frac{S_1^2}{N_1} + \frac{S_2^2}{N_2}}$$

$SE(\bar{X}_1 - \bar{X}_2)$ = Standard feil for differansen mellom gjennomsnittene

S_1^2 = Varians for utvalg 1.

S_2^2 = Varians for utvalg 2.

Formelen for konfidensintervall/gyldighetsområdet:

95% KI = $H_0 \pm [\text{Kritisk verdi} * SE(\bar{X}_1 - \bar{X}_2)]$

95 % KI = Konfidensintervall ved 95 % sannsynlighet

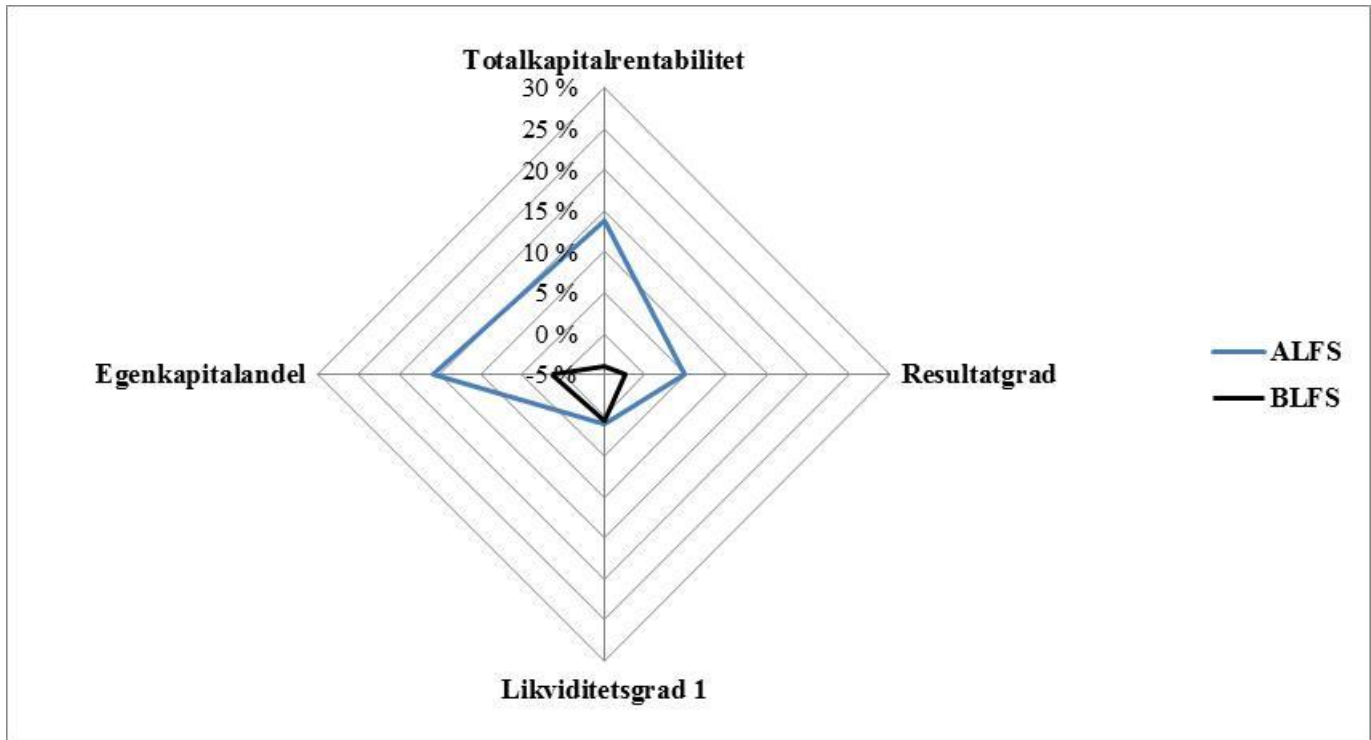
$SE(\bar{X}_1 - \bar{X}_2)$ = Standard feil for differansen mellom gjennomsnittene

Dersom differansen mellom de to ulike gjennomsnittene er større enn (95 % KI), kan nullhypotesen forkastes. Dette begrunnes med at differansen mellom gjennomsnittene er utenfor H_0 sitt gyldighetsområde (Johannessen et al. 2011).

4 RESULTATER OG ANALYSE

Hypotese 1 – Nøkkeltall

For å teste nøkkeltallshypotesen benyttes det fire ulike nøkkeltall som beskriver lønnsomhet, likviditet og soliditet. Disse nøkkeltallene er totalkapitalrentabilitet, resultatgrad, likviditetsgrad 1 og egenkapitalandel.

Figur 9: Oversikt av forskjeller i nøkkeltall mellom ALFS og BLFS utvalgene.

I undersøkelsen betegnes bedrifter som aldri har levert årsregnskapet for sent som «ALFS», og bedrifter som har bestandig har levert for sent som «BLFS». Det eksisterer forskjeller mellom ALFS- og BLFS-gruppene når gjelder nøkkeltallene. Figur 9 illustrer forskjellene i nøkkeltallene til de to gruppene. For beregning av hvert nøkkeltall benyttes det 50 bedrifter i hvert utvalg, og for hver bedrift beregnes hvert nøkkeltall for årene 2009, 2010 og 2011. De gjennomsnittlige nøkkeltallene er basert på alle tre årene samlet. I utgangspunktet eksisterer det 150 observasjoner for hvert nøkkeltall i hvert utvalg. Det er blitt foretatt eliminerings av enkelte observasjoner, på bakgrunn av statistiske og praktiske årsaker.

Det elimineres noen observasjoner fra undersøkelsen av totalkapitalrentabiliteten. De som er lavere enn – 100 % eller høyere enn 100 % elimineres. Dette gjøres på bakgrunn av at totalkapitalrentabiliteten er en funksjon av driftsresultat, finansinntekter og totalkapitalen. Grunnen til at totalkapitalrentabiliteten blir unaturlig høy eller lav er ofte at totalkapitalen er

svært lav. I de tilfellene hvor total kapitalrentabiliteten er mindre enn -100 %, så har bedriften et underskudd og en lav total kapital. De observasjonene som elimineres har lav total kapital, som forklares ved en stor negativ egenkapital. Det elimineres tre observasjoner av total kapitalrentabiliteten fra undersøkelsen av ALFS-utvalget, mens det for BLFS- utvalget elimineres ti observasjoner. Mange av de observasjonene som elimineres har en total kapital mellom 38 000 kroner og 150 000 kroner, med en negativ egenkapital på omtrent 1 000 000 kroner. Gjennomsnittlig total kapital for de observasjonene som er eliminert fra BLFS utvalget er 552 000 kroner. Ut i fra tabell 4 kan man se at observasjonene har 1 427 000 kroner gjennomsnittlig mindre i total kapital enn utvalget samlet.

Det elimineres tre resultatgradobservasjoner mellom 80 – 100 %. Disse observasjonene tilhører én bedrift, som over hele perioden har driftsinntekter på 1 380 000 kroner, og et stabilt driftsresultat på omtrent 1 200 000 kroner. Dette tyder på at bedriften ikke har noen vare- eller lønnskostnader, som er et tegn på at bedriften ikke driver med ordinær restaurantdrift.

I undersøkelsen av likviditetsgrad 1 elimineres det 10 observasjoner fra ALFS-gruppen. Disse 10 observasjonene har en likviditetsgrad som er større enn 3. Den høyeste observerte likviditetsgraden er 10,67, og bedriften med dette nøkkeltallet har 32 000 kroner i omløpsmidler og 3000 kroner i kortsiktig gjeld. Grunnen til den høye likviditetsgraden er at omløpsmidlene er særdeles store, mens den kortsiktige gjelden er lav. Gjennomsnittlige omløpsmidler for de 10 eliminerte observasjonene er 3 654 000 kroner. Gjennomsnittlig kortsiktig gjeld er 843 000 kroner. Tabell 3 viser at gjennomsnittlige omløpsmidler for hele ALFS-utvalget er på 1 852 070 kroner og gjennomsnittlig kortsiktig gjeld på 1 668 630 kroner. Gjennomsnittlige omløpsmidler for de eliminerte observasjonene er dobbelt så store som for hele utvalget, mens den kortsiktige gjelden for de eliminerte er halvparten som for hele utvalget samlet.

Det elimineres 4 observasjoner fra BLFS-utvalget der likviditetsgrad 1 er større enn 3. Den høyeste observerte likviditetsgraden i BLFS-utvalget er 39,20. Observasjonene som elimineres i BLFS-utvalget har i gjennomsnitt 196 000 kroner i omløpsmidler og 21 000 kroner i gjennomsnittlig kortsiktig gjeld. I henhold til tabell 4 har hele BLFS-utvalget i gjennomsnitt 865 190 kroner i omløpsmidler, og 1 530 540 kr i kortsiktig gjeld. Disse 4 observasjonene har med andre ord omløpsmidler som er 3,4 ganger lavere enn hele utvalget, og en kortsiktig gjeld som er over 40 ganger lavere enn hele BLFS utvalget.

I undersøkelsen av egenkapitalandelen vil observasjoner som er mindre enn -100 % bli eliminert. Det er totalt 40 observasjoner i BLFS-utvalget som elimineres. Gjennomsnittlig egenkapital for de observasjonene som elimineres er -1 118 000 kroner, de har en gjennomsnittlig totalkapital på 477 000 kroner. Ut i fra tabell 4 er gjennomsnittlig egenkapital for hele BLFS-utvalget -169 520 kroner, og gjennomsnittlig totalkapital er 1 979 000 kroner. De eliminerte observasjonene har en gjennomsnittlig egenkapital som er 5,6 ganger mindre enn hele BLFS-utvalget, og en totalkapital som er 3,1 ganger mindre enn utvalget. I ALFS-utvalget elimineres det 11 observasjoner som er mindre enn -100 %. De 11 eliminerte observasjonene fra ALFS-utvalget har en gjennomsnittlig egenkapital på -640 000 kroner, og en totalkapital på 348 000 kroner, som er 8,5 gang mindre enn gjennomsnittlig totalkapital for hele ALFS-utvalget.

Årsaken til at det elimineres observasjoner av nøkkeltall i undersøkelsen er for at nøkkeltallene til ALFS- og BLFS-utvalgene skal bli mest mulig sammenlignbare. Ved å fjerne ekstremobservasjoner vil man redusere standardavviket innad i hver gruppe, og dermed ha et bedre grunnlag for sammenligning. På det meste ble det eliminert 16 % av de totale observasjonene (egenkapitalandel), mens det for de tre andre ble eliminert 1 % (resultatgrad) og 4 % (totalkapitalrentabilitet og likviditetsgrad 1).

De nøkkeltallene som elimineres i undersøkelsen er beregnet av reelle regnskapstall som er unaturlig store eller små. I noen tilfeller skyldes ekstremobservasjonene formelen for beregning av det spesifikke nøkkeltallet, på grunn av at nøkkeltallene er brøker.

Tabell 2: Gjennomsnittlig regnskapstall for ALFS utvalget. Viser i 1000 kroner.

Regnskapstall/ Periode	2009	2010	2011	09/10/2011
Driftsinntekter	8,045.30	8,484.46	8,719.72	8,419.83
Driftsresultat	409.08	499.82	579.38	496.09
Omløpsmidler	1,772.40	1,867.00	1,916.82	1,852.07
Kortsiktig gjeld	1,397.24	1,816.66	1,791.98	1,668.63
Egenkapital	800.82	819.46	964.18	861.49
Totalkapital	3,311.14	3,317.78	3,306.54	3,310.82

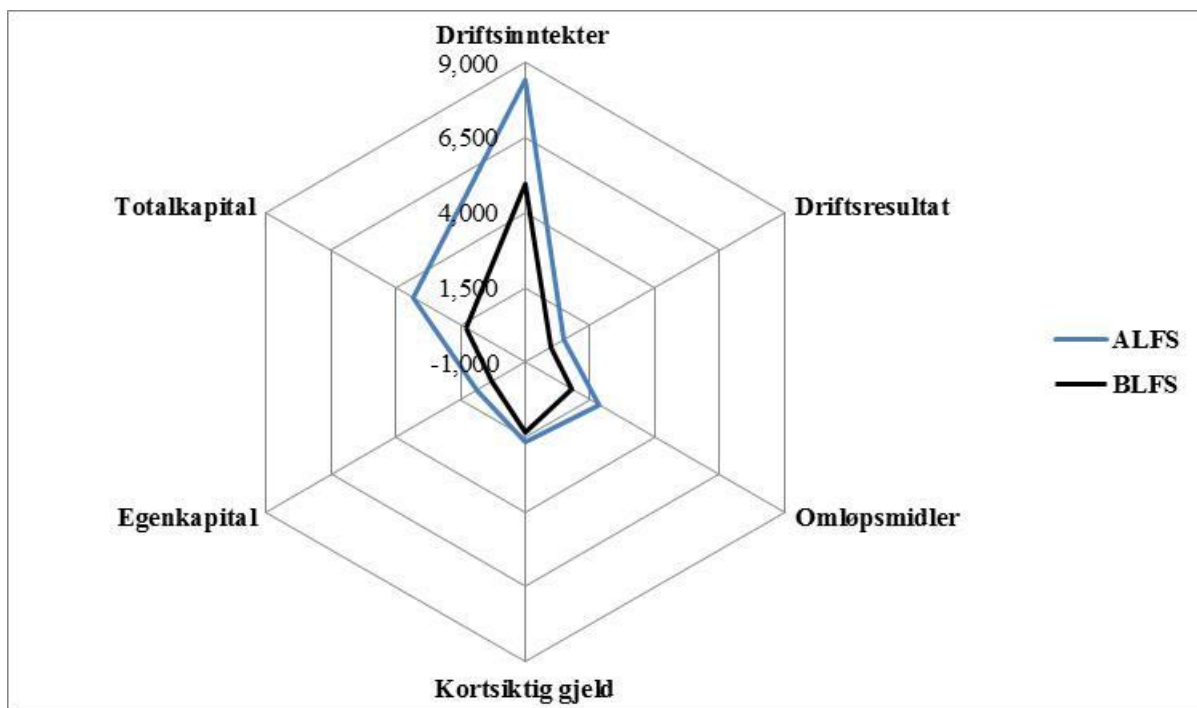
Tabell 2 viser de gjennomsnittlige regnskapstallene som er grunnlaget til nøkkeltallanalysen i undersøkelsen for ALFS-utvalget. Tabellen viser gjennomsnittstallene for årene 2009, 2010, 2011 og gjennomsnittstallene for alle tre årene samlet. Regnskapstallene representerer observasjonene for 50 bedrifter. Driftsinntektene har hatt en jevnlig økning, med en gjennomsnittlig årligvekst på 4,1 % fra 2009 til 2011. Driftsresultatet har hatt en større

prosentvis vekst enn driftsinntektene, med en gjennomsnittlig årlig vekst på 19,1 %. Størrelsen på omløpsmidlene har vært økende for alle tre årene. Den kortsiktige gjelden økte betydelig fra 2009 til 2010, med 30 %, men ble redusert med 1,4 % til 2011. Fra 2009 til 2010 var endringen i egenkapitalen marginal, mens det fra 2010 til 2011 var en økning på hele 17,6 %.

Tabell 3: Gjennomsnittlig regnskapstall for BLFS utvalget

Regnskapstall/ Periode	2009	2010	2011	09/10/2011
Driftsinntekter	4,670.24	4,751.38	5,490.86	4,970.83
Driftsresultat	-36.82	-13.74	-17.27	-22.61
Omløpsmidler	794.82	812.44	988.33	865.20
Kortsiktig gjeld	1,380.67	1,531.16	1,679.80	1,530.54
Egenkapital	-75.47	-156.92	-276.18	-169.52
Totalkapital	1,962.04	1,911.10	2,063.94	1,979.03

Tabell 3 viser de gjennomsnittlige regnskapstallene som er grunnlaget for nøkkeltallanalysen i undersøkelsen for BLFS-gruppen. Tabellen viser gjennomsnittstallene for hvert år separat, og for alle tre årene samlet. Driftsinntektene for BLFS-gruppen har hatt en marginal endring fra 2009 til 2010. Fra 2010 til 2011 har driftsinntektene hatt en økning på 15,6 %. Perioden 2009 til 2011 har BLFS-utvalget hatt ett negativt driftsresultat. Driftsresultatet var minst i 2010 og størst i 2009. Omløpsmidlene var stabile i 2009 og 2010, men til 2011 var det en økning på 21,7 %. Utviklingen i kortsiktig gjeld har vært tilnærmet lik utviklingen i omløpsmidler. Utvalget har i alle tre årene negativ egenkapital, noe som betyr at bedriftene har større andel med gjeld enn eiendeler. Utviklingen er sterkt negativ. Totalkapitalen endres lite fra 2009 til 2010, det er en nedgang med 2,67 %. Fra 2010 til 2011 økte totalkapitalen med 7,4%.

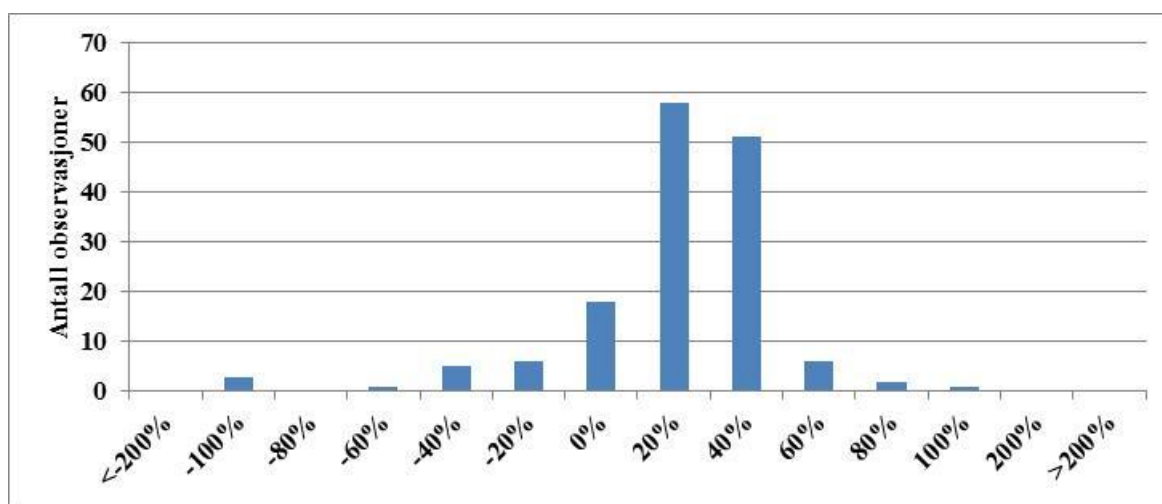

Figur 10: Oversikt av regnskapstall. Viser i 1 000 kroner.

Totalkapitalrentabilitet

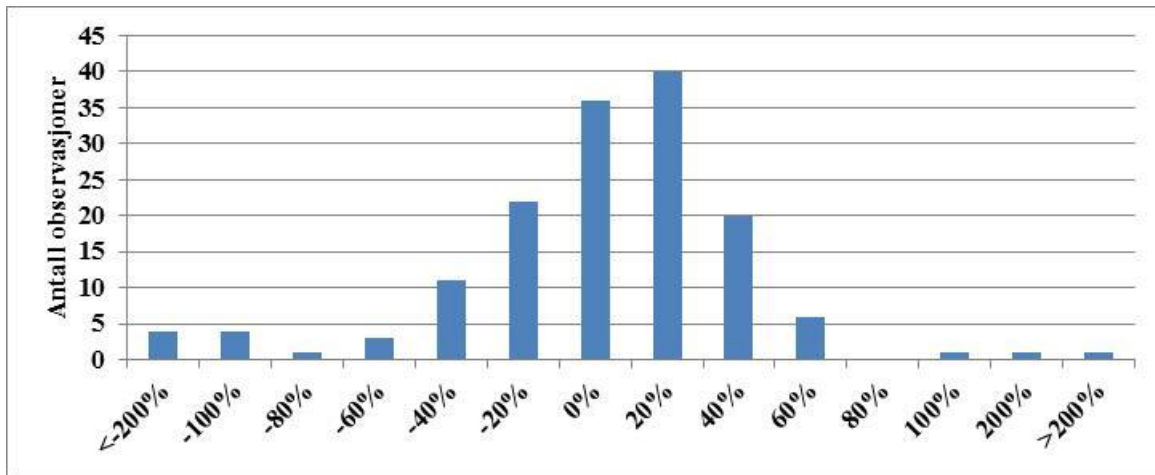
Formelen til beregning av total kapitalrentabilitet er:

$$R_{TK} = \frac{(\text{Driftresultat} + \text{finansinntekter}) * 100 \%}{\text{Totalkapital pr 31.12}}$$

Figur 11: Observasjoner av total kapitalrentabiliteten for ALFS-utvalget

Figur 11 illustrer observasjonene av total kapitalrentabiliteten og disse er tilnærmet normalfordelt ALFS-utvalget. Det forekommer tre «outliers», med en total kapitalrentabilitet < -100 % og > 100 %. De negative ekstremobservasjonene skyldes at bedriftene har underskudd, og har svært lav total kapital. Etter eliminering er den høyeste observasjon i ALFS-utvalget er 90,5 %. Av 150 observasjoner er det 57 bedrifter som har en total kapitalrentabilitet mellom 0 og 20 %. Median for ALFS-gruppen er 15,2 %. Fordelingen viser at 126 observasjoner har en total kapitalrentabilitet mellom 0 – 40 %.

Figur 12: Observasjoner av total kapitalrentabiliteten for BLFS utvalget

Figur 12 illustrer total kapitalrentabiliteten for BLFS-utvalget, disse er tilnærmet normalfordelt. I motsetning til figur 11, viser figur 12 flere observasjoner med negativ total kapitalrentabilitet. 44 av 150 observasjoner i BLFS utvalget har negativ total kapitalrentabilitet. Det er totalt fire ekstremobservasjoner som er under <- 200 %. Et fellestrekk for disse observasjonene er at bedriftene har større gjeld enn de har eiendeler. Dette fører til negativ egenkapital, som igjen resulterer i redusert total kapital. Disse fire ekstremobservasjonene fordeler seg på to bedrifter, hvor hver bedrift har to av tre år negative total kapitalrentabilitet.

Det er fire observasjoner i BLFS-utvalget som har total kapitalrentabilitet mellom -200 % og -100 %. På lik linje med observasjonene som var <- 200 % har disse observasjonene svært lav total kapital.

I utvalget er det to observasjoner som er >100 %. Disse observasjonene er 172,0 % og 1260,5 %. Årsaken til disse ekstremverdiene er at bedriftene har en svært lav total kapital og et normalt driftsresultat, der formelen for total kapitalrentabiliteten ga slike verdier. Grunnen til at bedriftene har veldig lav total kapital skyldes at bedriftene har mer gjeld enn eiendeler.

Bedriften med total kapitalrentabilitet på 1260,53 % har en omsetning på 1 238 000 kroner, og et driftsresultat på 475 000 kroner. Total kapitalen er på 38 000 kroner, noe som kan forklares ved at bedriften har en egenkapital på -1 061 000 kroner. Figur 12 viser at de fleste av observasjonene for BLFS utvalget ligger mellom -40 % til 40 %. Total kapitalrentabilitetens median for BLFS observasjonene er -3.06 %.

Det er satt opp følgende hypoteser som skal teste om det foreligger statistiske forskjeller i total kapitalrentabiliteten mellom utvalgene ALFS og BLFS:

H1(a)

$H1(a)_0$: Gjennomsnittlig total kapitalrentabilitet er like mellom de to gruppene.

$H1(a)_A$: Gjennomsnittlig total kapitalrentabilitet er ikke like mellom de to gruppene.

Funnene fra t-testen er oppsummert i tabell 4. Gjennomsnittlig total kapitalrentabilitet for ALFS-utvalget er 13,8 %. Dette gjennomsnittet er beregnet med utgangspunkt i 147 observasjoner. BLFS-utvalget hadde en gjennomsnittlig total kapitalrentabilitet på -4,2 %, som er beregnet ut fra 140 observasjoner.

Tabell 4: T-test av total kapitalrentabiliteten

	<i>Total kapitalrentabilitet - ALFS</i>	<i>Total kapitalrentabilitet - BLFS</i>
Gjennomsnitt	13.79	-4.15
Varians	548.01	902.03
Observasjoner	147.00	140.00
Antatt avvik mellom gjennomsnittene	0.00	
fg	263.00	
t-Stat	5.63	
P(T<=t) ensidig	0.00	
T-kritisk, ensidig	1.65	
P(T<=t) tosidig	0.00	
T-kritisk, tosidig	1.97	

For en tosidig t-test er den kritiske verdien 1.97 ved en alfa (α) på 0,05 og 263 frihetsgrader.

Tabell 4 viser en t-verdi på 5,63. T-verdien er større enn den kritiske verdien for tosidig test.

$$t - verdi > kritisk\ verdi_{(0,05)(263)}$$

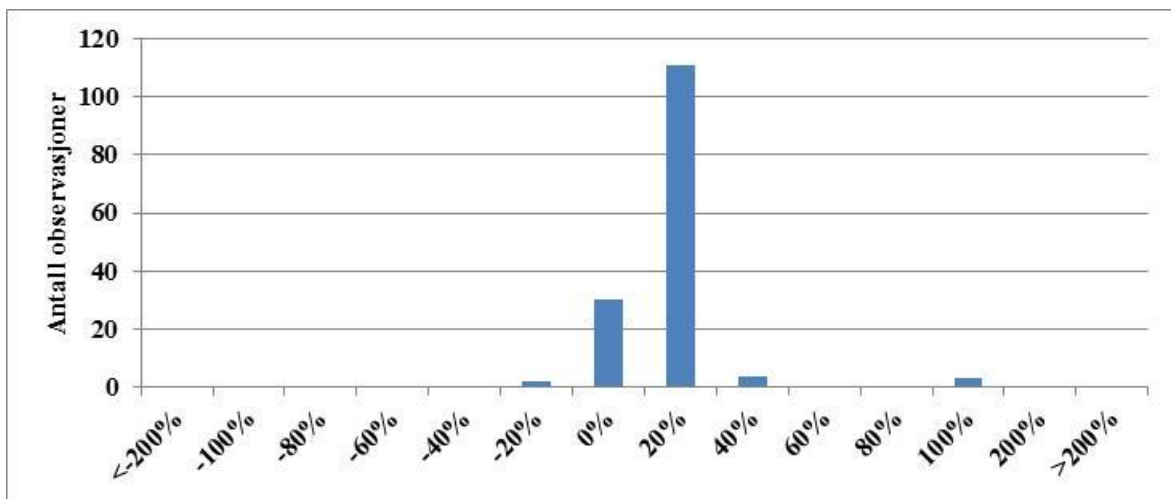
$$\text{For tosidig t-test: } 5,63 > 1,97_{(0,05)(263)}$$

Konklusjonen av t-testen er at nullhypotesen om likhet i gruppene med hensyn på total kapitalrentabiliteten kan forkastes, som vil si at det eksisterer statistisk signifikante forskjeller i gjennomsnittlig total kapitalrentabilitet mellom gruppene som leverer tidsnok og for sent. Med andre ord viser tabell 4 at gjennomsnittlig total kapitalrentabilitet for de som leverer årsregnskapet tidsnok (13,8 %) er forskjellig fra gruppen som leverer årsregnskapet for sent (-4,2 %).

Resultatgrad

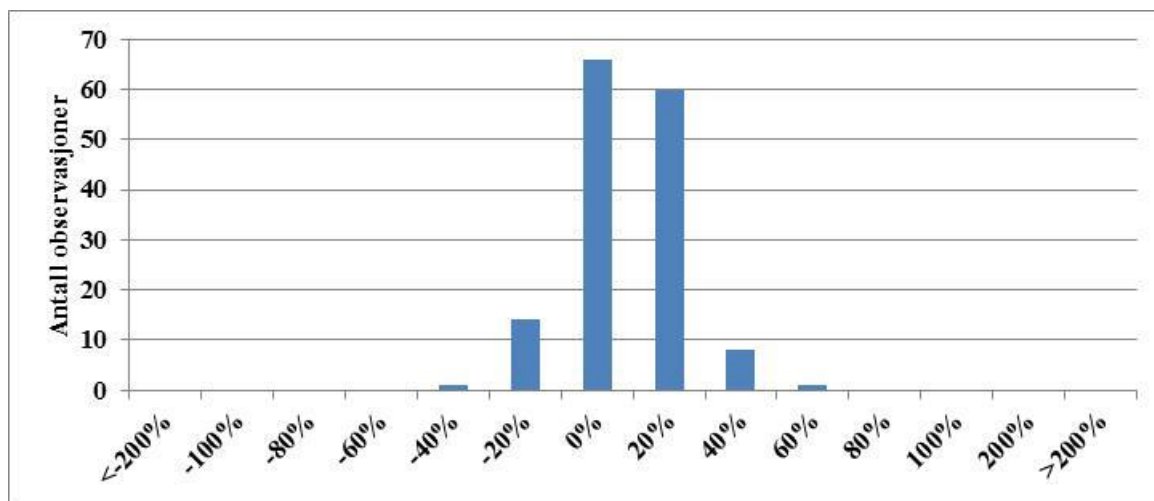
Formelen til beregning av resultatgraden er:

$$\text{Resultatgrad} = \frac{(\text{Driftsresultat} + \text{Finansinntekter}) * 100 \%}{\text{Driftsinntekter}}$$

Figur 13: Observasjoner av resultatgrad for ALFS utvalget

Figur 13 viser fordelingen av resultatgrad for ALFS-utvalget. Figuren viser 3 ekstremobservasjoner mellom 80-100 %. Disse observasjonene er ikke med i analysen siden de sannsynligvis ikke har restaurantdrift som hovedvirksomhet. 111 av 150 observasjoner har en resultatgrad mellom 0 – 20 %. Medianen for ALFS-utvalget er 5,0 %. Det er 30 observasjoner som har en resultatgrad mellom – 20 % og 0 %.

Figur 14: Observasjoner av resultatgrad for BLFS- utvalget

Figur 14 gjelder for BLFS-utvalget, og viser ingen ekstremobservasjoner. Figuren viser at det forekommer flest observasjoner av resultatgrad på intervaller mellom -20 % til 0 % og 0 % til 20 %. Det er 63 observasjoner på intervall (-20 % til 0 %), og 60 observasjoner ved intervall (0 % til 20 %). Medianen for resultatgraden i BLFS utvalget er -1,0 %.

Det er satt opp følgende hypoteser som skal teste om det foreligger statistiske forskjeller i resultatgrad mellom utvalgene ALFS og BLFS:

H1(b)

$H1(b)_0$: Gjennomsnittlig resultatgrad er like mellom de to gruppene.

$H1(b)_A$: Gjennomsnittlig resultatgrad er ikke like mellom de to gruppene.

Tabell 5: T-test av resultatgrad

	Resultatgrad - ALFS	Resultatgrad - BLFS
Gjennomsnitt	4.80	-2.10
Varians	78.27	177.67
Observasjoner	147.00	150.00
Antatt avvik mellom gjennomsnittene	0.00	
fg	260.00	
t-Stat	5.26	
P(T<=t) ensidig	0.00	
T-kritisk, ensidig	1.65	
P(T<=t) tosidig	0.00	
T-kritisk, tosidig	1.97	

Resultatene fra t-testen er oppsummert i tabell 5. Gjennomsnittlig resultatgrad for ALFS-utvalget er 4,8 %, basert på 147 observasjoner i utvalget. BLFS-utvalget hadde en gjennomsnittlig resultatgrad på -2,1 %, basert på 150 observasjoner.

For en tosidig t-test er den kritiske verdien 1,97 ved en alfa (α) på 0,05 og 260 frihetsgrader.

Tabell 6 viser en t-verdi på 5,26. T-verdien er større enn den kritiske verdien for tosidig test.

$$t - verdi > kritisk\ verdi_{(0,05)(260)}$$

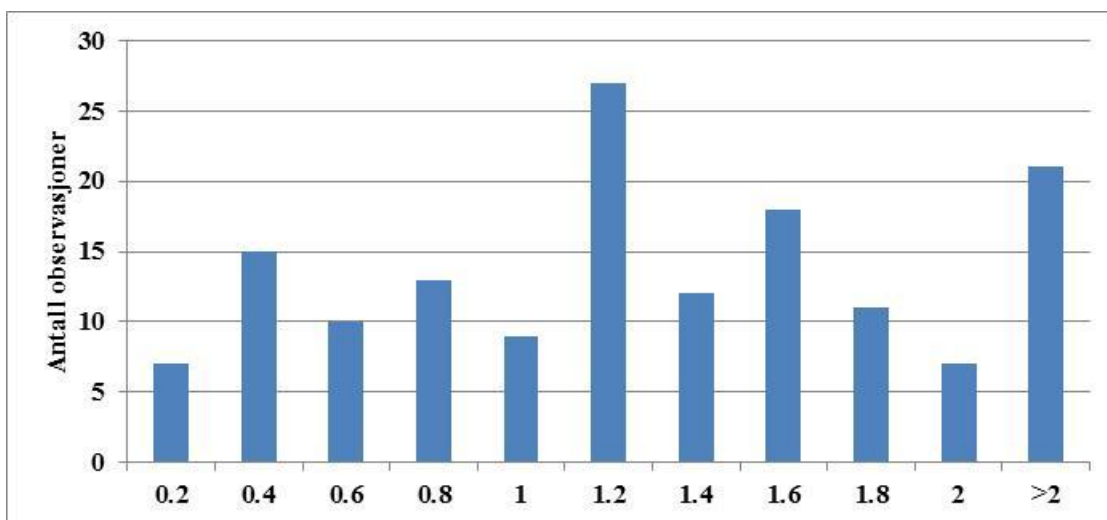
$$\text{For tosidig t-test: } 5,26 > 1,97_{(0,05)(260)}$$

Konklusjonen av t-testen er at nullhypotesen om likhet i gruppene med hensyn på resultatgrad kan forkastes, som vil si at det eksisterer statistisk signifikante forskjeller i gjennomsnittlig resultatgrad mellom gruppen som leverer tidsnok og gruppen som leverer for sent. Med andre ord viser tabell 5 at gjennomsnittlig resultatgrad for de som leverer årsregnskapet tidsnok (4,8 %) er forskjellig fra gruppen som leverer årsregnskapet for sent (-2,1 %).

Likviditetsgrad 1

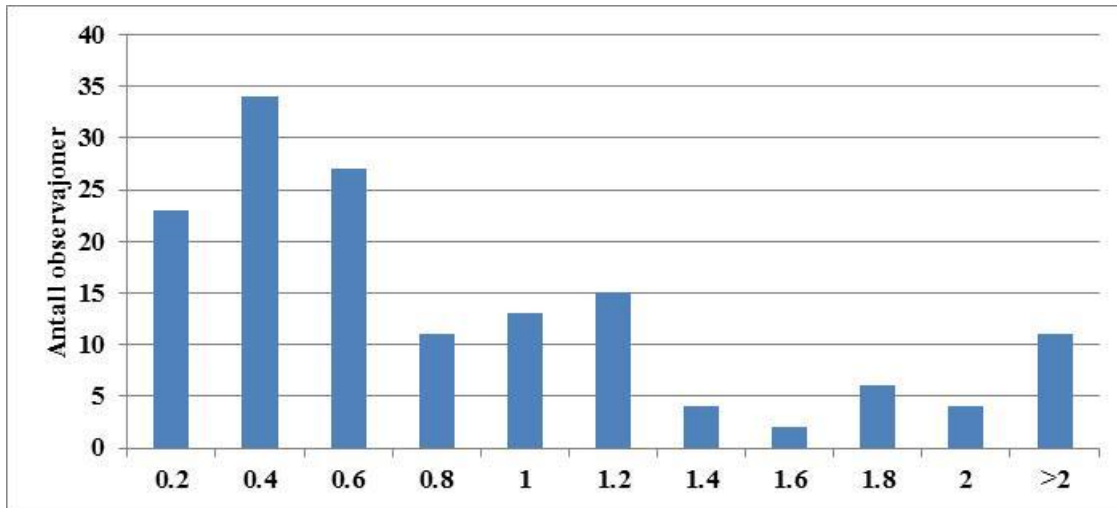
Formelen for likviditetsgrad 1 benyttes er:

$$\text{Likviditetsgrad 1} = \frac{\text{Omløpsmidler}}{\text{Kortsiktig gjeld}}$$

Figur 15: Observasjoner av likviditetsgrad 1 for ALFS-utvalget

Figur 15 viser fordelingen av observasjonene av likviditetsgrad 1 for ALFS-utvalget, der det er delt inn i 11 intervaller, der likviditetsgraden varierer fra 0,2 til >2. Figuren viser at det er 7 observasjoner på det laveste intervallet (0-0,2). Videre kan man se at det er funnet flest observasjoner på intervallet (1-1,2), med 27 observasjoner. På det høyeste intervallet (mer enn 2), er det observert 21 tilfeller.

Figur 16: Observasjoner av likviditetsgrad 1 for BLFS-utvalget

Figur 16 fordelingen av likviditetsgrad 1 for BLFS-utvalget. Figuren har motsatt helning på regresjonslinjen sammenlignet med figur 15, som illustrer at en stor andel av BLFS-observasjonene har lav likviditetsgrad 1. I dette utvalget eksisterer det 11 observasjoner som er > 2, hvorav 4 observasjoner var langt over 3,5. Disse 4 observasjonene er blitt eliminert fra undersøkelsen. BLFS-observasjonene har en median på 0,55.

For å teste om det eksisterer statistiske forskjeller i likviditetsgrad 1 mellom ALFS- og BLFS-utvalgene er det satt opp følgende hypoteser:

H1(c)

$H1(c)_0$: Gjennomsnittlig likviditetsgrad 1 er like mellom de to gruppene.

$H1(c)_A$: Gjennomsnittlig likviditetsgrad 1 er ikke like mellom de to gruppene.

Tabell 6 viser en oppsummering av resultatene til t-test av likviditetsgrad 1. Den gjennomsnittlige likviditetsgrad 1 for ALFS-utvalget er 1,12, basert på 140 observasjoner. BLFS-utvalget har en gjennomsnittlig likviditetsgrad 1 på 0,71, basert på 146 observasjoner.

Tabell 6: T-test av likviditetsgrad 1

	<i>Likviditetsgrad 1 - ALFS</i>	<i>Likviditetsgrad 1 - BLFS</i>
Gjennomsnitt	1.12	0.71
Varians	0.35	0.34
Observasjoner	140.00	146.00
Antatt avvik mellom gjennomsnittene	0.00	
fg	283.00	
t-Stat	5.86	
P(T<=t) ensidig	0.00	
T-kritisk, ensidig	1.65	
P(T<=t) tosidig	0.00	
T-kritisk, tosidig	1.97	

For en tosidig t-test er den kritiske verdien 1.97 ved en alfa (α) på 0,05 og 283 frihetsgrader.

Tabell 6 viser en t-verdi på 5,86. T-verdien er mindre enn den kritiske verdien for tosidig test.

$$t - verdi > kritisk\ verdi_{(0,05)(283)}$$

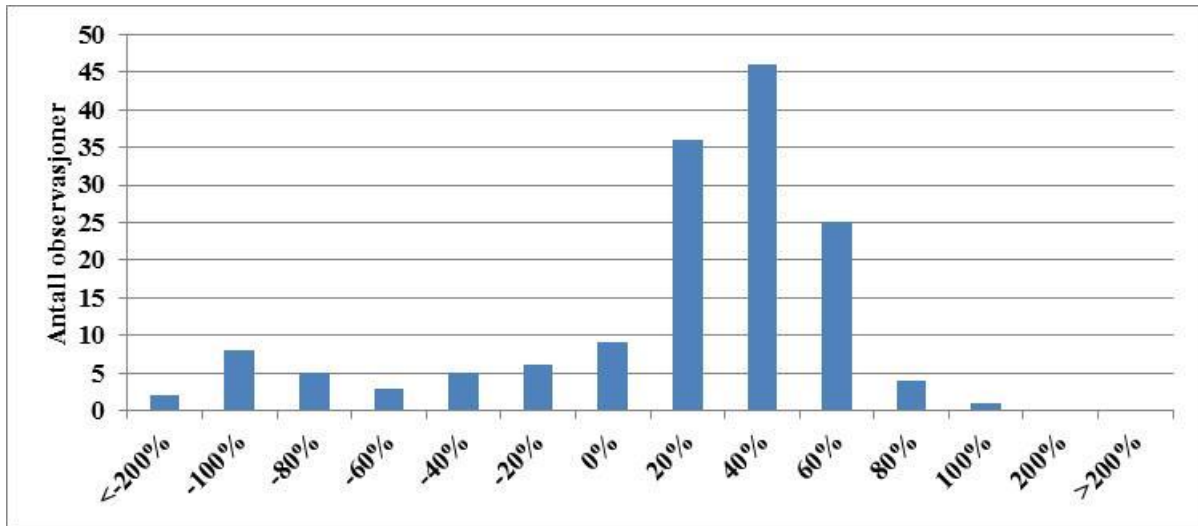
$$\text{For tosidig t-test: } 5,86 > 1,97_{(0,05)(283)}$$

Konklusjonen av t-testen er at nullhypotesen om likhet i gruppene med hensyn på likviditetsgrad 1 kan forkastes, som vil si at det eksisterer statistisk signifikante forskjeller i gjennomsnittlig likviditetsgrad 1 mellom gruppen som leverer tidsnok og gruppen som leverer for sent. Med andre ord viser tabell 6 at gjennomsnittlig likviditetsgrad 1 for de som leverer årsregnskapet tidsnok (1,12) er forskjellig fra gruppen som leverer årsregnskapet for sent (0,71).

Egenkapitalandelen

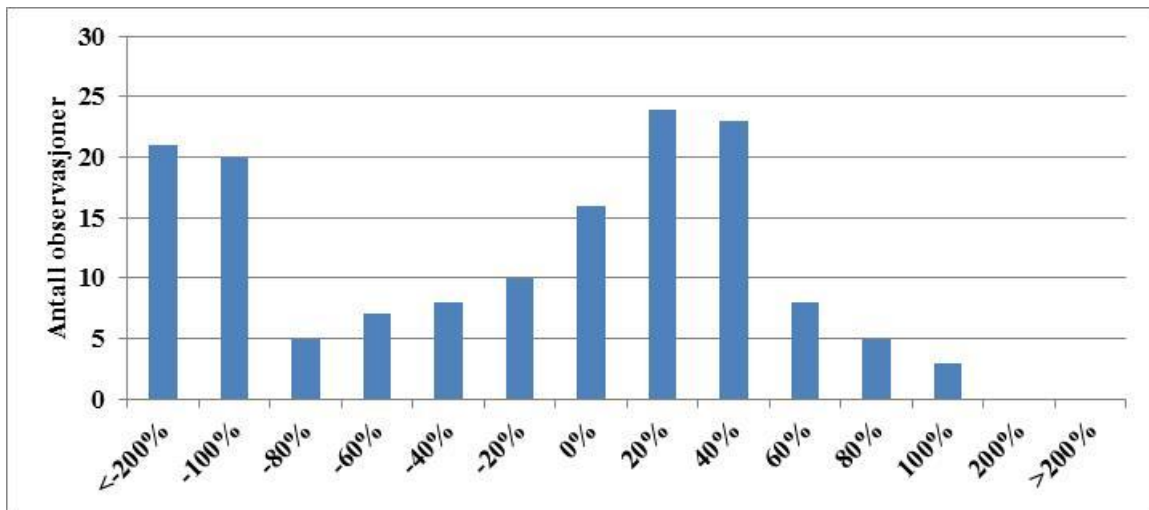
Formelen for egenkapitalandelen er:

$$\text{Egenkapitalandel} = \frac{\text{Egenkapital pr 31.12}}{\text{Totalkapital pr 31.12}} * 100 \%$$

Figur 17: Observasjoner av egenkapitalandel for ALFS-utvalget

Figur 17 viser fordelingen av observert egenkapitalandel for ALFS-utvalget. Det var totalt 10 observasjoner som ble eliminert i ALFS-utvalget som har en egenkapitalandel som er mindre enn -100 %. 6 av disse observasjonene kommer fra to bedrifter som har negativ egenkapital alle tre årene. Intervallet (20-40 %) har flest observasjoner, med 46 observasjoner.

Figur 18: Observasjoner av egenkapitalandelen for BLFS-utvalget

Figur 18 viser observasjonene for egenkapitalandelen i BLFS-utvalget. I dette utvalget fremkommer det flere observasjoner hvor egenkapitalandelen er negativ. Det er i alt 40 observasjoner som har egenkapitalandel som er mindre enn -100 %. Av disse utgjør 21 observasjoner som har mindre enn -200 %. Den laveste egenkapitalandelen som er observert er på -2792,11 %, dette forklares ved at bedriften har en total kapital på 38 000 kroner og en negativ egenkapital på -1 061 000 kroner. Av de 21 observasjonene som er mindre enn -200 %, er mindre enn -300 %. Bedrifter som har en egenkapitalandel som er mindre enn -100 %, har i de fleste tilfellene en mindre egenkapitalandel alle tre årene. På samme måte som ved vurderingen av total kapitalrentabiliteten kan man observere ekstreme verdier av egenkapitalandelen. Dette skyldes at bedriftene har mer gjeld enn eiendeler, og bedriftene har fått en stor negativ egenkapital. Det fremkommer flest observasjoner i intervallene (0-20 % og 20-40 %), men det er observert 68 tilfeller hvor egenkapitalandelen er negativ. I ALFS-utvalget er det observert 29 tilfeller av negativ egenkapitalandel.

Hypotesene som er utledet for å teste om det eksisterer statistisk signifikante forskjeller mellom gjennomsnittlig egenkapitalandel i utvalgene for ALFS og BLFS er:

H1(d)

$H1(d)_0$: Gjennomsnittlig egenkapitalandel er like mellom de to gruppene.

$H1(d)_A$: Gjennomsnittlig egenkapitalandel er ikke like mellom de to gruppene.

Tabell 7 gir en oppsummering av t-testen av egenkapitalandel. ALFS-utvalget har en gjennomsnittlig egenkapitalandel på 15,9 %. Denne gjennomsnittsverdien er basert på 140 observasjoner. BLFS utvalget har en lavere gjennomsnittlig egenkapitalandel på -0,58 %, og gjennomsnittet er beregnet av 107 observasjoner.

Tabell 7: T-test av egenkapitalandelen

	<i>Egenkapitalandel - ALFS</i>	<i>Egenkapitalandel - BLFS</i>
Gjennomsnitt	15.90	-0.58
Varians	1304.21	1901.95
Observasjoner	139.00	110.00
Antatt avvik mellom gjennomsnittene	0.00	
fg	210.00	
t-Stat	3.19	
P(T<=t) ensidig	0.00	
T-kritisk, ensidig	1.65	
P(T<=t) tosidig	0.00	
T-kritisk, tosidig	1.97	

For en tosidig t-test er den kritiske verdien 1,97 ved en alfa (α) på 0,05 og 210 frihetsgrader.

Tabell 5 viser en t-verdi på 3,19. T-verdien er større enn den kritiske verdien for tosidig test.

$$t - \text{verdi} > \text{kritisk verdi}_{(0,05)(210)}$$

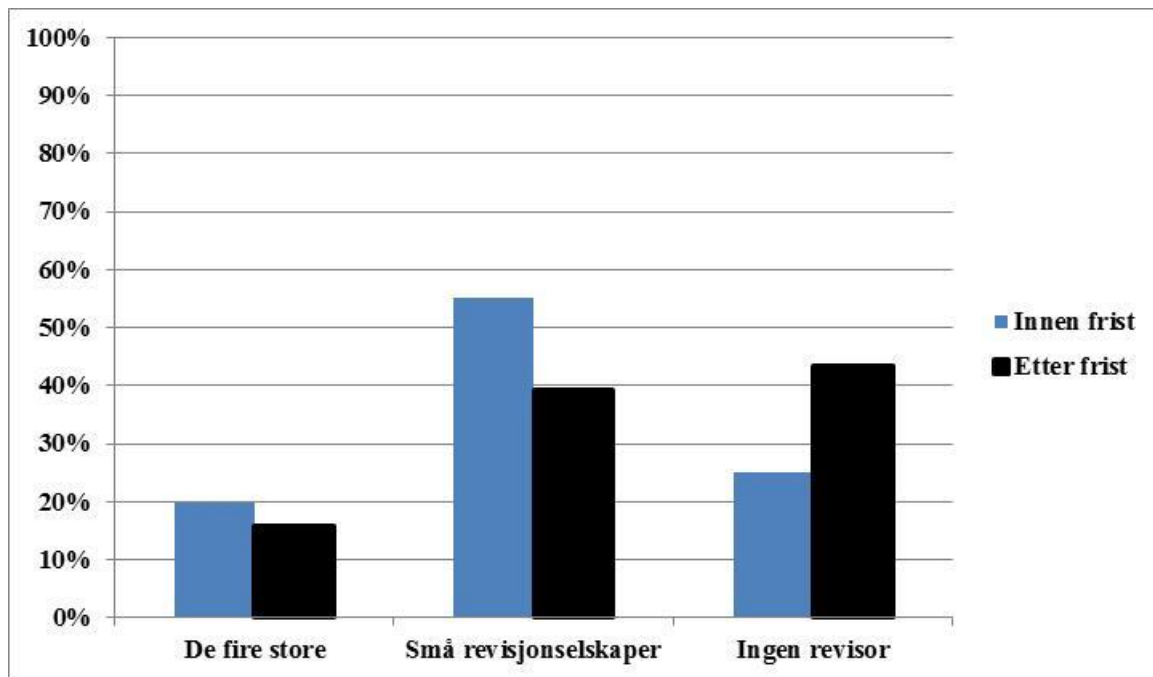
$$\text{For tosidig t-test: } 3,19 > 1,97_{(0,05)(210)}$$

Konklusjonen av t-testen er at nullhypotesen om likhet i gruppene med hensyn på egenkapitalandel kan forkastes, som vil si at det eksisterer statistisk signifikante forskjeller i gjennomsnittlig egenkapitalandel mellom gruppen som leverer tidsnok og gruppen som leverer for sent. Med andre ord viser tabell 7 at gjennomsnittlig egenkapitalandel for de som leverer årsregnskapet tidsnok (15,90 %) er forskjellig fra gruppen som leverer årsregnskapet for sent (-0,58 %).

I arbeidet med analysen er det registrert 34 observasjoner av utbytte i utvalget som har levert årsregnskapet tidsnok. I utvalget som har levert årsregnskapet for sent er det observert 3 tilfeller av utbytte. Disse observasjonene er basert på alle tre årene. Utdeling av utbytte kan også være en indikasjon på tilfredsstillende egenkapital. I følge aksjeloven § 3-4 skal enhver bedrift ha en forsvarlig egenkapital ut i fra virksomhetens risiko og omfang. Dette kan tyde på at årsaken til at det oppstår flere tilfeller av utdeling av utbytte i utvalget som leverer tidsnok har en mer forsvarlig egenkapital enn utvalget som leverer årsregnskapet for sent.

Hypotese 2 – Valg av revisor

Analysegrunnlaget er hentet fra 2011, etter at endring i lov om revisjon ble vedtatt. For mange foretak er revisorberetning en del av årsrapporten. En forsinket beretning fra revisor vil forårsake en forsinkelse av innlevering av årsrapporten. Ved testing av hypotese 1 benyttes to grupper av populasjonen. Den ene gruppen er de som aldri har levert årsregnskapet for sent til Brønnøysundregistret, den andre er de som har levert årsregnskapet for sent alle tre årene (2009, 2010, 2011). De tre uavhengige variablene som blir testet er de «fire store» revisjonsselskapene, små revisjonsselskaper og ikke bruk av revisor. Figur 19 viser en ujevn fordeling mellom variablene.

Figur 19: Prosentvis fordeling av valg av revisor

ALFS-gruppen besto av 1848 bedrifter, hvorav 368 bedrifter brukte «de fire store» revisjonsselskapene. Størstedelen av denne gruppen brukte små revisjonsselskaper (1019 bedrifter), mens de resterende 461 bedriftene hadde ingen revisor.

BLFS-gruppen besto av 69 bedrifter. Av disse 69 bedriftene brukte 11 bedrifter «de fire store» revisjonsselskapene. Det ble observert 28 bedrifter som benyttet små revisjonsselskaper, mens de resterende 30 bedriftene brukte ingen revisor.

Hypotesen som blir testet er:

H_0 : Fordelingen av valg av revisor er like mellom de to gruppene

H_A : Fordelingen av valg av revisor er ikke like mellom de to gruppene

For å teste hypotesene for korrelasjon mellom valg av revisor blant gruppene benyttes det en kjikvadratstest.

Kjikkvadrattest					
	Tekst	4 store	Små	Ingen	
Observert	For sen	11	28	30	69
	Tidsnok	368	1019	461	1848
		379	1047	491	1917
Forventet		14	38	18	69
		365	1009	473	1848
					1917
Observert – Forventet		-3	-10	12	
		2,64	10	-12	
					0
Dekomponert kjikkvadrat		0,512	2,489	8,598	
		0,019	0,093	0,321	
	Kjikkvadrat	12.032			

Tabell 8: Kjikkvadrattest av valg av revisor

Tabell 8 viser at det forekommer avvik mellom observert og forventede utfall. Beregning av kjikkvadrat gjøres på følgende måte:

$$\chi^2 = \frac{(11 - 14)^2}{14} + \frac{(28 - 38)^2}{38} + \frac{(30 - 18)^2}{18} + \frac{(368 - 365)^2}{365} + \frac{(1017 - 1009)^2}{1009} + \frac{(461 - 473)^2}{473}$$

$$\chi^2 = 12,032$$

Den kritiske verdien for χ^2 finner man ved å gå inn i tabell for khikkvadrattest, i dette tilfellet har man tre kategorier som undersøkes. Antall frihetsgrader er $(3-1) * (2-1) = 2$. Den kritiske verdien avleses fra (Newbold et al. 2010, s. 865), og er for kjikkvadrattest 1 % og 5 % nivå:

$$\chi_{2,0.01}^2 = 9,210 \quad \chi_{2,0.05}^2 = 5,991$$

Når beregnet khikkvadrat er større enn den kritiske verdien kan man forkaste H_0 .

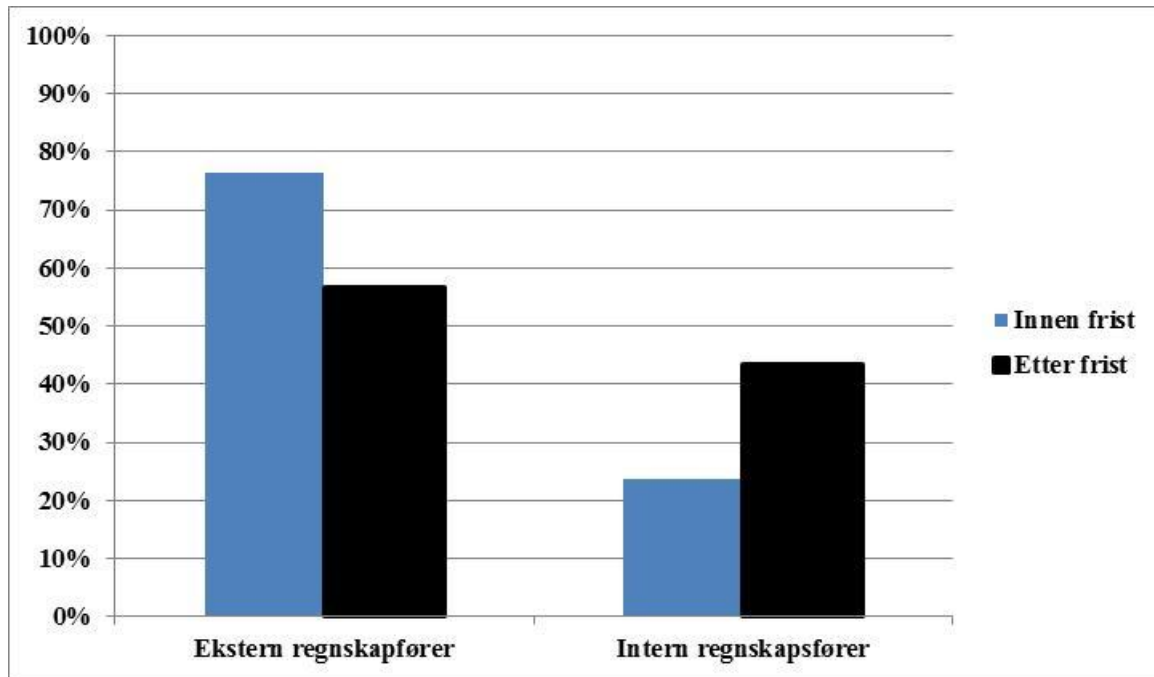
$$12,032 > 9,210 = (\chi^2 > \chi_{2,0.01}^2)$$

Konklusjonen er at en kan forkaste nullhypotesen om likhet i de to gruppene med hensyn på revisor. Tabell 8 viser at blant de som leverer årsregnskapet for sent er det uforholdsmessig mange (30 mot forventet 18) som ikke har revisor. Ut i fra undersøkelsen av revisor er det denne verdien som gir størst utslag på testen. Dette vil si at det er størst avvik mellom

observert og forventet verdi, der bedriftene leverer årsregnskapet for sent og ikke har revisor. En kan si at det er en sammenheng mellom for sen innlevering av årsregnskap og det å ikke ha revisor, men dette bekrefter ingen årsak – virkning sammenheng.

Hypotese 3 – Bruk av regnskapsfører

I undersøkelsen av bruk av intern og ekstern regnskapsfører ble de samme bedriftene brukt, som i undersøkelsen av valg av revisor.

Figur 20: Prosentvis fordeling av bruk av regnskapsfører

Figur 20 viser den prosentvise fordelingen i de to gruppene. ALFS-gruppen hadde en overveiende andel som brukte ekstern regnskapsfører på 76,5 %. Dette utgjør 1413 bedrifter av totalt 1848 bedrifter. De resterende 23,5 % (436 bedrifter) brukte intern regnskapsfører. For den andre gruppen som har levert årsregnskapet for sent alle tre årene hadde en fordeling som er ulik den andre gruppen. For denne gruppen var det 56,5 % (39 av 69 bedrifter) som brukte ekstern regnskapsfører, mens de resterende 43,5 % (30 av 69 bedrifter) brukte intern regnskapsfører.

Hypotesene som blir testet er:

H_0 : Fordelingen av bruk av intern og ekstern regnskapsfører er like mellom de to gruppene

H_A : Fordelingen av bruk av intern og ekstern regnskapsfører er ikke like mellom de to gruppene

For å teste korrelasjonen mellom bruk av intern og ekstern regnskapsfører blant gruppene benyttes det en kjikvadratstest.

Beregningen av kjikvadratet er utført basert på verdiene som finnes i tabell 10 nedenfor.

$$\chi^2 = 14,394$$

Kjikvadrattest				
		Ekstern	Intern	
Observert	Aldri sen	1413	435	1848
	Sen 3 år	39	30	69
		1452	465	1917
Forventet		1400	448	1917
		52	17	
Observert - Forventet		13	-13	0
		-13	13	
Dekomponert kjikvadrattest		0,126	0,392	
		3,366	10,510	
Kjikvadrat		14.394		

Tabell 9: Kjikvadrattest av bruk av regnskapsfører

Testen har da $(2-1) \cdot (2-1) = 1$ frihetsgrad. Den kritiske verdien avleses fra (Newbold et al. 2010, s. 865), og er for kjikvadrattest 1 % og 5 % nivå:

$$\chi_{1,0.01}^2 = 6,635 \quad \chi_{1,0.05}^2 = 3,841$$

Når beregnet kjikvadrat er større enn den kritiske verdien kan man forkaste H_0 .

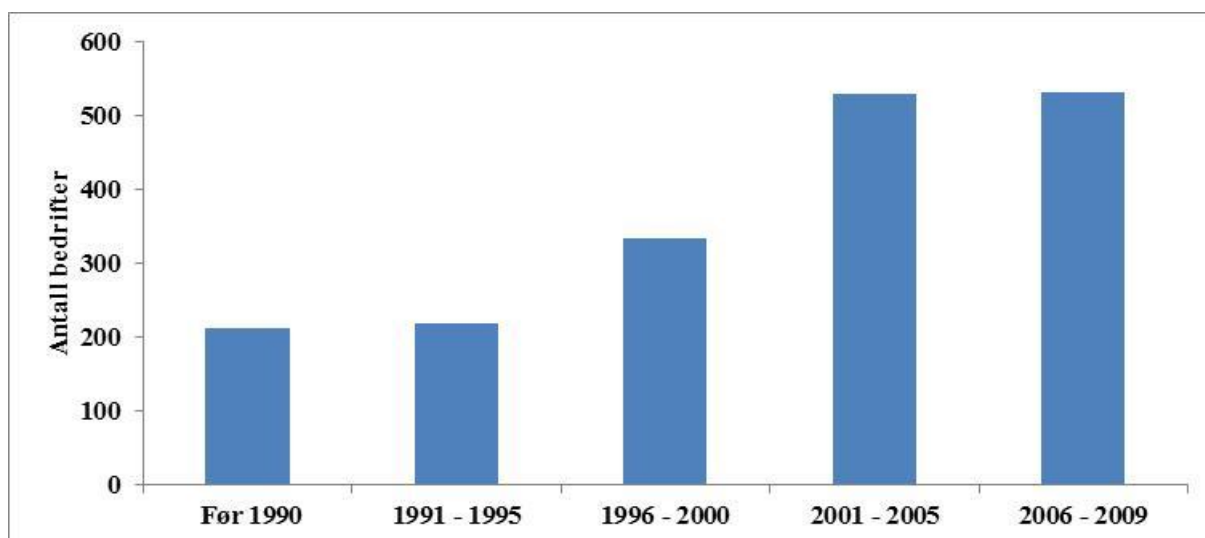
$$14,394 > 6,635 = (\chi^2 > \chi_{2,0.01}^2)$$

Konklusjonen er at en kan forkaste nullhypotesen om likhet i de to gruppene med hensyn på bruk av intern og ekstern regnskapsfører. Ut i fra tabell 9 kan en se av de som leverer

årsregnskapet for sent har uforholdsmessig mange (30 mot forventet 17) som bruker intern regnskapsfører. Undersøkelsen av regnskapsførere viser at dette gir størst utslag på kjikvadrattesten. Dette vil si at det er størst avvik mellom observert og forventet verdi, der bedriftene leverer for sent og bruker intern regnskapsfører. Det kan med andre ord sies at det er en sammenheng mellom det å levere årsregnskapet for sent og bruk av intern regnskapsfører, testen forklarer ingen årsak-virkning sammenheng.

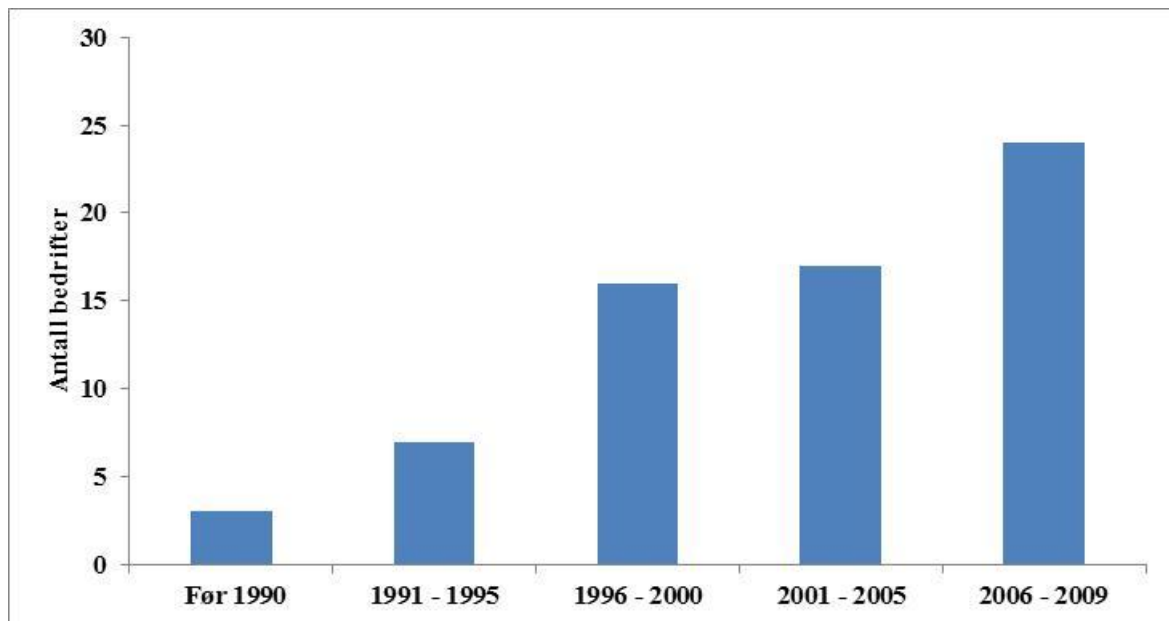
Hypotese 4 – Alder

Det er også av interesse å se om det eksisterer forskjeller mellom tidnok/ for sen innlevering av årsregnskapet og stiftelsestidspunktet. Det var 25 av 1848 bedrifter i denne populasjonen som ikke hadde oppgitt stiftelsesdatoen. ALFS-gruppen besto derfor av 1823 bedrifter.

Figur 21: Fordeling av bedriftene basert på stiftelsestidspunkt for ALFS-bedriftene

Figur 21 viser fordelingen av bedriftene basert på stiftelsestidspunktet. Tidspunktene for stiftelse er delt opp i fem intervaller. Den eldste bedriften i undersøkelsen ble stiftet i 1900. Før år 2000 var det totalt 762 bedrifter som ble stiftet, og disse fordeler seg 212, 217 og 333 på de tre første intervallene. Det var en økning i antall stiftelser i perioden 2000 – 2005 til 530 bedrifter, mens i perioden 2005 – 2009 ble det stiftet 531 bedrifter.

Figur 22: Fordeling av bedriftene basert på stiftelsestidspunkt i BLFS-bedriftene

Gruppen som har levert årsregnskapet for sent alle tre årene (BLFS) besto av 69 bedrifter, men det var 2 bedrifter som ikke hadde oppgitt stiftelsestidspunkt. Figur 22 viser fordelingen av de resterende 67 bedriftene basert på stiftelsestidspunkt. Intervallene for denne gruppen er lik intervallene for ALFS-gruppen. Før 1990 var det 3 bedrifter som ble stiftet, mens i perioden fra 1990 til 1995 ble det stiftet 7 bedrifter. Det ble en økning i de neste periodene 1995-2000 og 2000-2005, der det ble stiftet 16 og 17 bedrifter. Perioden 2005-2009 var det flest antall stiftelser av selskaper, med hele 24 bedrifter. Det kan tenkes at yngre bedrifter har en større tendens til å levere årsregnskapet for sent enn eldre bedrifter.

For å teste om det eksisterer en sammenheng mellom stiftelsestidspunkt og for sen eller ikke for sen innlevering av årsregnskapet testes disse hypotesene:

H_0 : Fordelingen av stiftelsestidspunkt er like mellom de to gruppene

H_A : Fordelingen av stiftelsestidspunkt er ikke like mellom de to gruppene

Tabell 10: Kjikkvadrattest av stiftelsestidspunkt

	Tekst	1990	1995	2000	2005	2009		
Observervert	For sen	3	7	16	17	24	67	
	Tidsnok	212	217	333	530	531	1823	
		215	224	349	547	555	1890	
Forventet		8	8	12	19	20	67	
		207	216	337	528	535	1823	
							1890	
Observervert - Forventet		-5	-1	4	-2	4		
		4,62	1	-4	2	-4		
Dekomponert kjikkvadrat		2,803	0,111	1,064	0,295	0,951		
		0,103	0,004	0,039	0,011	0,035		
							0	
	Kjikkvadrat	5.416						

Testen har da $(5-1) \cdot (2-1) = 4$ frihetsgrader. Testen undersøkes med et signifikansnivå på 5 % sannsynlighet. Den kritiske verdien avleses fra (Newbold et al. 2010, s. 865):

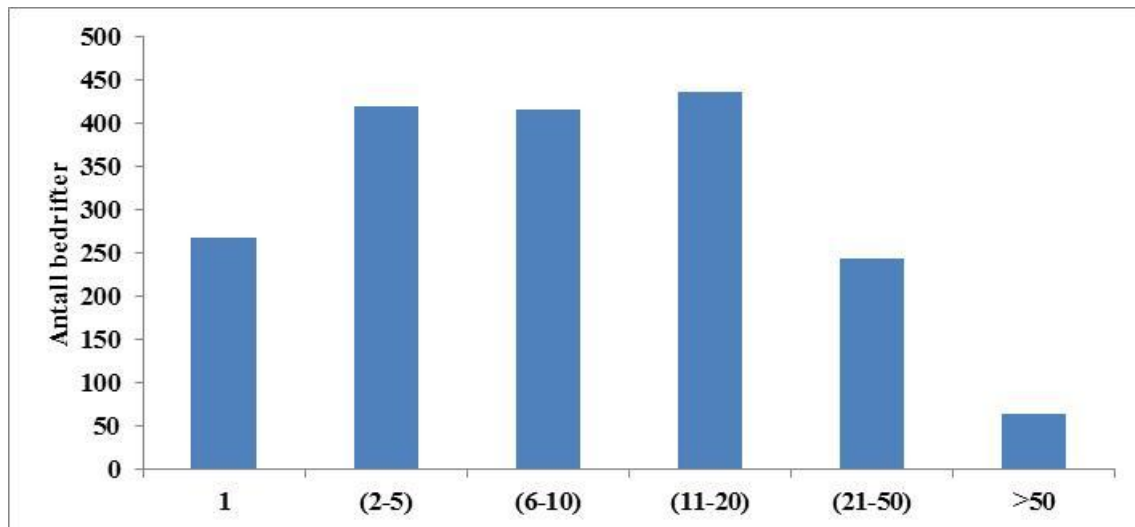
$$\chi^2_{1,0.01} = 13,28 \quad \chi^2_{1,0.05} = 9,49$$

Kjikkvadratet er mindre enn den kritiske verdien med et signifikansnivå på 5 %, og man kan ikke forkaste H_0 .

$$5,416 < 9,49 = (\chi^2 < \chi^2_{2,0.05})$$

Konklusjonen er at nullhypotesen om likhet i gruppene med hensyn på stiftelsestidspunkt ikke kan forkastes, dermed kan man ikke si at fordelingen av stiftelsestidspunktet mellom gruppene er forskjellig. Tabell 10 viser at det ikke eksisterer betydelige avvik mellom observerte og forventede verdier.

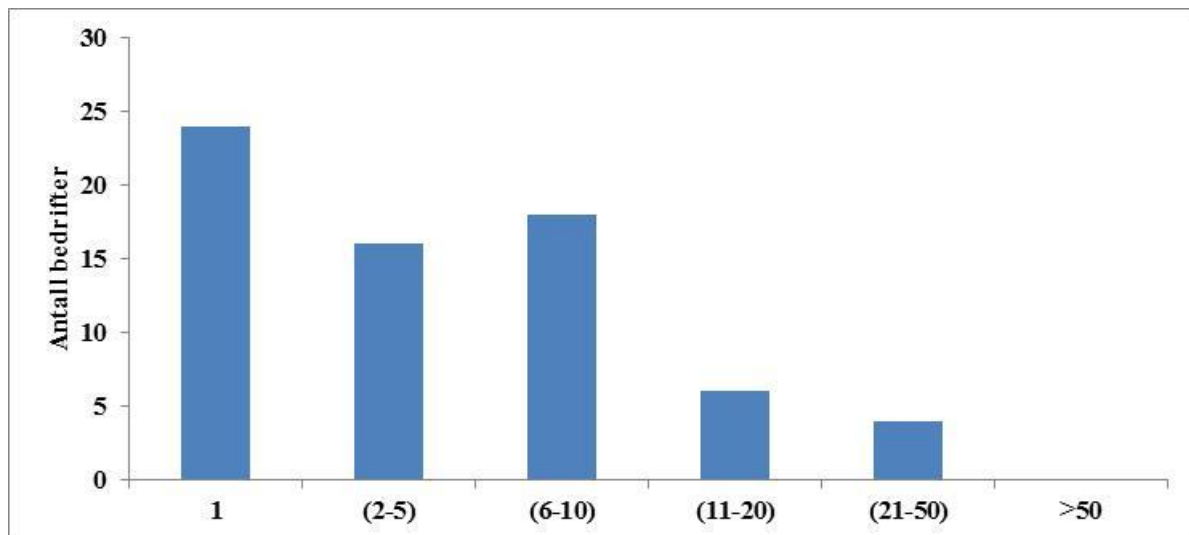
Hypotese 5 – Ansatte

Figur 23: Fordeling av antall ansatte i ALFS-bedriftene

Undersøkelsen av ansatte består av to grupper. Den ene gruppen (ALFS) som aldri har levert består av 1848 bedrifter. Figur 23 viser fordelingen av ansatte i hver bedrift, fordelt på seks intervaller. Første intervall viser antall bedrifter som ikke har noen ansatte utenom daglig leder/eier. Det er observert 268 bedrifter som kun har daglig leder som ansatt. Neste intervall viser de bedriftene som har mellom 2 – 5 ansatte, her befinner det seg 420 bedrifter. Tredje intervall viser antall bedrifter som har 6-10 ansatte, der det er observert 415 bedrifter. Fjerde intervall viser bedriftene med 11-20 ansatte, hvor det var flest observasjoner, med 436 bedrifter. Femte intervall viser antall bedrifter som har 21-50 ansatte, hvor det er observert 244 bedrifter. Det siste intervallet viser de bedriftene som har mer enn 50 ansatte, her er det observert 64 bedrifter.

Gjennomsnittlig ansatte pr bedrift for denne gruppen er 13,0, med en median på 8.

Figur 24: Fordeling av antall ansatte i BLFS-bedriftene

Gruppen som har levert årsregnskapet for sent alle tre årene (BLFS) består av 68 bedrifter. Figur 24 viser fordelingen av antall ansatte i bedriftene. Disse bedriftene har gjennomsnittlig 5,9 ansatte. Figur 23 har samme intervaller som figur 5. Det er observert 24 bedrifter som har kun daglig leder som ansatt, 16 bedrifter som har 2-5 ansatte, 18 bedrifter som har mellom 6-10 ansatte, 6 bedrifter som har mellom 11-20 ansatte, 4 bedrifter som har mellom 21-50 ansatte, og ingen bedrifter som har mer enn 50 ansatte.

For å teste om det eksisterer en statistisk signifikant forskjell mellom gjennomsnittlig antall ansatte for de to ulike gruppene benyttes det en t-test.

Hypotesene som skal testes er:

H_0 : Gjennomsnittlig ansatte for gruppen som leverer tidsnok og gruppen som leverer for sent er like.

H_A : Gjennomsnittlig ansatte for gruppen som leverer tidsnok og gruppen som leverer for sent er ikke like.

Tabell 11 viser en oppsummering av t-testen av antall ansatte. T-testen er generert av Excel. For en tosidig t-test er den kritiske verdien 1,98 med en alfa (α) på 0,05 og 106 frihetsgrader.

Tabell 11: T-test av antall ansatte

	<i>Ansatte - ALFS</i>	<i>Ansatte - BLFS</i>
Gjennomsnitt	13.03	5.88
Varians	402.63	57.72
Observasjoner	1847	68
Antatt avvik mellom gjennomsnittene	0	
fg	106	
t-Stat	6.92	
P(T<=t) ensidig	1.79E-10	
T-kritisk, ensidig	1.66	
P(T<=t) tosidig	3.58E-10	
T-kritisk, tosidig	1.98	

Tabell 11 viser at t-verdien er 5,88, som er høyere enn den kritiske t-verdien for en tosidig test.

$$t - verdi > kritisk verdi_{(0,05)(106)}$$

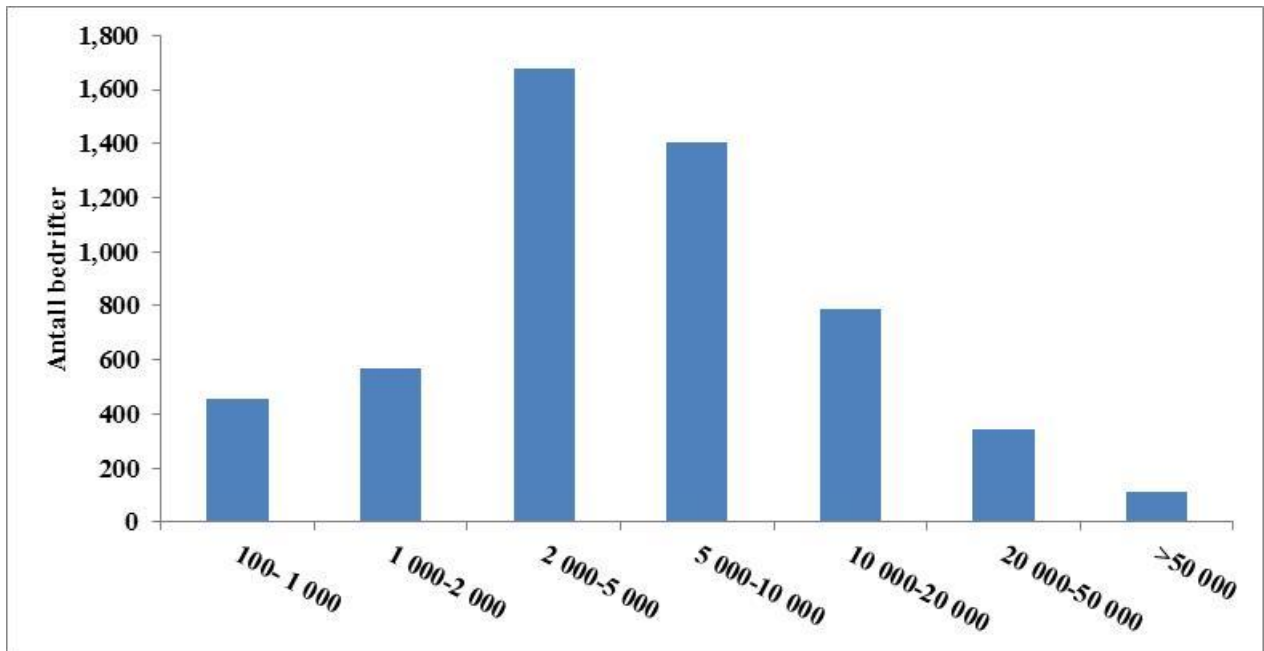
$$\text{For tosidig t-test: } 5,88 > 1,98_{(0,05)(106)}$$

Konklusjonen av t-testen er at nullhypotesen om likhet i gruppene med hensyn på antall ansatte kan forkastes, som vil si at det eksisterer statistisk signifikante forskjeller i gjennomsnittlig antall ansatte mellom gruppene som leverer tidsnok og for sent. Med andre ord viser tabell 11 at gjennomsnittlig antall ansatte for de som leverer årsregnskapet tidsnok (13,0 ansatte) er forskjellig med gjennomsnittlig antall ansatte (5,9 ansatte) for gruppen som leverer årsregnskapet for sent.

Hypotese 6 – Omsetning

Det gjøres en undersøkelse om det eksisterer forskjeller mellom omsetning til ALFS- og BLFS-gruppene. Analysegrunnlaget for undersøkelsen av omsetning er i utgangspunktet hele populasjonen, men for begge gruppene er observasjoner som er under 100 000 kroner blitt eliminert. Årsaken til at observasjoner under 100 000 kroner blir eliminert er av forutsetningen at virksomheten er i oppstartfasen og ikke har omsetning. Gjennomsnittlig omsetning for ALFS-gruppen i 2009 var 8 985 142 kroner, basert på 1814 observasjoner. Det var 34 observasjoner som falt bort fra undersøkelsen på grunn av omsetning under 100 000 kroner. Bedriftene i ALFS-gruppen hadde en gjennomsnittlig omsetning på 9 371 854 kroner i 2010, som er beregnet ut i fra 1816 observasjoner. Her var 32 observasjoner som falt bort fra

undersøkelsen på grunn av lav omsetning. I 2011 hadde omsetningen for ALFS-gruppen økt til 10 061 847 kroner, basert på 1801 observasjoner, altså var det 47 observasjoner som ble fjernet.

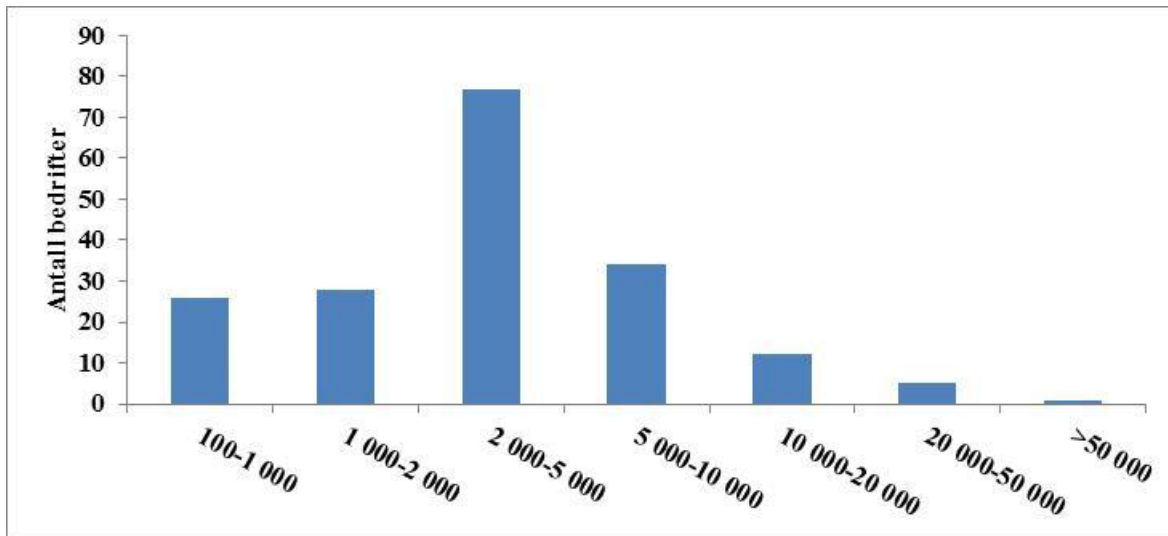

Figur 25: Omsetning (2009,2010,2011) i ALFS-bedriftene. Viser i 1 000 kroner.

Figur 25 viser fordelingen av antall bedrifter som befinner i de ulike omsetningsintervallene for ALFS gruppen. Observasjonene som vises i figur 25 er basert på hele treårsperioden. Det er 5 349 observasjoner som fordeler seg på 7 intervaller. Det første intervallet viser bedrifter som har omsetning (100 000 – 1 mill. kroner) hvor det er 455 observasjoner. I det andre intervallet (1 – 2 mill. kroner) er det 570 observasjoner. I det tredje intervallet (2 – 5 mill. kroner) er det 1680 observasjoner. I det fjerde intervallet (5– 10 mill. kroner) er det 1402 observasjoner. I det femte intervallet (10 - 20 mill. kroner) er det 787 observasjoner. I det sjette intervallet (20– 50 mill. kroner) er det 345 observasjoner. I det siste intervallet som er større enn 50 mill. kroner er det 110 observasjoner.

I motsetning til ALFS-gruppen hadde BLFS-gruppen en nedgang i omsetning for årene 2009 - 2011. Gjennomsnittlig omsetning i 2009 for BLFS-gruppen var 5 807 909 kroner, som er basert på 64 observasjoner. Her falt 2 observasjoner bort på grunn av kriteriet om at omsetningen skulle være høyere enn 100 000 kroner, mens de resterende 2 falt bort siden de ikke var oppgitt i datamaterialet. I 2010 hadde BLFS-gruppen en gjennomsnittlig omsetning på 5 188 140 kroner, som er beregnet ut i fra 64 observasjoner. Årsaken til manglende observasjoner er den samme som for året 2009. I 2011 hadde BLFS-gruppen en

gjennomsnittlig omsetning på 4 468 682 kroner, basert på 66 observasjoner, der de to som falt bort ikke var oppgitt i datamaterialet.

Figur 26: Omsetning (2009,2010,2011) i BLFS-bedriftene. Viser i 1 000 kroner.

Figur 26 viser fordelingen av antall bedrifter mellom omsetningsintervallene for BLFS-gruppen. Observasjonene som vises i figur 26 er basert på en treårsperiode, hvor det er 183 observasjoner som fordeler seg på 7 intervaller. I det første intervallet som er bedrifter som har omsetning (100 000 – 1 mill. kroner) er det 26 observasjoner. I det andre intervallet (1 – 2 mill. kroner) er det 28 observasjoner. I det tredje intervallet (2 – 5 mill. kroner) er det 77 observasjoner. I det fjerde intervallet (5 – 10 mill. kroner) er det 34 observasjoner. I det femte intervallet (10 – 20 mill. kroner) er det 12 observasjoner. I det sjette intervallet (20 – 50 mill. kroner) er det 5 observasjoner. I det siste intervallet som er større enn 50 kroner er det 1 observasjon.

For å teste om det eksisterer en statistisk signifikant forskjell i omsetning mellom ALFS- og BLFS-gruppene er det satt opp hypoteser som testes ved en t-test. Hypotesene er:

H_0 : Gjennomsnittlig omsetning for gruppen som leverer årsregnskapet tidsnok og gruppen som leverer årsregnskapet for sent er like.

H_A : Gjennomsnittlig omsetning for gruppen som leverer årsregnskapet tidsnok og gruppen som leverer årsregnskapet for sent er ikke like.

Tabell 12: T-test av omsetning

	<i>Omsetning - ALFS</i>	<i>Omsetning - BLFS</i>
Gjennomsnitt	9 476 398,05	5 132 411,70
Varians	6.27E+14	5.81E+13
Observasjoner	5349	183
Antatt avvik mellom gjennomsnittene	0	
fg	340	
t-Stat	6.59	
P(T<=t) ensidig	8.37E-11	
T-kritisk, ensidig	1.65	
P(T<=t) tosidig	1.67E-10	
T-kritisk, tosidig	1.97	

Tabell 12 gir en oppsummering av resultatene fra t-testen av omsetning. T-testen er generert av Excel. For en tosidig t-test er den kritiske verdien 1,97 med en alfa (α) på 0,05 og 340 frihetsgrader.

Tabell 13 viser en t-verdi på 6,59, som er høyere enn den kritiske verdien for en tosidig t-test.

$$t - verdi > kritisk\ verdi_{(0,05)(340)}$$

$$\text{For tosidig t-test: } 6,59 > 1,97_{(0,05)(340)}$$

Konklusjonen av t-testen er at nullhypotesen om likhet i gruppene med hensyn på omsetning for perioden 2009 – 2011 kan forkastes, som vil si at det eksisterer statistisk signifikante forskjeller i gjennomsnittlig omsetning mellom gruppene som leverer tidsnok og for sent. Med andre ord viser tabell 12 at gjennomsnittlig omsetning for de som leverer årsregnskapet tidsnok (9 476 398 kroner) er forskjellig fra gjennomsnittlig omsetning (5 132 411 kroner) for gruppen som leverer årsregnskapet for sent.

5. DRØFTELSE OG KONKLUSJON

I denne studien er det gjennomført en empirisk undersøkelse av utvalgte bedrifter som leverer årsregnskapet for sent og bedrifter som leverer årsregnskapet tidsnok. Et tilfeldig utvalg av 50 bedrifter som har levert årsregnskapet for sent representerer den ene gruppen. Som et kontrollutvalg er det benyttet et tilfeldig utvalg av 50 bedrifter som har levert årsregnskapet tidsnok. Disse utvalgene er grunnlaget for analyse av de økonomiske forholdene.

Undersøkelsen av ikke-økonomiske sammenhenger som kan påvirke for sen innlevering av årsregnskapet, er basert på hele datamaterialet som består av 1 848 bedrifter.

5.1 Oppsummering av resultater

5.1.1 Nøkkeltall

For å besvare undersøkelsens problemstilling om økonomiske forskjeller er statistiske hypoteser testet. For å vurdere bedriftenes økonomiske stilling, vurderes lønnsomhet, likviditet og soliditet. For å beskrive gruppens mål for lønnsomhet benyttes nøkkeltallene total kapitalrentabilitet og resultatgrad. Likviditet er målt med likviditetsgrad 1. For soliditet brukes egenkapitalandel. Hypotesene vedrørende utvalgenes nøkkeltall blir statistisk testet ved t-test, der nøkkeltallene testes med et konfidensintervall på 95 %, som tilsier at forklaring av nullhypotesene er 95 % sannsynlig korrekte.

Resultatene fra t-testene viser at utvalget som leverer årsregnskapet tidsnok, har en betydelig bedre økonomi enn utvalget som leverer årsregnskapet konsekvent for sent. Resultatene er oppsummert i tabell 13.

Tabell 13: Oppsummerte resultater for nøkkeltallanalysen

Nøkkeltall/Innlevering	Tidsnok	For sent
Total kapitalrentabilitet	13,70%	-4,15%
Resultatgrad	4,80%	-2,20%
Likviditetsgrad 1	1,12	0,71
Egenkapitalandel	15,00%	-0,58%

5.1.2 Andre sammenhenger som kan påvirke tidspunkt for innlevering av årsregnskapet

I undersøkelsen av andre sammenhenger som kan påvirke tidspunktet for innlevering av årsregnskapet er det analysert forhold som valg av revisor, bruk av regnskapsfører, stiftelsestidspunkt, antall ansatte og omsetning. Det er satt opp hypoteser som skal teste likheter mellom de to gruppene og om det eksisterer korrelasjon mellom tidspunkt for

innlevering av årsregnskapet og de ulike kategoriene. Hypotesene er enten testet ved kjikvadrattest eller t-test.

For valg av revisor, kan en forkaste nullhypotesen om likhet i de to gruppene. Forskjellene i gruppene oppstår i kategorien «ingen bruk av revisor», hvor bedriftene som leverer årsregnskapet for sent har uforholdsmessig mange observasjoner som ikke bruker revisor. Dette betyr at det eksisterer en korrelasjon mellom bedrifter som leverer årsregnskapet for sent og ingen bruk av revisor.

Resultatene fra undersøkelsen om bruk av intern og ekstern regnskapsfører viser at det eksisterer forskjeller mellom gruppene. Forskjellen oppstår først og fremst i bruk av intern regnskapsfører. Bedrifter som leverer årsregnskapet for sent har urimelig mange observasjoner i forhold til forventet observasjoner ved bruk av intern regnskapsfører. Disse resultatene understreker at det foreligger en korrelasjon mellom tidspunkt for innlevering av årsregnskapet og bruk av intern regnskapsfører.

Antakelsen om at det eksisterer en korrelasjon mellom tidspunkt for innlevering av årsregnskapet og stiftelsestidspunkt ble avkreftet.

Gruppen som leverer årsregnskapet tidnok har større omsetning og flere antall ansatte enn gruppen som leverer årsregnskapet for sent. Forskjellene er statistisk signifikante.

5.2 Drøftelse

Forskningsresultatene i denne undersøkelsen samsvarer i stor grad med tidligere forskning. I flere publiserte undersøkelser brukes egenkapitalrentabilitet som et mål for lønnsomhet. I denne undersøkelsen er dette ikke egnet som mål for lønnsomhet, siden mange av observasjonene hadde en negativ egenkapital, ofte også i kombinasjon med underskudd. Totalkapitalrentabiliteten er brukt som et mål for lønnsomhet i denne undersøkelsen. Funnene fra denne undersøkelsen er forskjellig fra funnene til Conover et al.(2008) som sier at det ikke eksisterer en sammenheng mellom lønnsomhet og for sen innlevering av årsregnskapet i «code law» land⁷. Funnene til Gjesdal (1995) Whittred & Zimmer (1984) Lawrence (1983) forteller at bedrifter som har økonomiske problemer bruker lengere tid på å innlevere sine årsregnskaper, mens Dogan et al. (2011) viser at det er en positiv korrelasjon mellom tidlig innlevering og gode økonomiske resultater. Dogan et al. (2011) viser også at størrelsen på

⁷ [http://en.wikipedia.org/wiki/Civil_law_\(legal_system\)\)](http://en.wikipedia.org/wiki/Civil_law_(legal_system)))

bedriften korrelerer med tidspunkt på utgivelse av årsregnskapet. Resultatene fra denne undersøkelsen samsvarer i stor grad med tidligere forskning.

På bakgrunn av at undersøkelsen er forankret i tidligere forskning, og at datamaterialet som benyttes i undersøkelsen kommer fra Brønnøysundregistret, anser vi en stor sannsynlighet for at undersøkelsens resultater er repliserbare. Undersøkelsen har derfor stor grad av reliabilitet.

Funnene fra undersøkelsen av valg av revisor sier at bedrifter som leverer årsregnskapet for sent ofte ikke har revisor. Det kan tenkes at det skyldes at bedriftene ikke er revisjonspliktige.

Disse resultatene kan forklares gjennom undersøkelsen av antall ansatte og omsetning.

Ut i fra Lov om endringer i revisorloven § 7-6 som gjelder fra 2011 eksisterer det unntak for revisjonsplikten for små foretak, (1) *når driftsinntektene av den samlede virksomheten er mindre enn fem millioner kroner, (2) selskapets balansesum er mindre enn 20 millioner kroner, og (3) gjennomsnittlig antall ansatte ikke overstiger ti årsverk.*

Funnene fra undersøkelsen av omsetning og antall ansatte gir bekreftelse på at gruppen som leverer årsregnskapet for sent har mindre omsetning og færre ansatte enn gruppen som leverer tidsnok. Bedrifter som leverer årsregnskapet for sent har en gjennomsnittlig omsetning på fem millioner kroner, som er omtrent halvparten så stor som bedriftene som leverer årsregnskapet tidsnok. Med tanke på at gjennomsnittlig omsetning for gruppen som leverer årsregnskapet for sent er marginalt høyere enn minstekravet fra loven, kan det tenkes at en stor andel av bedriftene er under dette kravet. Dersom det kan forutsettes at antall ansatte målt i hver gruppe gjenspeiler antall årsverk, vil gruppen som leverer for sent innfri kravet om gjennomsnittlig ansatte som ikke overstiger ti årsverk. Det kan tenkes at årsaken til at det opptrer mange observasjoner av ikke bruk av revisor i gruppen som leverer årsregnskapet for sent, skyldes at kriteriet om både gjennomsnittlig omsetning og antall ansatte innfrir kravene om unntak fra revisjonsplikten.

5.3 Konklusjon

Hovedformålet med analysen er å undersøke om for sen innlevering av årsregnskapet er en indikasjon på dårlig økonomi, og samtidig om det eksisterer andre sammenhenger som kan påvirke en bedrifts innlevering av årsregnskapet til Brønnøysundregistret.

På bakgrunn av studiets teorikapittel, resultater fra analysen og funnene fra hypotesene vil det kunne konkluderes på studiens problemstilling:

1. Kan en for sen innlevering av årsregnskapet gi en indikasjon om dårlig økonomi hos bedrifter i restaurantbransjen?

Bedriftene som leverer årsregnskapet for sent tre år på rad, har dårligere økonomi enn bedriftene i samme bransje som leverer årsregnskapet tidsnok. Dette forklares gjennom analyse av lønnsomhet, likviditet og soliditet. Bedriftene som leverer for sent driftes ulønnsomt som en følge av negativ total kapitalrentabilitet og resultatgrad. De har en lav likviditetsgrad 1 og en egenkapitalandel som er svært lav. Bedriftene som leverer årsregnskapet for sent skiller seg ut fra bransjen generelt, med dårlige nøkkeltall, både sammenlignet med kontrollutvalget og trendutviklingen fra tidligere år.

Med dette konkluderes det at en for sen innlevering av årsregnskapet indikerer en dårlig økonomi hos bedrifter som konsekvent leverer årsregnskapet for sent i restaurantbransjen. For sen innlevering av årsregnskapet gir altså indikasjoner om dårlig økonomi. Dette er verdifull og relevant informasjon om gruppene av bedrifter. Funnet kan være et hjelpemiddel for bedriftens interessenter i vurdering av bedriften, spesielt for kreditorer som skal vurdere små bedrifter.

2. Eksisterer det ikke-økonomiske sammenhenger som kan påvirke innlevering av årsregnskapet?

Innledningsvis i undersøkelsen ble det presentert antakelser om sammenhenger som kan påvirke tidspunktet for innlevering av årsregnskapet. Undersøkelsen viser flere forhold som har sammenheng med tidspunkt for innlevering av årsregnskapet.

Det eksisterer enkle karakteristika for bedrifter som leverer årsregnskapet for sent. Disse karakteristikaene er at de har en lavere omsetning og færre ansatte enn bedrifter som leverer årsregnskapet tidsnok.

Gjennom korrelasjonstester kan det konkluderes med at det eksisterer en sammenheng mellom for sen innlevering, bruk av revisor, og valg av regnskapsfører. Bedriftene som leverer årsregnskapet for sent har uforholdsmessig mange som ikke bruker revisor og har intern regnskapsfører. Testene som brukes i undersøkelsen viser kun at det eksisterer en sammenheng, og viser ikke noen årsak-virkning sammenheng.

Faktumet at bedriftene som leverer årsregnskapet for sent har mange observasjoner der de ikke har revisor, kan trolig forklares ved at de ikke er revisjonspliktige på grunn av størrelse.

5.3.1 Styrker og svakheter med undersøkelsen

Studiets styrke er det omfattende datamaterialet som lå til grunn for undersøkelsen.

Analysegrunnlaget som ble brukt i undersøkelsen er hentet og selektert av

Brønnøysundregistret, etter kriteriet om at bedriftene må ha levert årsregnskapene for alle årene 2009-2011. Dette styrket analysegrunnlaget, ved at bedrifter som kan ha innlevert årsregnskapet for sent av «tilfeldigheter» er eliminert. Informasjonen fra

Brønnøysundregistret anses å være pålitelig. Med tanke på at undersøkelsens resultater samsvarer i stor grad med tidligere forskning anses disse resultatene som valide, sammen med andre observasjoner som styrker undersøkelsens resultater.

Det kunne blitt gjennomført en vekting av nøkkeltallene, for å forbedre sammenligningsgrunnlaget mellom gruppene, samt utført en utvidet analyse av «outliers». I tillegg vil en forlenget analyseperiode forbedre analysen. En kjikvadratstest viser kun om det foreligger en korrelasjon, og viser ikke noen årsak-virkning sammenheng. Det kunne vært brukt en regresjonsanalyse for å finne en årsak-virkning sammenheng.

5.3.2 Forslag til videre forskning

Denne undersøkelsen gir grunnlag for videre forskning på flere områder. Det kunne vært interessant å følge bedriftene som leverte årsregnskapet for sent videre, for å se om utviklingen resulterer i konkurs. Det er også av stor interesse å se om funnene i denne undersøkelsen gjelder for andre bransjer.

Funnene fra kjikvadratstesten gir gode grunnlag for videre forskning. Det ville vært interessant å undersøke årsak-virkning sammenheng ved tidspunkt for innlevering av årsregnskapet og valg av revisor og regnskapsfører.

6 REFERANSELISTE

Baksaas, M, K., Hansen, Ø. (2010). Finansregnskap med analyse.1 utgave. Gyldendal forlag. Oslo

Banken, K., Bush, T, (1999) Analyse av finansregnskapet. Forfattere og Tano Aschehoug. Trondheim

Blumberg, B. Cooper, D.R. Schindler, P.S. (2011). Business Research Methods (3th European edition). Berkshire: McGraw-Hill Education

Bryman, A., Bell, E, (2007) Business research methods. 2 Ed. Oxford University Press Inc. New-York.

Bryman, A.,(2004) Social Research Methods. 2 Ed .Oxford University Press Inc., New-York.

Conover, C, M., Miller, E, R., Szakmary, A, (2008) «*The timeliness of accounting disclosures in international security markets*».International review of financial analysis. No 17, pp. 849-869. Available (20.07.2007).

Dogan, M., Coskun, E., Celik, O. (2011) “*Is timing of financial reporting related to firm performance? An examination on ISE listed companies*”. Journal of financial markets research. ISSN 1986-4310 Issue 3.

Eklund, T., Knutsen, K. (2011). Regnskapsanalyse – Aktiv bruk av regnskapet. Utgave 8. Gyldendal Norsk Forlag. Oslo.

Ellingsen, D., Sky, V, (2005). «*Virksomheter og økonomisk kriminalitet: Varehandel, hotell og restaurant mest utsatt*». SSB, Samfunnspeilet, 2005/3.

Ghauri, P., Grønhaug, K, (2010) Research methods in business studies. 4 Ed. Pearson Education Limited . Harlow.

Gjesdal, F. (1995) «*Short-term prediction of bankruptcy based on non-financial indicators*»,SNF-Report NO 48/1995. SNF-project no 7841. Bergen.

Granseth, T., Ohm, E, (2012). «*Norsk turisme*», SSB, Statistiske Analyser 126.

Heimly, F. (2011) Jakten på lønnsomheten, lønnsomhet som varig konkurransefortrinn. Hegnar Media. Oslo

Hoff, G, K., Voldsund, T., Hansen, K, S, (2007) Analyse av finansregnskapet. Universitetsforlaget. Oslo.

Hoff, K, G. (2012) Bedriftsøkonomisk analyse. 7 Utgave, 2.opplag. Universitetsforlaget. Oslo.

Huneide, J-E., Pedersen, K., Schwencke, R, H., Haugen, O, D. (2013) Årsregnskapet i teori og praksis. 14 Utgave, 1. opplag. Gyldendal Norsk Forlag. Oslo.

Johannessen, A., Christoffersen, L., Tufte, P, A, (2011) Forskningsmetode for økonomiske-administrative fag. Abstrakt Forlag, Oslo.

Kristoffersen, T, (2005) Årsregnskapet – en grunnleggende innføring. 2 Utgave. Fagbokforlaget. Bergen.

Langli, C, J. (2010) Årsregnskapet. 9 Utgave, 1. opplag. Gyldendal Norsk Forlag. Oslo

Lawrence, C, E. (1983) «*Reporting delays for failed firms*», Journal of accounting research, Vol.21, No.2. pp 606-610

Newbold, P., Carlson, L, W., Thorne, M, B. (2010) Statistics for Business and Economics. 7 Ed. Pearson Education.

Remenyi, D., Williams, B., Money, A., Swartz, E, (2003) Doing research in business and management. An introduction to process and method. SAGE Publications Ltd. London

Whittred, G., Zimmer, I. (1984). “*Timeliness of financial reporting and financial distress*” The accounting review. Vol.59, No 2. Pp287-295

Zikmund, W, G. (2002) Business Research Methods. South-Western cengage learning. 7 Edition. Oklahoma state University.

Internettkilder

[1] Mangler 26.000 årsregnskap. Dinepenger. Webside:

<http://www.dinepenger.no/ditt-firma/mangler-26-000-aarsregnskap/10027413> Sist sett: 29.05.13

[2] Common law. Wikipedia. Webside:

http://no.wikipedia.org/wiki/Common_law Sist sett: 29.05.13

[3] Civil law. Wikipedia. Webside:

http://no.wikipedia.org/wiki/Civil_law. Sist sett: 29.05.13

[4] Økonomisk kriminalitet. Finansdepartementet. Webside:

http://www.regjeringen.no/nb/dep/fin/tema/norsk_ekonomi/okonomisk-kriminalitet-2.html?id=415043. Sist sett: 29.05.13

[5] Restaurantbransjen. Gyldendal. Webside:

<http://daisy.gyldendal.no/rm/Bransje%20fag%20og%20miljoe/Part6/bottom.asp>. Sist sett: 29.05.13

[6] LOV 1998-07-17 nr 56: Lov om årsregnskap m.v. (regnskapsloven). Lovdata. Webside:

<http://www.lovdata.no/all/hl-19980717-056.html>. Sist sett: 30.05.13

[7] LOV-1997-06-13-44 Aksjeloven – asl. Aksjeselskaper (aksjeloven). Lov om aksjeselskaper (aksjeloven). (1997-06-13). Lovdata. Webside:

http://lovdata.no/cgi-wift/wiftldles?doc=/app/gratis/www/docroot/all/nl-19970613-044.html&emne=AKSJELOV*&. Sist sett: 30.05.13

[8] FOR-2006-09-07-1062 Forskrift til regnskapsloven. Utfylling og gjennomføring mv. av regnskapsloven | Regnskapslovforskriften Forskrift til utfylling og gjennomføring mv. av regnskapsloven av 17. juli 1998 nr. 56 (2006-09-07). Lovdata. Webside:

http://lovdata.no/cgi-wift/wiftldles?doc=/app/gratis/www/docroot/for/sf/fd/fd-20060907-1062.html&emne=UTFYLLENDE%20BESTEMMELSER%20TIL%20REGNSKAPSLOV*

[&](#). Sist sett: 30.05.13